



Programmabegroting 2016 - 2020



waterschap
**Hollandse
Delta**

26 november 2015

WATERSCHAP

waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
t 088 974 33 00
f 088 974 30 01
i www.wshd.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Bestuurlijke samenvatting	2
1 Inleiding	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Missie	5
1.3 Uitgangspunten en normen	5
1.4 Leeswijzer	6
2 Analyse financiële mutaties	7
2.1 Analyse ontwikkeling exploitatiesaldo 2016-2020	7
2.2 Analyse investeringen	12
2.3 Begroting naar kostendragers	19
2.4 Dekking	21
2.5 Aansluiting Burap 1-2015 en notitie Kadernota 2016	21
3 Programmaplan	22
3.1 Programma 1 – Waterkeringen	23
3.2 Programma 2 – Water	30
3.3 Programma 3 – Zuiveren	47
3.4 Programma 4 – Wegen	54
3.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken	60
3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	66
4 Paragrafen	67
4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	67
4.2 Incidentele baten en lasten	68
4.3 Doorbelasting indirecte kosten	69
4.4 Doorbelasting netto-kosten Bedrijfsvoering	69
4.5 Reserves en voorzieningen	70
4.6 Waterschapsbelasting	74
4.7 Weerstandsvermogen	84
4.8 Financiering	92
4.9 Verbonden partijen	96
4.10 Bedrijfsvoering	108
4.11 EMU-saldo	112
4.12 Duurzaamheid	114
5 Exploitatiebegroting	116
5.1 Meerjarenbegroting naar programma	116
5.2 Meerjarenbegroting naar kosten- en opbrengstsoorten	118
6 Vaststelling Programmabegroting 2016-2020	119
Bijlagen	120
Bijlage 1 Geprognosticeerde balans	120
Bijlage 2 Staat van vaste activa	121
Bijlage 3 Staat van reserves	123
Bijlage 4 Staat van voorzieningen	128
Bijlage 5 Staat van vaste schulden	130
Bijlage 6 Staat van personeelslasten en formatie	133
Bijlage 7 Financiering investeringsprojecten	134
Bijlage 8a Overzicht geplande investeringsprojecten 2015-2020	135
Bijlage 8b Toelichting op overzicht investeringsprojecten 2015-2020	138
Bijlage 9 Lijst van afkortingen	150

Voorwoord

Beste lezer,

Als inwoner wilt u natuurlijk veilig wonen, werken en recreëren in de polders op de Zuid-Hollandse eilanden. Daarom zorgen onze deskundige mensen van waterschap Hollandse Delta voor veilige dijken en wegen, schoon en voldoende water. In de programmabegroting 2016-2021 kunt u lezen welke activiteiten het waterschap daarvoor uitvoert en hoeveel geld wij daarvoor nodig hebben.

Uitgangspunt bij het opstellen van de programmabegroting is dat we de uitvoering op een maatschappelijk verantwoorde manier doen. Duurzaam, met oog voor de leefomgeving, met een hoge kwaliteit en tegen de laagst mogelijke kosten.

Speerpunt van het bestuur is om de lastenstijging te beperken en een stabiel financieel beleid creëren. Daarom is gekeken naar kostenbesparingen, zonder in te leveren op kwaliteit en behalen van doelen. Het is mijn overtuiging dat wij hierin geslaagd zijn.

De belastingopbrengst die nodig is om de taken in 2016 uit te voeren is € 144.792.000. Dit is een stijging van 0,61% ten opzichte van 2015.

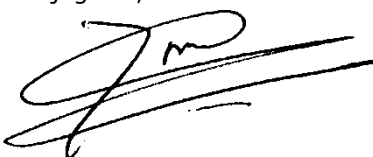
Via de kostentoedelingsverordening wordt de het benodigde bedrag verdeeld over de verschillende doelgroepen in ons gebied.

Wat gaan wij doen in 2016?

Uiteraard voeren wij onze dagelijkse taken uit in het beheer en onderhoud van onze dijken en duinen, sloten en singels, wegen en rioolwaterzuiveringen. Daarnaast zullen we de diverse dijkversterkingsprojecten die we in 2015 gestart zijn afronden. Een groot aantal deeltrajecten van de compenserende maatregelen kieberbesluit zullen in 2016 tegelijkertijd in uitvoering zijn. Ook de vaststelling en implementatie van het WegenBeheerProgramma zal in 2016 plaatsvinden. In 2016 heropenen we ook de gerenoveerde rioolwaterzuivering Numansdorp.

Waar we in 2016 ook meer aandacht aan gaan besteden is het onderwerp waterbewustzijn. Als waterschap zorgen we ervoor dat we in normale situaties geen last hebben van wateroverlast, hetzij door zee of rivier, hetzij door regen. Maar duidelijk wordt ook dat er steeds vaker extreme situaties ontstaan. Daar moeten we ons op voorbereiden. Wij doen dat door bijvoorbeeld de dijken te versterken en te onderhouden volgens de normen die daarvoor zijn vastgelegd. Maar er moet ook een besef komen, dat er altijd een kans blijft dat er een overstroming kan ontstaan. Wateroverlast kan ook ontstaan door te veel regen in zeer korte tijd. Als waterschap doen wij ons werk om overlast te verminderen. We kunnen het echter niet altijd voorkomen. Ook u als inwoners kunt daar uw steentje aan bijdragen. En daar gaan wij u bij helpen door u te informeren en te laten zien, wat u zelf kunt doen of juist niet moet doen. Ook daarmee maken we in 2016 een begin.

Dijkgraaf,



ing. J.M. Geluk

Bestuurlijke samenvatting

Basis begroting 2016

Voor het opstellen van de nu voorliggende Programmabegroting 2016-2020 zijn de Programmabegroting 2015-2019, het Coalitieprogramma op hoofdlijnen en de notitie Kadernota 2016 leidend geweest. De mutaties uit Burap 1-2015 en de financiële consequenties van de notitie Kadernota 2016, zijn verwerkt in deze Programmabegroting.

Collegelijn voor de Programmabegroting 2016-2020

In de Programmabegroting 2015-2019 was voor 2016 een stijging van de totale belastingopbrengst voorzien van 2%. Na de waterschapsverkiezingen op 18 maart 2015 is een nieuwe coalitie gevormd dat afspraken heeft gemaakt in het Coalitieprogramma op hoofdlijnen 2015-2019. In het Coalitieprogramma is opgenomen dat het college stuurt op een (meerjarig gezien) evenwichtige, lage tariefstijging, waar nodig met inzet van tarief egalisereserves. Deze lijn is verder geconcretiseerd bij de vaststelling van de kaders voor de Kostentoedelingsverordening en de notitie Kadernota 2016, die in de Commissies Water, WWV en MBH in september 2015 besproken is.

Gelijktijdig met de vaststelling van de Programmabegroting 2015-2019 in november 2014 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan over de afbakening tussen natuur en ongebouwd. Dit is meegenomen in de behandeling van de Kostentoedelingsverordening 2016, zoals vastgesteld door de Verenigde Vergadering van 24 september 2015. De effecten van deze uitspraak zijn gebruikt bij de berekening van de verschillende tarieven voor 2016. Bij het berekenen van de tarieven is verder rekening gehouden met de toevoeging van Maasvlakte-2 aan het beheergebied van waterschap Hollandse Delta per 1 januari 2016 en met de bestendiging van het beleid ten aanzien de kwijschelding, zoals in het coalitieprogramma is vastgelegd.

Duurzaam financieel evenwicht

Het financiële beleid van het college is gebaseerd op het met de Verenigde Vergadering afgesproken streven naar een duurzaam financieel evenwicht van de (meerjaren)begroting. Hiervan is sprake als de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Door dit uitgangspunt te hanteren, wordt voorkomen dat in de toekomst schoksgewijze belastingverhogingen nodig zijn, wanneer incidentele dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld de inzet van reserves) wegvallen. Incidentele lasten kunnen worden gedekt door incidentele baten. Hierbij moet wel het risicoprofiel van het waterschap in acht worden genomen. De aanwezige algemene reserves moeten voldoende zijn om de risico's af te kunnen dekken. Met de inzet op scherpere ramingen is het belang van voldoende weerstandsvermogen groter geworden, aangezien er scherper aan de wind wordt gevaren. Met een waarderingscijfer van 2,2 wordt het weerstandsvermogen van het waterschap als uitstekend geclassificeerd.

Duurzaam financieel evenwicht betekent ook dat het onderhoud van onze kapitaalgoederen zo gebeurt, dat het onderhoudsniveau voldoende is. Het waterschap heeft een meerjarige ontwikkeling ingezet om het gehele onderhoudsproces verder te professionaliseren en steeds beter in beeld te brengen.

Speerpunten 2016

In algemene zin is de introductie van ALM, Asset Lifecycle Management, een belangrijk speerpunt. Hiermee wordt ingezet op een betere en efficiëntere wijze van kwaliteitsborging en uitvoering. Daarnaast kan het zorgen voor slimmere inzet van middelen, met mogelijke reductie van kosten als gevolg. In dat kader wordt de stroomlijning van de organisatie richting regieorganisatie onderschreven. Regie wordt beschouwd als maatwerkoplossing. Het college denkt mee met de invulling en mate van de regievoering. Verder wordt de focus in educatie en communicatie de komende jaren verlegd naar het vergroten van het waterbewustzijn. Uiteraard met behoud van de reeds hoge naams- en taakbekendheid. Tenslotte worden de duurzaamheidsambities in 2016 verwoord in een meerjarennotitie ingedeeld in de thema's duurzaam GWW, energie, innovatie en samenwerking in de afvalwaterketen.

Daarnaast zijn er binnen de programma's enkele specifieke speerpunten:

Binnen het programma waterkeringen wordt de focus gelegd op het zorgvuldig borgen van de zorgplicht voor primaire keringen in de organisatie. Behoud van de juiste kennis en competenties is daarin essentieel. Daarnaast wordt in het programma waterkeringen innovatie gestimuleerd binnen de budgettaire kaders van het HWBP.

Binnen het programma zuiveren ligt de focus op het opstellen van een strategisch onderhoudsplan, waarmee prioriteit wordt aangebracht in de realisatie van ALM's voor alle RWZI's.

Binnen het programma wegen ligt de nadruk op de vaststelling van het wegenbeheerprogramma. Daarin staan verkeersveiligheid en bereikbaarheid centraal. De toepassing van de landelijke systematiek "Duurzaam veilig" wordt versneld doorgevoerd op de belangrijkste wegen in de regio, redenerend vanuit verkeersveiligheid. Daarnaast blijft de overdracht van wegen prioriteit houden, met als uitgangspunt dat dit effectief en efficiënt moet zijn en ook brede maatschappelijke meerwaarde oplevert.

Binnen het programma watersysteem ligt de nadruk op het verbeteren van het beheer en onderhoud en dan met name het baggeren en de KRW-waterlichamen. De eerdergenoemde organisatieontwikkeling is hierin een belangrijke factor.



Dordrecht

Financiële begroting in één oogopslag

In de hierna volgende tabel worden de lasten en baten gespecificeerd naar kosten- en opbrengstsoorten weergegeven.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten							
Rente & Afschrijving	31.270	32.058	31.987	32.381	33.225	32.044	31.801
Personeelslasten	47.639	49.771	46.632	45.190	42.532	42.561	42.965
Goederen en diensten van derden	71.264	79.062	75.451	76.264	76.040	77.789	77.828
Bijdragen aan derden	9.962	12.460	12.533	12.684	12.142	12.227	12.211
Toev. Voorzien./ onvoorzien	3.023	370	600	600	600	600	600
Exploitatieresultaat	0	-30	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	163.158	173.691	167.203	167.119	164.539	165.221	165.405
Baten							
Financiële baten	-1.122	-744	-1.682	-2.150	-1.125	-744	-744
Personeelsbaten	-302	-137	-177	-177	-177	-177	-177
Goederen en diensten aan derden	-4.070	-4.622	-4.418	-4.032	-4.004	-4.004	-4.004
Bijdragen van derden	-12.643	-10.066	-8.993	-8.708	-8.607	-8.584	-8.584
Waterschapsbelastingen	-135.135	-143.919	-144.792	-146.346	-147.891	-150.790	-151.495
Interne verrekeningen	-12.867	-12.976	-8.691	-5.008	-2.173	-1.043	-1.043
Totaal Baten	-166.138	-172.463	-168.753	-166.421	-163.977	-165.342	-166.047
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-2.982	1.228	-1.550	697	563	-121	-642
Toevoeging aan reserves	10.726	3.146	8.330	1.758	845	642	642
Onttrekking aan reserves	-7.744	-4.374	-6.780	-2.455	-1.408	-521	0
Totaal mutaties reserves	2.982	1.228	1.550	697	563	121	642
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	0

Op basis van de Programmabegroting 2016-2020 ontstaat het volgende beeld ten aanzien van de noodzakelijke belastingopbrengsten:

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geraamd in programmabegroting 2015-2019	143.920	146.939	146.224	151.962	153.027	153.027
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2016-2020		-501	2.066	408	1.680	1.418
Mutaties o.b.v. Burap 1 - 2015 (blz. 6)		684	684	684	684	684
Mutaties tariefegalisatie voorstel kostentoedeling		-1.000	-750	-500	-250	-
Mutaties Programmabegroting 2016 - 2020		-1.330	-1.879	-4.663	-4.351	-3.634
Noodzakelijke belastingopbrengst	143.920	144.792	146.345	147.891	150.790	151.495
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		0,61%	1,07%	1,06%	1,96%	0,47%
<u>In de notitie Kadernota 2016 geprognosticeerd:</u>						
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		1,65%	1,33%	2,92%	1,70%	-0,01%

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2016-2020 van waterschap Hollandse Delta aan. Uitgangspunt voor het opstellen van de Programmabegroting is de notitie Kadernota 2016. De in deze nota opgenomen ombuigingen en beleidsintensiveringen zijn verwerkt.

1.2 Missie

De missie voor waterschap Hollandse Delta is als volgt geformuleerd:

“Waterschap Hollandse Delta beschermt de Zuid-Hollandse Eilanden tegen wateroverlast, beheert het oppervlaktewater, zuivert het afvalwater, beheert de (vaar)wegen en levert een actieve bijdrage aan de ruimtelijke invulling van zijn gebied. Het richt zich daarbij, samen met anderen, op veilig en duurzaam wonen, werken en recreëren voor burgers, bedrijven en andere gebruikers. Hollandse Delta is vooruitstrevend, open en transparant in de uitvoering van zijn taken, streeft naar de beste verhouding tussen maatschappelijke kosten en baten, stelt zich ten dienste van zijn omgeving en is een goed en aantrekkelijk werkgever.”

Bepalend hierbij zijn het gebied, de taken, het kwaliteitsniveau en de relatie met anderen (zowel inwoners als mede-overheden) en de medewerkers.

1.3 Uitgangspunten en normen

Voor de Programmabegroting 2016-2020 is een aantal uitgangspunten geformuleerd om invulling te geven aan een duurzaam financieel beleid:

- De notitie Kadernota 2016 is leidend.
- Het waterschap streeft naar een structureel sluitende begroting. Structurele lasten dienen te worden gedekt door structurele baten.
- De belastingopbrengst is een reguliere begrotingspost en geen sluitpost.
- Reserves worden benut ter dekking van incidentele uitgaven en niet ter dekking van structurele uitgaven.
- Voor de prijsindexatie van materiële budgetten is voor 2016 de nullijn gehanteerd. In de meerjarenraming is conform de notitie Kadernota vanaf 2019 rekening gehouden met 2% inflatiecorrectie.
- Voor de raming van de loonkosten is in 2016 de SAW leidend opgenomen, vanaf 2017 is rekening gehouden met een verhoging van 1% per jaar.
- Voor de berekening van de rentelasten is voor nieuw aan te trekken langlopende geldleningen een rente van 2,20% aangehouden voor 2016, voor de jaren vanaf 2017 wordt uitgegaan van 2,55%. Voor kortlopende leningen is uitgegaan van 0,1% voor 2016, voor de jaren vanaf 2017 wordt uitgegaan van 0,25%. Het renteomslagpercentage is vastgesteld op 3,98%.

De Programmabegroting 2016-2020 geeft op basis van het Waterschapsbesluit de doelstellingen, activiteiten en daaraan gekoppelde kosten weer. Door middel van de bestuursrapportages (Burap) wordt in 2016 verantwoording afgelegd over de voortgang, respectievelijk stand van zaken, de behaalde prestaties en de besteding van de (financiële) middelen.

Met de Programmabegroting 2016-2020 worden geplande activiteiten en de begrote baten en lasten voor 2016 definitief door de Verenigde Vergadering vastgesteld. Beleidsmatige of financiële afwijkingen ten opzichte van de notitie Kadernota 2016 worden in de Programmabegroting benoemd. Actuele ontwikkelingen zijn in de Programmabegroting meegenomen.

Verder blijkt uit de Programmabegroting duidelijk wat de doelstellingen per beleidsproduct zijn, welke activiteiten daarvoor nodig zijn en welke middelen hiervoor nodig zijn.

1.4 Leeswijzer

De opzet van de Programmabegroting is conform de verplichte bepalingen van het Waterschapsbesluit waarbij gebruik wordt gemaakt van een programmaplan met de vijf programma's van waterschap Hollandse Delta:

- Programma 1: Waterkeringen
- Programma 2: Water
- Programma 3: Zuiveren
- Programma 4: Wegen
- Programma 5: Algemene beleidstaken

Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Zowel beleidsmatig als financieel is het programmaplan meerjarig van opzet.

In hoofdstuk 2 wordt op hoofdlijnen ingegaan op de financiële ontwikkelingen en wordt een analyse gegeven rondom de investeringen. In dit hoofdstuk wordt verder de begroting naar kostendragers (de heffingen) gepresenteerd. Tot slot wordt in dit hoofdstuk de aansluiting gemaakt met de notitie Kadernota.

Hoofdstuk 3 bevat de toelichting op de programma's waarbij de programma's zijn opgedeeld in beleidsproducten. Per programma wordt een korte toelichting gegeven op de uitgangspunten en de kaders. Per beleidsproduct worden de volgende onderwerpen toegelicht:

- Basisgegevens;
- Wat willen we bereiken in 2016-2020, inclusief prestatie-indicatoren;
- Wat gaan we daarvoor doen in 2016;
- Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020.

Met de prestatie-indicatoren worden de te realiseren beleidsdoelen geconcretiseerd. Door deze concretisering kan in de Buraps en het jaarverslag gerapporteerd worden over de voortgang en de realisatie van de beleidsproducten. Niet bij elk beleidsproduct zijn prestatie-indicatoren opgenomen. Een meetbare indicator is niet altijd beschikbaar.

Elk programma wordt afgesloten met een overzicht "Wat mag het kosten".

De verplichte paragrafen ten aanzien van onder andere de waterschapsbelasting, toelichting op reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen zijn opgenomen in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 bevat de exploitatiebegroting. De (meerjaren)begroting wordt weergegeven naar programma's en kosten- en opbrengstesoorten. De Verenigde Vergadering stelt de jaarschijf 2016 van de Programmabegroting vast. De cijfers voor de jaren 2017 tot en met 2020 zijn indicatief opgenomen en worden niet vastgesteld. De opgenomen ramingen van de Programmabegroting 2016-2020 betreffen de ramingen inclusief de begrotingswijzigingen zoals die tot en met de Verenigde Vergadering van 25 juni 2015 zijn vastgesteld (Burap 1-2015) en de notitie Kadernota.

In hoofdstuk 6 is het vaststellingsbesluit opgenomen.

De begroting wordt afgesloten met een aantal bijlagen zoals de staten van reserves en voorzieningen, de staat van personeelslasten en formatie en het overzicht van geplande investeringsprojecten inclusief een toelichting. Tot slot is een lijst met afkortingen opgenomen.

2 Analyse financiële mutaties

2.1 Analyse ontwikkeling exploitatiesaldo 2016-2020

Op 25 juni 2015 is Burap 1 - 2015 door de VV vastgesteld. Tijdens de Commissies Water, WWV en MBH in september 2015 is de notitie Kadernota 2016-2020 besproken. De structurele mutaties uit deze twee P&C-producten zijn verwerkt in de nu voorliggende Programmabegroting 2016 - 2020. Ten opzichte van de notitie Kadernota 2016-2020 en Burap 1-2015 is het saldo van de mutaties als volgt:

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Geraamd in Programmabegroting 2015-2019	146.939	146.224	151.962	153.027	153.027
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2016	-501	2.066	408	1.680	1.418
Mutatie tariefegalitatie voorstel Kostentoedeling	-1000	-750	-500	-250	0
Noodzakelijke belastingopbrengst	-144.792	-146.345	-147.891	-150.790	-151.495
Geraamd saldo t.o.v. de notitie Kadernota 2016	-646	-1.195	-3.979	-3.667	-2.950
- waarvan structurele mutaties Burap 1 - 2015 (blz. 6)	-684	-684	-684	-684	-684
Te verklaren mutaties	-1.330	-1.879	-4.663	-4.351	-3.634
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar	0,61%	1,07%	1,06%	1,96%	0,47%
<u>In de notitie Kadernota 2016 geprognosticeerd:</u>					
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar	1,65%	1,33%	2,92%	1,70%	-0,01%

Toelichting mutaties

Hierna treft u een overzicht aan van de belangrijkste mutaties ten opzichte van de notitie Kadernota 2016-2020 en Burap 1 - 2015. In dit overzicht zijn de mutaties van € 50.000 of groter opgenomen:

Omschrijving (bedragen x € 1.000; - is voordeel)	2016	2017	2018	2019	2020
Programma Waterkeringen					
1 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD	119	119	119	119	119
2 Herverdeling budget onderhoud door derden	-164	-183	-203	-203	-203
3 Hogere solidariteitsbijdrage HWBP	700	700	700	700	700
Programma Water					
4 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD	238	238	238	238	238
5 Meerjarig onderhoud terreinen gemalen	66	66	66	66	66
6 Extra onderhoud 20 ha bijgekomen gebied vanuit project NDB	-36	pm	pm	pm	pm
7 Toezicht op maaibestekken als dienst	137	137	137	137	137
Programma Zuiveren					
8 Diverse besparingen <€ 50.000	-301	160	0	0	0
9 Aanpassing van de energiekosten aan nieuwe tarieven	-334				
10 Vrijstelling voor lokale lasten zuiveringsinstallaties (eigendommen WSHD)	-231	-231	-231	-231	-231
11 Meerjarig onderhoud gebouwen zuiveren	98	98	98	98	98
12 Verwerking van slib	86	207	240	360	480
13 Verwijderen buiten gebruik gestelde leidingdeel Westmaas	155				
14 Opdrachten als dienst i.p.v. inhuur	85	85	85	85	85
15 De reserve egalitatie subsidie SVI-DRSH volledig ingezet					271

Omschrijving (bedragen x € 1.000; - is voordeel)	2016	2017	2018	2019	2020
Programma Wegen					
16 Herverdeling van budget onderhoud wegen, bermen en bermsloten	-103	-94	-85	-85	-85
17 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD	-82	-82	-82	-82	-82
Algemene Dekkingsmiddelen en Bedrijfsvoering					
18 Salarissen en sociale lasten (inclusief inhuur)	3427	1916	-44	-719	-315
19 Geactiveerde lasten uren	-5890	-2208	-1203	-	-
20 Mutatie van de algemene reserve	1091	-749	-	-	-
21 Dotatie aan de reserve egalisatie geactiveerde lasten	1542	723	-	-	-
22 Opdrachten als dienst ipv inhuur	-85	-85	-85	-85	-85
23 Bijstelling materiële kosten Basisregistratie Grootchalige Topografie	87	33	109	176	271
24 Rentelasten	-837	-548	-2006	-2076	-2422
25 Afschrijvingslasten	-1028	-2202	-2566	-2826	-2654
Diverse kleine voor- en nadelen	-70	21	50	-23	-22
Totaal-generaal mutaties	-1.330	-1.879	-4.663	-4.351	-3.634

Programma Waterkeringen

1 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD

Jaarlijks worden aanslagen lokale lasten ontvangen voor gebouwen en installaties van WSHD. Naar aanleiding van de aanslagen 2015 zijn de budgetten ter dekking van de aanslagen geactualiseerd en structureel naar boven bijgesteld.

2 Herverdeling budget onderhoud door derden

Binnen de bestaande ruimte van de Programmabegroting 2016-2020 heeft, als gevolg van verschuiving van de uitvoering van werkzaamheden in eigen beheer naar uitvoering binnen het bestek, geleid tot een budget neutrale herverdeling van het budget onderhoud door derden van het programma Waterkeringen naar de programma's Water en Zuiveren (zie 5 en 11).

3 Hogere solidariteitsbijdrage HWBP

In Burap 1-2015 is een structureel hogere solidariteitsbijdrage HWBP opgenomen.

Programma Water

4 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD

Jaarlijks worden aanslagen lokale lasten ontvangen voor gebouwen en installaties van WSHD. Naar aanleiding van de aanslagen 2015 zijn de budgetten ter dekking van de aanslagen geactualiseerd en structureel naar boven bijgesteld.

5 Meerjarig onderhoud terreinen gemalen

De kosten van het jaarlijks onderhoud van terreinen bij gemalen worden structureel hoger geraamd. De dekking voor deze kosten worden binnen de bestaande begroting, vanuit budget onderhoud door derden bij programma Waterkeringen opgelost (zie 2 en 11).

6 Extra onderhoud 20 ha bijgekomen gebied vanuit project Nieuwe Dordtsche Biesbosch

Vanaf 2016 is er een structurele besparing op het onderhoud doorgevoerd van € 36.000. Daarnaast start in 2016 het project Nieuwe Dordtsche Biesbosch wat betekent dat vanaf 2017 20 ha gebied extra moet worden onderhouden door te maaien, baggeren, inspecteren en het bedienen en onderhouden van kunstwerken. De kosten van deze uitbereiding worden momenteel nader onderzocht en zijn voorsnog PM opgenomen.

7 Toezicht op maaibestekken als dienst

Oprachten worden middels 'diensten door derden' gerealiseerd in plaats van 'inhuur derden'. De dekking wordt gevonden door een structurele verlaging van de interne overhead middels de post salarissen met een gelijk bedrag.

Programma Zuiveren

8 Diverse besparingen <€ 50.000

Binnen de bestaande ruimte van de begroting 2016 zijn verschillende besparingen gerealiseerd kleiner dan € 50.000.

9 Aanpassing van energiekosten aan nieuwe tarieven

De energiekosten voor 2016 zijn neerwaarts bijgesteld naar aanleiding van de nieuwe energietarieven voor 2016 welke zijn vastgeklikt. Voor 2017 en verder zullen de lasten in latere begrotingen worden gemuteerd naar aanleiding van het jaarlijks 'vastklikken' van de electraprijzen.

10 Vrijstelling voor lokale lasten zuiveringsinstallaties (eigendommen WSHD)

Als gevolg van de vrijstelling voor lokale lasten van gebouwen en installaties van zuiveringen worden er geen aanslagen lokale lasten opgelegd. Hierdoor kan het begrote bedrag vervallen. (Zie hiervoor ook de risicoparagraaf).

11 Meerjarig onderhoud gebouwen Zuiveren

De kosten van het jaarlijks onderhoud van de gebouwen van het programma Zuiveren worden structureel hoger geraamd. De dekking voor deze kosten wordt binnen de begroting gevonden. (zie 2 en 5)

12 Verwerking van slib

Voor de jaren 2017 tot en met 2020 wordt rekening gehouden met een stijging van het tarief voor de verwerking van slib. Daarnaast is de stijging van de lasten het gevolg van de werkzaamheden op Sluisjesdijk (ALM) waardoor de kosten voor het uit bedrijf nemen van de slibgistingstanks tijdelijk voor hogere kosten gaan zorgen (afvoer natter slib, hogere elektriciteitskosten door verminderde opwekking van energie).

13 Verwijderen buiten gebruik gestelde leidingdeel Westmaas

In 2007/2008 is een deel van de rioolwaterpersleiding te Westmaas vervangen en omgelegd. Om budgettaire redenen en vanuit het oogpunt van planning en zorgvuldigheid is toen besloten het buiten gebruik gestelde leidingdeel in een apart project te verwijderen. Dit buiten gebruik gestelde leidingdeel bestaat onder andere uit het materiaal asbestcement en ligt voor een groot deel in particuliere percelen (siertuinen). In Burap 1-2015 zijn deze incidentele lasten benoemd (p.27) voor 2015. In deze Programmabegroting worden de incidentele lasten voor 2016 aangegeven.

14 Oprachten als dienst i.p.v. inhuur

Oprachten worden middels 'diensten door derden' gerealiseerd in plaats van 'inhuur derden'. De dekking wordt gevonden door het structureel verlagen van de post 'inhuur derden' met een gelijk bedrag (zie 22).

15 De reserve egalisatie subsidie SVI-DRSH volledig ingezet

De reserve egalisatie subsidie SVI-DRSH wordt tot en met 2019 volledig ingezet, waardoor vanaf 2020 de dekking van de reserve vervalst en het bedrag ten laste van de exploitatie komt.

Programma Wegen

16 Herverdeling van budget onderhoud wegen, bermen en bermsloten

Binnen de bestaande ruimte van de Programmabegroting 2016-2020 heeft een budget neutrale herverdeling van budget onderhoud wegen, bermen en bermsloten plaatsgevonden naar . de interne overhead middels de post salarissen met een gelijk bedrag.

17 Aanpassing aanslag lokale lasten eigendommen WSHD

Jaarlijks worden aanslagen lokale lasten ontvangen voor gebouwen en installaties van WSHD. Naar aanleiding van de aanslagen 2015 zijn de budgetten ter dekking van de aanslagen geactualiseerd en structureel naar beneden bijgesteld.

Algemene Dekkingsmiddelen en Bedrijfsvoering

18 Salarissen en sociale lasten (inclusief inhuur)

De mutatie op de post salarissen bestaat uit de nominale stijgingen, mutaties op de post inhuur derden en een raming van de ontvangsten van de UWV middelen. De afname vanaf 2018 betreft met name het terugbrengen van de inhuur als gevolg van het afronden van het HWBP .

In voorliggende begroting is de raming van de werkzaamheden door derden in 2016 scherp geraamd. Gedurende 2016 zal blijken of deze raming realistisch was. Indien blijkt dat de raming van inhuur van derden te scherp is opgesteld zal in 2016, achteraf, daarover gerapporteerd worden bij de Burap. Omdat het met name inhuur betreft als vervanging voor de inzet op gesubsidieerde projecten, kan als dekking gebruikt worden gemaakt van de reserve egalisatie geactiveerde lasten.

Voor 2016 is een raming gemaakt van ca. 766.000 benodigde uren voor zowel de exploitatie als investeringen. Deze benodigde uren worden op de volgende wijze ingevuld:

Benodigde productieve uren 2016		766.550
De benodigde uren worden gerealiseerd middels:		
Personeel WSHD	Uren exploitatie 2016	666.391
Personeel WSHD	Uren investeringen 2016	55.530
Inhuur	Uren exploitatie 2016	18.009
Inhuur	Uren investeringen 2016	26.620
Totale inzet uren 2016		766.550

19 Geactiveerde lasten uren

Het saldo van de geactiveerde lasten wordt bepaald aan de hand van de raming van de inhuur op projecten waarvan de uren geactiveerd kunnen worden. Dit betreft voor deze begrotingsperiode voornamelijk de uren van HWBP en de Compenserende Maatregelen Kierbesluit. Het onderstaande overzicht geeft de mutaties voor 2016-2020 aan ten opzichte van de aannames in de Programmabegroting 2015 - 2019.

Omschrijving (bedragen x € 1.000: - = voordeel)	2016	2017	2018	2019	2020
Raming begroting 2016-2020:					
HWBP-projecten (incl. inhuur)	-5.246	-2.563	-480	0	0
Overige projecten (incl. inhuur)	-3.444	-2.445	-1.723	-1.000	-1.000
Opgenomen in begroting 2015 - 2019	2.800	2.800	1.000	1.000	1.000
Saldo geactiveerde lasten	-5.890	-2.208	-1.203	0	0

20 Mutaties van de algemene reserve

Ter dekking van de in de notitie Kadernota 2016-2020 opgenomen hogere bijdrage aan Aquon voor 2016 (€ 0,6 mln.) en 2017 (€ 0,7 mln.) wordt voorgesteld een onttrekking van € 1,3 miljoen aan de algemene reserve Algemene Beleidstaken te doen en deze vervolgens toe te voegen aan de nieuw te vormen bestemmingsreserve frictiekosten Aquon. In 2016 zal 0,6 mln. onttrokken worden aan genoemde bestemmingsreserve "frictiekosten Aquon".

In afwachting van het Wegenbeheerprogramma, dat in januari 2016 aan de VV voorgelegd zal worden, wordt voorgesteld aan de algemene reserve wegen een extra dotatie van ca. € 1,1 mln. te doen. De verwachting is dat, vanuit het nieuwe Wegenbeheerprogramma, een aantal extra werkzaamheden verricht dient te worden om de stand van de wegen binnen het nieuwe kader te laten vallen. Als gevolg van het aflopen van de realisatie van het Fietspadenplan neemt de behoefte aan inzet van uren in het programma Wegen in 2016 af. De hiermee vrijkomende uren 2016 worden met name binnen het programma Watersysteem ingezet.

Bij het programma Zuiveren wordt ca. € 0,6 mln. aan de algemene reserve toegevoegd. Binnen het programma Zuiveren kan hiermee de algemene reserve Zuiveren worden aangevuld.

21 Dotatie aan de reserve egalisatie geactiveerde lasten

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2013 is besloten tot het instellen van de reserve Egalisatie geactiveerde lasten. Deze reserve wordt gebruikt voor het opvangen van de fluctuaties in de geactiveerde lasten. Als er hogere bedragen worden geactiveerd, dan geeft dit een voordeel voor de exploitatie. Dit voordeel komt ten gunste van de reserve. Worden er lagere bedragen geactiveerd dan eerder aangenomen dan geeft dit een nadeel voor de exploitatie, dan komen die ten laste van de reserve.

22 Opdrachten uitgezet als dienst i.p.v. inhuur

Opdrachten worden middels 'diensten door derden' gerealiseerd in plaats van 'inhuur derden'. De dekking wordt gevonden door het structureel verlagen van de post 'inhuur derden' met een gelijk bedrag (zie 14).

23 Bijstelling materiële kosten Basisregistratie Grootchalige Topografie

Dit betreft de toename van de materiële budgetten die in 2016 met name veroorzaakt worden door de actualisatie en transitiekosten van de wet Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Daarnaast zijn er de kosten voor het actueel houden van het GBK via een abonnement. De geraamde kosten voor dit abonnement zijn hoger en leiden daarmee mede tot de bijstelling.

24 Rentelasten

Het voordeel op de rentelasten wordt deels veroorzaakt door de scherpere prioritering van de investeringsprojecten in de tijd en deels doordat rekening wordt gehouden met lagere rentepercentages voor aan te trekken kort- en langlopende geldleningen. Zie hiervoor ook de paragraaf Financiering.

25 Afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten geven in de jaren 2016-2020 een voordeel door een scherpere prioritering. Hierbij is rekening gehouden met een realistische uitvoeringsperiode en de beschikbare capaciteit.



Zuiderparkdagen

2.2 Analyse investeringen

In deze paragraaf worden de mutaties in de geplande investeringen toegelicht. Alle mutaties in de geplande investeringen zijn afkomstig uit de notitie Kadernota 2016. In paragraaf 2.5 is het totale overzicht van mutaties als gevolg van de notitie Kadernota 2016 op de investeringen opgenomen. Een integraal overzicht van de geplande investeringen is opgenomen in bijlage 8a. In bijlage 8b is een korte toelichting met de inhoud van iedere investering opgenomen.



Te realiseren gemaal Putten

Geplande investeringen

Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aanvang	jaar realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Mutatie
Waterkeringen														
7202100105	Kunstwrk in waterkeringen by dijkverstrk	N.v.t.	vervallen	vervallen										vervallen
Water														
7103100098	Doorspoelpomp vtv + persleiding Tijkenw.	Pernis	2017	2017	170		170			170				planning aangepast
7103100202	Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht	Zwijndrecht	2016	2017	223		223		200	23				planning aangepast
7103100219	Stations enHoofdpst techn.autom.Waterbeh	Hele beheersgebied	2016	2016	1.000		1.000		1.000					planning aangepast
7103100232	Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh	Hele beheersgebied	2016	2016	2.000		2.000		2.000					planning aangepast
7103100239	Aanleg nvo met plas/drasbermH.NesseDevel	Zwijndrecht	2016	2017	405		405		380	25				planning aangepast
7103100250	Verbreden watergang (plaatselijk)	Barendrecht	2016	2017	60		60		15	45				planning aangepast
7103100264	TotaleNBW opgave stedelijk gebied tm2017	Diverse gemeenten	vervallen	vervallen										vervallen
7103100275	verbreding hoofdwatergang toldijk	Spijkenisse	2016	2017	175		175		50	125				
7103100276	FE21 Prior knelp Leiding Valkeniersweide	Rotterdam	2015	2016	280	-140	140		140					planning aangepast
7103100282	NBW 2018 – 2027 Jaarschijf 2018	Diverse gemeenten	2017	2018	3.363		3.363			3.363				raming aangepast
7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	Bernisse	2017	2018	85		85			85				planning aangepast
7103100286	Aanleg nvo met plas/drasbermMeer&OudeMol	Ridderkerk	2017	2018	289		289			89	200			planning aangepast
7103100287	Overconstructie met verbr. (vieramb.)	Spijkenisse	2017	2018	125		125				125			planning aangepast
7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas en omleiden afvoer polder Munnikenland	Binnenmaas	2018	2019	5.500		5.500				2.750	2.750		planning is aangepast. en samengevoegd met 710310300
7103100289	De Eendragt	Goeree-Overflakkee	2017	2018	2.300		2.300			300	2.000			planning aangepast
7103100300	Omleiden afvoer polder Munnikenland	Binnenmaas	vervallen	vervallen										vervallen. Samengevoegd met 7103100288
7103100301	Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	Korendijk	2017	2018	1.930		1.930			330	1.600			planning aangepast
7103100302	Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol	Binnenmaas	2017	2018	590		590			90	500			planning aangepast
7103100303	KRW 2018-2021, jaarschijf 2019	Diverse gemeenten	vervallen	vervallen										vervallen
7103100304	KRW 2018-2021, jaarschijf 2020	Diverse gemeenten	vervallen	vervallen										vervallen
7103100305	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)	(leeg)	2018	2019	175		175				75	100		planning aangepast
7103100306	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)	(leeg)	2019	2020	175		175					75	100	planning aangepast
7103100310	Aanpak NBW opgave peilvak 01-53 VP	Westvoorne	2017	2018	653		653			325	328			planning aangepast
7103100314	Verlengen persleid.Kreekhuisenplein RDAM	Rotterdam	2016	2017	1.130		1.130		500	630				planning aangepast

Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aanvang	jaar realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Mutatie
7103100315	Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat	Rotterdam	2017	2018	1.125		1.125			500	625			planning aangepast
7103100316	NBW 2018-2027, jaarschijf 2019	Diverse gemeenten	2018	2019	3.363		3.363				3.363			raming aangepast
7103100319	Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)	Rotterdam	2016	2016	1.010		1.010		1.010					planning aangepast
7103100321	6 Kunstwerken	(leeg)	2016	2016	1.173		1.173		1.173					nieuwe investering
7103100322	Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61	Voorne Putten	2017	2017	105		105			105				nieuwe investering
7103100323	Aanpassen profiel en aanplant De Waal	(leeg)	2015	2016	173		173		173					nieuwe investering
7103100324	Inlaat Fortlaan	Numansdorp	2017	2018	795		795			255	540			nieuwe investering
7103100325	Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne-West	Voorne - West	2016	2017	359	-359								nieuwe investering
7103100326	Kreekherstel waterlichaam Groot-Voorne-West	Voorne - West	2016	2017	74	-49	25			25				nieuwe investering
7103100327	KRW investering conform WHP jaarschijf 2019	(leeg)	2019	2019	858		858					858		nieuwe investering
7103100328	KRW investering nieuw WHP jaarschijf 2018	(leeg)	2018	2018	180		180				180			nieuwe investering
7103100329	KRW investering nieuw WHP jaarschijf 2020	(leeg)	2020	2020	925		925						925	nieuwe investering
7103100332	NBW 2018-2027, jaarschijf 2020	(leeg)	2019	2020	3.363		3.363						3363	nieuwe investering
7103100333	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2017	(leeg)	2017	2017	640		640			640				nieuwe investering
7103100334	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2018	(leeg)	2017	2018	640		640				640			nieuwe investering
7103100335	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2017	(leeg)	2017	2017	2.193		2.193			2.193				nieuwe investering
7103100336	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2018	(leeg)	2018	2018	2.193		2.193				2.193			nieuwe investering
7103100337	Peilopzet Oudendijk (peilbesluit De Eendragt)	Oudendijk	2017	2017	120		120			120				nieuwe investering
7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	Stellendam	2017	2018	792		792			185	607			nieuwe investering
7103100339	Renovatie Keersluis Toldijk	Heenvliet	2017	2017	373		373			373				nieuwe investering
7103300111	Verv.dieselmotor gem.Land van Poortugaal	(leeg)	2016	2017	956		956		245	711				nieuwe investering
7103300112	Renovat. gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard	(leeg)	2016	2016	125		125		125					nieuwe investering
(leeg)	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2020)	(leeg)	2020	2020	175		175						175	nieuwe investering

Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aanvang	jaar realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020	Mutatie
Zuiveren														
7304000049	Vervanging rioolpersleiding Goedereede	Goeree-Overflakkee	2017	2019	210	-210				90	100	-190		planning aangepast
7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	Binnenmaas	2017	2018	1.888	-98	1.790			886	904			planning aangepast
7304000059	Rwzi roznburg:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	Rotterdam	2016	2016	258		258		258					planning aangepast
7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	Rotterdam	2017	2019	3.060		3.060			669	1.171	1.221		planning aangepast
7304210016	Verwerking residuen Zuiveringsproces	Nvt	2015	2016	290		290	145	145					planning aangepast
7304210017	Schakelkasten Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2022	8.000		8.000	50	1.240	1.240	1.240	1.240	1240	planning aangepast
7304210020	Gassysteem Sluisjesdijk (urgent)	Rotterdam	2016	2016	385		385		385					planning aangepast
7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	294		294		150	144				planning aangepast
7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	Rotterdam	2017	2017	272		272			272				
7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	226		226		175	51				planning aangepast
7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	200		200		200					planning aangepast
7304210027	Aanleg rondweg Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	80		80		50	30				planning aangepast
Wegen														
7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	Goeree-Overflakkee	2016	2016	200		200		200					planning aangepast
7405210039	Reconstr. Aaldijk-Kerkhofsdijk te Spijken	Spijkenisse	2015	2016	600		600	600						planning aangepast
7405210040	Verv.buswisselstr.Industrieweg-Rdamseweg	Ridderkerk	2015	2016	150		150	150						planning aangepast
7405210041	Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Rkerk	Ridderkerk	2015	2016	200	-30	170	170						planning aangepast
7405210042	VRI Rdamseweg-Donkerslootweg Ridderkerk	Ridderkerk	2015	2016	250	-100	150	150						planning aangepast
7405210043	VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk	Ridderkerk	2015	2016	250	-40	210	-40	250					planning aangepast
7405210050	Verv. openb. verlichting (jaarschyf2016)	Diverse gemeenten	2015	2016	360		360	360						planning aangepast
Algemene beleidstaken														
Ondersteuning en bedrijfsvoering														
7811700003	Grond werk&kantoorruimte Ysselm-HoeksWrd	N.v.t.	vervallen	vervallen										vervallen
7811700006	Nieuwb werf&kantoor Ysselmonde/HoekseWrd	N.v.t.	vervallen	vervallen										vervallen
7811800018	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2014	N.v.t.	vervallen	vervallen										vervallen

Voor de mutaties 'raming aangepast' en 'vervallen' wordt hieronder per programma per investering een toelichting gegeven. De mutatie 'planning aangepast' betekent dat het jaar van aanvang dan wel het jaar van realisatie zijn gewijzigd. De mutaties in de planning zijn niet afzonderlijk toegelicht.

Programma Waterkeringen

Vervallen investering

7202100105 Kunstwerken in waterkeringen bij dijkversterking

Uit de resultaten van de tweede veiligheidstoetsing blijkt dat een aantal kunstwerken van WSHD in afgekeurde primaire waterkeringen liggen of zelf zijn afgekeurd. Voorafgaand of tijdens de uitvoering van de dijkversterkingswerken zal daar waar nodig worden overgegaan tot het aanpassen van kunstwerken. Besloten is deze investering te laten vervallen omdat de werkzaamheden deels toch gesubsidieerd zijn. Waar dit niet het geval is en investeringsgelden noodzakelijk zijn, zal voor het betreffend werk een separate investeringsaanvraag gedaan worden.

Programma Water

Vervallen investeringen

7103100264 Totale NBW opgave stedelijk gebied tm 2017

De totale NBW opgave stedelijk gebied tm 2017 is als verzamelkrediet opgenomen. Deze opgave is inmiddels opgedeeld in concrete investeringsprojecten die als nieuwe investeringen zijn opgenomen. Het verzamelkrediet kan hierdoor vervallen.

7103100300 Omleiden afvoer polder Munnikenland

Deze KRW-maatregel diende om het water, dat zeer nutriëntenrijk is, uit de polder van het Munnikenland om te leiden, zodat het niet in de Binnenbedijkte Maas terecht zou komen. Deze maatregel is meegenomen in het onderzoek naar de Binnenbedijkte Maas. Dit onderzoek is inmiddels afgerond en wordt bestuurlijk teruggekoppeld. De maatregel is niet meer noodzakelijk waardoor het krediet kan vervallen.

7103100303 KRW 2018-2021, jaarschijf 2019

De KRW jaarschijven zijn als verzamelkredieten opgenomen. Deze jaarschijf is inmiddels opgedeeld in concrete investeringsprojecten die als nieuwe investeringen zijn opgenomen. Het verzamelkrediet kan hierdoor vervallen.

7103100304 KRW 2018-2021, jaarschijf 2020

De KRW jaarschijven zijn als verzamelkredieten opgenomen. Deze jaarschijf is inmiddels opgedeeld in concrete investeringsprojecten die als nieuwe investeringen zijn opgenomen. Het verzamelkrediet kan hierdoor vervallen.

Gewijzigde investeringen

7103100282 NBW 2018-2027, jaarschijf 2018

Conform het Waterbeheerprogramma wordt de investering verhoogd van € 1.850.000 naar € 3.363.000.

7103100316 NBW 2018-2027, jaarschijf 2019

Conform het Waterbeheerprogramma wordt de investering verhoogd van € 1.850.000 naar € 3.363.000.

*Nieuwe investeringen*7103100321 Renovatie 6 kunstwerken binnen beheergebied

Binnen het beheergebied is een aantal kunstwerken geïnspecteerd. Uit deze inspectie is gebleken dat werkzaamheden nodig zijn voor een zestal kunstwerken. Het betreft het renoveren van de volgende kunstwerken:

1. brug Dwarsweg te Nieuwendijk;
2. brug in het Trambaanpad te Oudendoorn;
3. brug in het Trambaanpad te Oudendoorn;
4. brug Breeweg te Oostvoorne;
5. duiker Heul Kerkweg te Zuidland;
6. brug Langesingel te Brielle.

7103100322 Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61

Voor het peilvak 01-61VP, dat gelegen is ten zuidoosten van de kern van Oostvoorne, is er een wateropgave (NBW) voor het huidige klimaat. Door de aanleg van een nieuwe geautomatiseerde stuw aan de Valweg wordt de opgave in peilvak 01-61 opgelost.

7103100323 Aanpassen profiel en aanplant De Waal

Dit project komt voort uit het bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. In het project wordt 350 meter natuurvriendelijke oever in het waterlichaam de Waalboezem gecreëerd. De te verwerven gronden zijn voormalige DLG gronden en zijn nu eigendom van de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Economische Zaken.

7103100324 Inlaat Fortlaan Numansdorp

De inlaat Fortlaan gelegen ten noordwesten van de Torensteepolder in Numansdorp bestaat uit een duiker door de secundaire waterkering. De houten constructie van deze inlaatduiker dient vervangen te worden door een hevel. Tevens wordt het achterliggende watersysteem hierop afgestemd door stuwen aan te passen en een duiker te vervangen.

7103100325 Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne west

Volgens bestuurlijke afspraken met de gemeenten van Voorne-Putten en de Provincie Zuid-Holland (Kreken Kweken) verzorgt het waterschap de aanleg van het betreffende kreekherstelproject tegen volledige vergoeding (inclusief personele kosten). De opgave is geconcretiseerd in de aanleg van drie steppingstones, 1,1 km natuurvriendelijke oevers en de vervanging van één hoofdwatgang door een nieuwe. Bovendien zijn door deze samenwerking de noodzakelijke gronden reeds verworven voor de start van het project.

7103100326 Kreekherstel waterlichaam Groot Voorne-West

Dit project komt voort uit het bestuursbesluit KRW (het Stroomgebiedsbeheersplan 2). Deze KRW maatregel omhelst de verruiming en aanplant van 500 m oever in het waterlichaam Groot Voorne-West. Tevens is de realisatie van deze opgave onderdeel van bestuurlijke afspraken met de gemeentes op Voorne-Putten en de Provincie Zuid-Holland (Kreken Kweken). Voor dit project zal het waterschap voor 2/3-deel in de gemaakte kosten worden gecompenseerd. Bovendien zijn door deze samenwerking de noodzakelijke gronden reeds verworven voor de start van het project.

7103100327 KRW investering conform WHP jaarschijf 2019, 7103100328 KRW-investering nieuw WHP jaarschijf 2018, 7103100329 KRW-investering nieuw WHP jaarschijf 2020

Onderzoeken en maatregelen moeten worden uitgevoerd om de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water te kunnen bereiken. Deze maatregelen zijn opgenomen in het tweede stroomgebiedplan 2016-2021 en het Waterbeheerprogramma 2016-2021 (WHP).

7103100332 NWB 2018-2027 jaarschijf 2020

Voor de invulling van de wateropgave (NBW), het voorkomen van wateroverlast als gevolg van inundatie, is uitgegaan van een 'worst case' benadering (aanleggen van waterberging). Door gedetailleerd onderzoek, bijstellen van aannames door optimalisatie databeheer en definiëren en uitvoeren van projecten, is een gedeelte van de wateropgave ingevuld en geprogrammeerd. Dit krediet is om de resterende opgave op te lossen. Het bedrag is gebaseerd op het uWBP en zal na de nieuwe watersysteembeoordeling in 2018 zo nodig worden bijgesteld.

7103100333 Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2017, 7103100334 Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2018

In peilgebied Y11.001 (27A) ligt een wateropgave (NBW). Maatregelen moeten genomen worden om de kans op overlast door inundatie te verkleinen.

7103100335 Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2017, 7103100336 Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2018

Voor de Zwijndrechtsewaard zal een gebiedsplan worden opgesteld om de wateropgave (NBW) in verschillende peilgebieden op te lossen. De in het gebiedsplan opgenomen maatregelen moeten worden uitgevoerd om de kans op inundatie te verkleinen.

7103100337 Peilopzet Oudendijk (peilbesluit de Eendragt)

Voor de effectuering van het peilbesluit De Eendragt dient de maatregel peilopzet Oudendijk ten zuiden van Goudswaard en westen van Nieuwendijk uitgevoerd te worden. Om de peilopzet mogelijk te maken, wordt een pomp geplaatst en stuwen, duikers en watergangen aangepast.

7103100338 Renovatie gemaal Stellendam

Gemaal Stellendam voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd rondom elektrische veiligheid en de aandrijvingen van de pompen zijn verouderd. Het gemaal wordt voorzien van een nieuwe elektrische installatie, de elektromotoren worden vervangen en de bestaande pompen gereviseerd.

7103100339 Renovatie keersluis Toldijk Heenvliet

In het kader van de waterkerende functie moeten werkzaamheden worden uitgevoerd aan de keersluis Toldijk in Heenvliet. De houten sluisdeuren worden aangepast of vervangen. Tevens worden ringen op de deuren gezet, waarmee de deuren geopend en op slot gezet kunnen worden en worden handbediende schuifafsluiters aangebracht.

7103300111 Vervangen dieselmotor gemaal Land van Poortugaal

De dieselmotor in het Gemaal Land van Poortugaal in Pernis is arbeidsintensief en storingsgevoelig. Daarnaast pendelt het gemaal. Er is extra onderhoud nodig en de betrouwbaarheid van het gemaal neemt af. De ondergrondse dieseltank is ook aan vervanging toe. Het gemaal wordt voorzien van een elektromotor in plaats van een dieselmotor. Door deze verandering kan de ondergrondse dieseltank ook verwijderd worden.

7103300112 Renovatie gemaal Oud- en Nieuw Reijerwaard

Gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard in Ridderkerk voldoet niet aan de huidige geluidsbelasting. De eerder uitgevoerde maatregelen vanuit regulier beheer waren voldoende en daarom wordt het gemaal nu voorzien van in pandige geluidsisolatie aan de wanden en het dak. Daarnaast dienen er bouwkundige aanpassingen uitgevoerd te worden om deze isolatie mogelijk te maken.

71031xxxxx Prioritair knelpunt jaarschijf 2020

Problemen in het watersysteem die de zorgplicht direct in gevaar brengen worden opgelost door het nemen van maatregelen onder de titel 'prioritaire knelpunten', zoals opgenomen in het waterbeheerprogramma.

Ondersteuning en bedrijfsvoering

Vervallen investeringen

7811700003 Grond werk&kantoorruimte Ysselmonde-Hoeksche Waard

In afwachting van de nieuw te ontwikkelen visie op huisvesting buitendienst zal deze investering vervallen.

7811700006 Nieuwbouw werf&kantoor Ysselmonde/Hoeksche Waard

In afwachting van de nieuw te ontwikkelen visie op huisvesting buitendienst zal deze investering vervallen.

7811800018 Materieel civiel & cultuurtechnisch Onderhoud 2014

Vanwege het in regie zetten van onder andere de strooiwerkzaamheden vervalt de noodzaak tot het aanschaffen van materiaal voor dit jaar.

2.3 Begroting naar kostendragers

Omschrijving	Primitieve begroting 2015	Begroting 2016	Vershil t.o.v. 2015
<u>Netto-lasten:</u>			
Watersysteemheffing	72.659	72.916	257
Zuiveringsheffing	62.751	62.353	-398
Wegenheffing	9.718	7.973	-1.745
Totaal netto-lasten	145.128	143.242	-1.886
<u>Mutaties reserves:</u>			
Watersysteemheffing	-539	-672	-133
Zuiveringsheffing	-272	820	1.092
Wegenheffing	-397	1.402	1.799
Totaal mutaties reserves	-1.208	1.550	2.758
Te dekken door belastingopbrengsten	143.920	144.792	872
<u>Netto-belastingopbrengsten:</u>			
Watersysteemheffing	72.120	72.244	124
Zuiveringsheffing	62.479	63.174	695
Wegenheffing	9.321	9.374	53
Totaal belastingopbrengsten	143.920	144.792	872
Resultaat	0	0	0

Specificatie verdeling beleidsproducten naar de kostendragers

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Totaal	Water-systeem-heffing	Zuiverings-heffing	Wegen-heffing
PC_1 Waterkeringen				
1.10. Plannen,instrumenten®isters waterker.	1.797	1.797	0	0
1.20. Versterken waterkeringen	10.473	10.473	0	0
1.30. Behouden waterkeringen	5.654	5.654	0	0
1.40. Calamiteiten waterkeringen	986	986	0	0
Totaal waterkeringen	18.910	18.910	0	0
PC_2 Water				
2.10. Plannen,instrumenten®isters water	6.746	6.746	0	0
2.20. Droge voeten	22.068	22.068	0	0
2.30. Voldoende water	1.498	1.498	0	0
2.40. Schoon en gezond water	1.106	1.106	0	0
2.50. Baggeren	9.149	9.149	0	0
2.60. Vaarwegbeheer	542	542	0	0
2.70. Calamiteiten water	167	167	0	0
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	1.058	1.058	0	0
Totaal Water	42.334	42.334	0	0
PC_3 Zuiveren				
3.10. Plannen,instrumenten®isters zuiveren	1.780	0	1.780	0
3.20. Gezuiverd afvalwater	53.529	0	53.529	0
3.30. Calamiteiten zuiveren	1228	0	1228	0
Totaal Zuiveren	56.537	0	56.537	0
PC_4 Wegen				
4.10. Plannen,instrumenten®isters wegen	1.200	0	0	1.200
4.20. Berijdbaarheid	3.371	0	0	3.371
4.30. Verkeerveiligheid	2.128	0	0	2.128
4.40. Calamiteiten wegen	144	0	0	144
Totaal Wegen	6.843	0	0	6.843
PC_7 Algemene beleidstaken				
7.10. Bestuur	4.192	1.886	1.886	419
7.20. Externe communicatie	1.634	735	735	163
7.30. Waterwet	7.319	6.587	732	0
Totaal Algemene beleidstaken	13.145	9.209	3.354	583
PC_8 Algemene dekkingsmiddelen				
8.10. Algemene lasten en baten	4.973	2.238	2.238	497
8.20. Onvoorzien	500	225	225	50
8.40. Exploitatiesaldo	0	0	0	0
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	5.473	2.463	2.463	547
Nettolasten	143.243	72.917	62.355	7.974
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterkeringen	0	0	0	0
Water	-350	-350	0	0
Zuiveren	-1.006	0	-1.006	0
Wegen	0	0	0	0
Algemene beleidstaken	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	-5.425	-5.425	0	0
Totaal onttrekkingen	-6.781	-5.775	-1.006	0
Toevoegingen				
Waterkeringen	0	0	0	0
Water	0	0	0	0
Zuiveren	0	0	0	0
Wegen	0	0	0	0
Algemene beleidstaken	2.814	1.266	1.266	281
Algemene dekkingsmiddelen	5.516	3.837	560	1.119
Totaal toevoegingen	8.330	5.103	1.826	1.400
Totaal mutaties reserves	1.549	-672	820	1.400
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	72.245	72.245		
Zuiveringsheffing	63.174		63.174	
Wegenheffing	9.374			9.374
Totaal belastingopbrengsten	144.792	72.244	63.173	9.373
Resultaat	0	0	0	0

2.4 Dekking

Op basis van de Programmabegroting 2016-2020 ontstaat het volgende beeld van de noodzakelijke belastingopbrengsten:

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1.000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geraamd in Programmabegroting 2015-2019	143.920	146.939	146.224	151.962	153.027	153.027
Mutaties o.b.v. de notitie Kadernota 2016		-501	2.066	408	1.680	1.418
Mutatie tariefegalisatie voorstel Kostentoedeling		-1.000	-750	-500	-250	0
Mutaties Programmabegroting 2016-2020		-1.330	-1.879	-4.663	-4.351	-3.634
Structurele mutaties Burap 1 - 2015		684	684	684	684	684
Noodzakelijke belastingopbrengst	143.920	144.792	146.346	147.891	150.790	151.495
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		0,61%	1,07%	1,06%	1,96%	0,47%
<u>In de notitie Kadernota 2016 geprognosticeerd:</u>						
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		1,65%	1,33%	2,92%	1,70%	-0,01%

Bovenstaand overzicht laat zien dat de noodzakelijke belastingverhogingen gemiddeld lager zijn dan geprognosticeerd in de notitie Kadernota 2016-2020. Op basis van de nu voorliggende meerjarenramingen komt de verhoging van de belastingopbrengst over de periode 2016 – 2020 op 1,06% uit. Op basis van de notitie Kadernota 2016 zou dit 1,52% zijn.

2.5 Aansluiting Burap 1-2015 en notitie Kadernota 2016

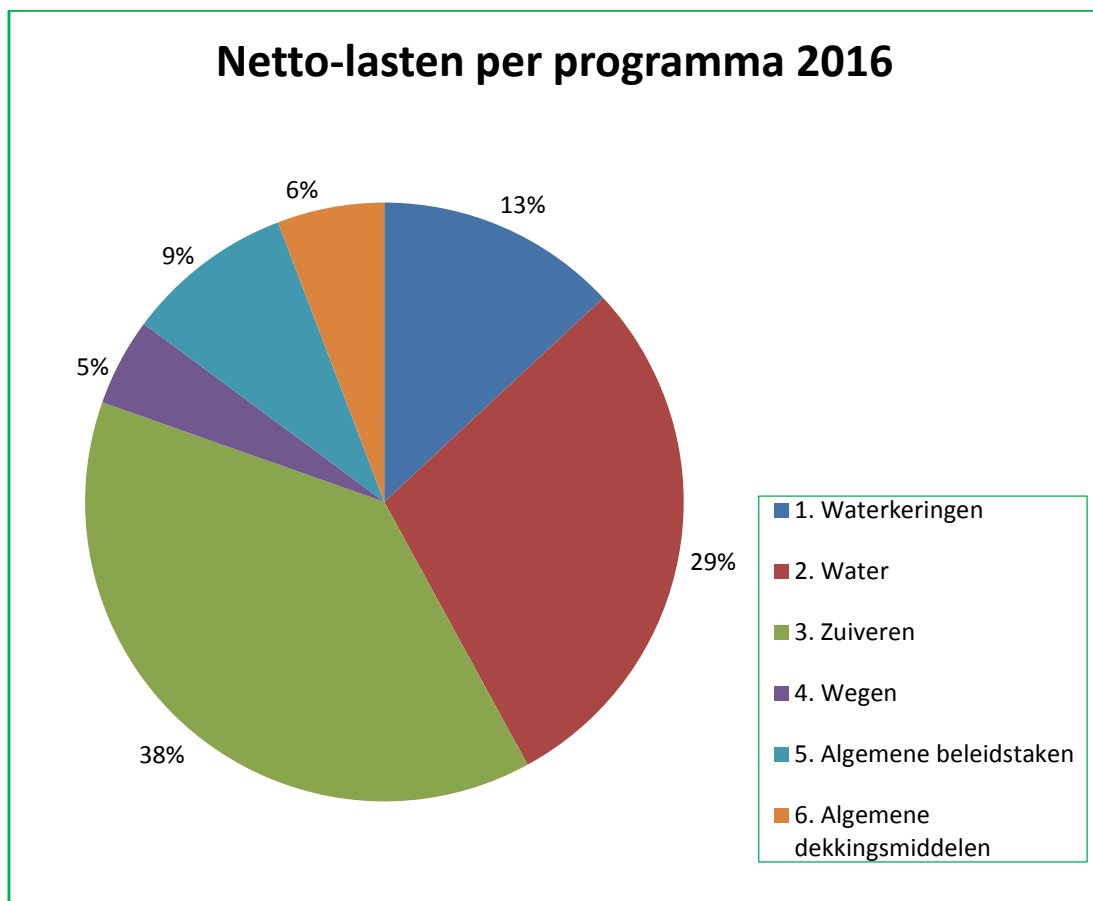
Zoals eerder vermeld zijn de mutaties van de notitie Kadernota 2016 (zie 2.4 Dekking) en de mutaties van Burap 1-2015 in de meerjarenraming verwerkt.

Mutaties Burap 1 -2015

Programma (x € 1.000)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Waterkeringen	700	700	700	700	700	700
Watersysteem	5	5	5	5	5	5
Zuiveren	1	1	1	1	1	1
Wegen	0	0	0	0	0	0
Algemeen	-22	-22	-22	-22	-22	-22
Totaal structurele mutaties	684	684	684	684	684	684

3 Programmaplan

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
1. Waterkeringen	14.196	17.885	18.910	19.447	19.833	19.665	19.432
2. Water	39.904	42.447	41.984	44.345	45.952	48.036	48.345
3. Zuiveren	55.161	55.409	55.531	56.076	55.943	55.679	55.617
4. Wegen	6.777	8.056	6.843	7.324	6.768	6.661	6.487
5. Algemene beleidstaken	10.002	13.053	13.145	13.059	13.044	13.029	13.507
6. Algemene dekkingsmiddelen	8.196	7.070	8.379	6.095	6.351	7.721	8.107
Totaal netto-lasten	134.236	143.920	144.792	146.346	147.891	150.790	151.495
Belastingopbrengsten	-132.544	-143.920	-144.792	-146.346	-147.891	-150.790	-151.495
	1.693	0	0	0	0	0	0



3.1 Programma 1 – Waterkeringen

Inhoud programma

Omschrijving

Het beheersgebied van Hollandse Delta wordt beschermd tegen overstromingen door een stelsel van primaire en regionale waterkeringen. Het programma Waterkeringen betreft alle activiteiten van het waterschap gericht op het in stand houden van deze waterkeringen.

De doelen voor de waterkeringen zijn beschreven in het waterbeheerprogramma 2016-2021 in het hoofdstuk Waterveiligheid. Het thema Waterveiligheid is onderverdeeld in drie subthema's, de drie lagen uit de Meerlaagse Veiligheidsbenadering:

- Preventie (Laag 1)
- Ruimtelijke inrichting (Laag 2)
- Crisisbeheersing (Laag 3)

Algemene beleidsuitgangspunten

Naar aanleiding van de Deltabeslissing 'Waterveiligheid' wordt het beheer van de primaire waterkeringen vanaf 1 januari 2017 gebaseerd op de overstromingskans-benadering. Daartoe zal de Waterwet en de onderliggende regelgeving nog in 2016 worden aangepast. Vanwege het grote maatschappelijke belang van veilige waterkeringen, worden de nieuwe normen wettelijk verankerd, waarbij ook wordt vastgelegd dat alle primaire waterkeringen uiterlijk in 2023 aan deze nieuwe normen getoetst moeten zijn.

De provincie Zuid-Holland heeft de normen voor de boezemkaden al vastgesteld, maar in 2016 zal dit proces eveneens worden doorlopen voor de overige regionale keringen, de voorliggende waterkeringen en de compartimenteringsdijken. Dit gaat in nauw overleg met het waterschap als beheerder.

Een speerpunt voor 2016 vormt ook de realisatie van de versterkingsopgave uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma-2. Deze moeten immers uiterlijk in 2017 voltooid zijn. Vervolgens zullen de nieuwe versterkingsmaatregelen (conform het voortrollende Hoogwaterbeschermingsprogramma) geprogrammeerd en uitgevoerd moeten worden.

In het kader van de nieuwe Waterwet zal de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) toezicht houden op het adequate beheer van de waterkeringen. Daartoe is een 'Kader Zorgplicht' opgesteld, waarlangs de ILT het toezicht gaat uitvoeren.

De maatschappelijke aandacht voor 'waterveiligheid' is niet alleen gericht op het voorkomen van overstromingen door waterkeringen, maar ook op mogelijkheden voor het beperken van de gevolgen door de ruimtelijke inrichting of de crisisbeheersing. Hoewel het waterschap via de 'watertoets' of andere adviezen nauwe contacten heeft met gemeenten en veiligheidsregio's kan de 'meerlaagsveiligheid'-aanpak leiden tot nadere afspraken met het Rijk, de provincie, gemeenten en/of veiligheidsregio's, waarbij de verschillende partijen specifieke afspraken maken over de inrichting en de verantwoordelijkheidsverdeling van de waterveiligheid in een specifiek gebied.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Europese Hoogwaterrichtlijn
- Waterwet
- Waterschapswet
- Verordening waterkering West-Nederland
- Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014.
- Overstromingsrisicobeheersplannen
- Rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer
- Tweede hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP2)
- Planologische Kernbeslissing 'Ruimte voor de Rivier'
- Flora- en Faunawet
- Natura 2000
- Wet veiligheidsregio's
- Landelijk draaiboek Hoogwater en Overstroming
- Landelijk Referentiekader Netcentrisch Werken

Kaderstellende beleidsnota's

- Het Beleidsplan Waterkeringen 'Kijk op Dijk en Duin' uit 2006
- Basisrapportage HWBP2: Het kader voor de dijkversterking
- Calamiteitenplan WSHD
- Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen
- Waterbeheerprogramma 2016-2021



Dordrecht

3.1.1 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen

Naam:	1.10 Plannen/instrumenten en registers waterkeringen
Basisgegevens	
Omschrijving	Het formuleren en vastleggen van het beleidskader voor de reglementaire beheerstaak "Waterkeringszorg". Het vaststellen en onderhouden van leggers en beheerregisters. Het monitoren van de standzekerheid van de waterkeringen.
Kerngegevens	364 km primaire waterkeringen in beheer 412 km regionale waterkeringen in beheer

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Alle afgekeurde primaire waterkeringen zijn binnen 1 jaar aangemeld bij het (voortrollend) HWBP.
- Alle afgekeurde regionale waterkeringen zijn binnen 1 jaar opgenomen in het verbeterprogramma van het waterschap.
- De vierde toetsronde van de primaire waterkeringen is voor 75% afgerond.
- De tweede volledige toetsing van de in 2014 genormeerde regionale waterkeringen is voor 75% afgerond.
- Er wordt voldaan aan de wettelijke zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de primaire en regionale waterkeringen.
- Een geactualiseerd uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024.
- In 2017 heeft het waterschap een visie ontwikkeld op zijn rol in laag 2 van de meerlaagsveiligheid.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Actualiseren van de opgave voor het voortrollend HWBP 2. Actualiseren van het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024' 3. Voorbereidingen starten van de vierde toetsronde van de primaire waterkeringen 4. Vaststellen verbeterplan zorgplicht waterkeringen 5. Vaststellen monitoringsplan zettingsvloeiing 6. Ontwikkelen en vaststellen inspectieplan waterkeringen (als onderdeel van IBO) |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren voortrollend HWBP naar aanleiding van de nieuwe toetsronde • Verder voorbereiden en uitvoeren (vanaf 2017) van de vierde toetsronde primaire waterkeringen • Voorbereiden en uitvoeren (vanaf 2017) van de tweede gedetailleerde toetsing (genormeerde) regionale waterkeringen • Herzien legger en beheerregister primaire waterkeringen • Herzien legger en beheerregister regionale waterkeringen • Uitvoeren verbeterplan zorgplicht waterkeringen • Opstellen visie op de resterende beheerstaak voor de niet door de provincie aangewezen regionale keringen • Vaststellen van het controle- en handhavingsbeleid voor waterstaatkundige objecten • Ontwikkelen en vaststellen van een visie op de rol van het waterschap in laag 2 van de meerlaagseveiligheid (onderdeel waterstructuurvisie) |
|---------------|--|

3.1.2 Versterken waterkeringen

Naam:	1.20 Versterken waterkeringen
Basisgegevens	

Omschrijving Het tot stand brengen, vernieuwen, aanpassen en het eventueel van derden overnemen van waterkeringen (inclusief keermiddelen in kunstwerken) om het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau van het bedijkte gebied in stand te houden. Hieronder zijn begrepen de primaire, regionale en overige waterkeringen plus de daarin opgenomen waterkerende keermiddelen in kunstwerken. Ook de specifieke voorzieningen, die onder de noemer "Brede Blik" op of nabij waterkeringen worden getroffen, zijn hieronder begrepen.

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- In 2017 zijn alle projecten uit het HWBP2 conform planning uitgevoerd.
- De geprogrammeerde projecten uit het (nieuwe) HWBP zijn conform planning in uitvoering.
- In 2020 voldoen alle in 2013 afgekeurde regionale waterkeringen aan de nu geldende norm.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Uitvoering HWBP2 versterkings-programma conform actuele planning in km (cumulatief)	18,8	33,5	66,1	afgerond	afgerond	afgerond

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- Te realiseren
1. Afronden HWBP2 projecten Hoeksche Waard – Bosschendijk en Spui West.
 2. Uitvoeren van delen van de verkenningsfase (volgens de T-2 aanpak) van het HWBP-project Zettingsvloeiing V3T.
 3. Conform planning uitvoeren van de overige HWBP2 projecten.
 4. Afronden project 'waterberging Volkerak Zoommeer'.
 5. Uitvoeren van de versterkingswerken uit het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- Te realiseren
- Opleveren van alle projecten van het HWBP2.
 - Uitvoeren van de versterkingswerken uit het 'Uitvoeringsprogramma regionale waterkeringen 2015-2024'.
 - Realiseren van nieuwe projecten die in het nieuwe HWBP terecht komen.

3.1.3 Behouden waterkeringen

Naam: 1.30 Behouden waterkeringen

Basisgegevens

Omschrijving Het met beheer en onderhoud waarborgen van het waterkerend vermogen van primaire en regionale waterkeringen die in beheer zijn bij het waterschap.

Uitvoering van en toezicht houden op onderhoudswerkzaamheden aan de waterkeringen en de daarin gelegen waterkerende kunstwerken die in beheer zijn bij het waterschap.

Onder "behouden waterkeringen" valt ook het muskusrattenbeheer.

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Erosiebestendige bekledingen op risicovolle waterkeringen.
- Implementatie van het risicogestuurd objectenmanagement.
- Doelmatige beheersing van muskus- en beverratten.
- In beheer en onderhoud nemen van de opgeleverde dijkversterkingsprojecten uit het HWBP2.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren

1. Het werkorder-gestuurd uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen.
2. Uitvoeren van gewoon, danwel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

- Uitvoeren van inspecties aan de objecten en bekledingen van waterkeringen.
- Uitvoeren van gewoon, dan wel buitengewoon onderhoud, op basis van de resultaten uit inspecties en veiligheidstoetsingen.
- Het planmatig onderhoud verder vormgeven.
- Inventariseren onbekende aspecten van objecten en onderhoudsplicht.

3.1.4 Calamiteiten waterkeringen

Naam:	1.40 Calamiteiten waterkeringen
Basisgegevens	
Omschrijving	Het beheersen en bestrijden van afwijkingen van de waterkeringen in bedreigende situaties en het (doen of laten) treffen van maatregelen om de waterkerende functie te waarborgen en de gevolgen van calamiteiten te beperken, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<ul style="list-style-type: none"> • De dijkbewakingsorganisatie is volledig bezet, opgeleid en getraind, en ingebed in de samenwerking met alle crisispartners en collega waterschappen. • WSHD wil slagvaardig zijn in het bestrijden van calamiteiten, waarbij voor wat betreft de dijkbewakingsorganisatie gedurende 72 uur volcontinu kan draaien in twee shifts van eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van Stadsbeheer Rotterdam en Stadsbeheer Dordrecht. Hiervoor is in de planperiode een gestage groei van het aantal eigen medewerkers, vrijwilligers en personeel van gemeenten in de dijkbewakingsorganisatie noodzakelijk. • Voldoende voorraad aan calamiteitenbestrijdingsmiddelen om zonder tijdsverlies noodzakelijke maatregelen op/aan waterkeringen te kunnen treffen. • Een actueel Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen. • Bij gemeenten en veiligheidsregio's is kennis en expertise ingebracht bij het opstellen en borgen van evacuatiestrategieën (in het kader van laag 3 van de meerlaagse veiligheid).
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Evalueren en actualiseren/herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen. 2. Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen en schadebeelden op/aan waterkeringen, inclusief daarbij behorende kunstwerken, o.a. voor regulering van regionale watersystemen. 3. Adviseren gemeenten en veiligheidsregio's met betrekking tot evacuatiestrategieën (uitvoering van het landelijke project Water en Evacuatie).
Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen in 2017. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen. • Evalueren en herzien van het MJBP OTO in 2019. • Borgen van netcentrisch werken bij WSHD in afstemming met gemeenten, en crisispartners in veiligheidsregio's en landelijke coördinatiecommissies. • Adviseren gemeenten en veiligheidsregio's met betrekking tot evacuatiestrategieën (uitvoering van het landelijke project Water en Evacuatie).

3.1.5 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x 1000 euro)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 1.10. Plannen, instrumenten & registers waterkeringen	1.838	2.205	1.797	1.716	2.403	2.007	1.856
1.20. Versterken waterkeringen	7.221	9.855	10.473	10.677	10.347	10.577	10.498
1.30. Behouden waterkeringen	4.603	5.989	5.654	5.686	5.718	5.718	5.718
1.40. Calamiteiten waterkeringen	1.022	1.067	1.360	1.457	1.454	1.452	1.449
Totaal Lasten	14.685	19.116	19.284	19.537	19.923	19.755	19.522
Baten 1.20. Versterken waterkeringen	-105	-73	0	0	0	0	0
1.30. Behouden waterkeringen	-369	-374	-374	-90	-90	-90	-90
Totaal Baten	-474	-447	-374	-90	-90	-90	-90
Saldo van baten en lasten voor bestemming	14.211	18.669	18.910	19.447	19.833	19.665	19.432
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-15	-155	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	14.196	18.514	18.910	19.447	19.833	19.665	19.432

3.2 Programma 2 – Water

Inhoud programma

Omschrijving

Waterschap Hollandse Delta heeft als wettelijke taak de waterstaatkundige verzorging van zijn beheersgebied. Tot die taak wordt gerekend de zorg voor het watersysteem.

De doelen voor het programma Water zijn beschreven in het Waterbeheerprogramma 2016-2021 in hoofdstuk 3.2.3 Voldoende Water. Het thema Voldoende Water is onderverdeeld in drie subthema's:

- Basisinrichting watersysteem
- Robuust en klimaatbestendig watersysteem
- Faciliteren gebruiksfuncties

Algemene beleidsuitgangspunten

Het realiseren en beheren van een robuust en klimaatbestendig watersysteem en het faciliteren van gebruiksfuncties door het beheren van de hoeveelheid (zoet)water.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterwet
- KRW Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP)
- Nationaal waterplan
- Structuurvisie Ruimte en Mobiliteit
- Waterverordening Zuid-Holland
- Provinciale Waterverordening
- Keur
- Legger wateren en kunstwerken
- Peilbesluiten
- Deltabeslissing 'zoetwatervoorziening'
- Besluit Bodemkwaliteit
- Scheepvaartverkeerswet
- Waterschapsreglement
- Wet veiligheidsregio's
- Besluit lozen buiten inrichtingen
- Besluit lozing afvalwater huishoudens
- Activiteitenbesluit
- Bestuurlijk Akkoord Waterketen (BWK-2007)
- Bestuursakkoord Water (BAW-2011)

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerprogramma 2016-2021
- Uitwerkingsprogramma van het Waterbeheerplan (uWBP)
- Kadernota buitenlandbeleid
- Planning vaststellen peilbesluiten
- Beheerplan baggerwerken 2015-2029
- Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem
- Incidentbestrijdingsplan Vaarwegen
- Nota 'Strategie: Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Visie 'Samenwerken in de Waterketen' (2010)

3.2.1 Plannen/instrumenten en registers water

Naam:	2.10 Plannen/instrumenten en registers water
Basisgegevens	
Omschrijving	<ul style="list-style-type: none"> • Het opstellen van de strategische en tactische beleidskaders met betrekking tot watersysteem en vaarwegen. • Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van watersystemen ondersteunen, waartoe worden gerekend: <ol style="list-style-type: none"> 1. Peilbesluiten 2. Waterakkoorden 3. Legger waterlopen en kunstwerken 4. Beheerregister waterlopen en kunstwerken 5. Meetprogramma/monitoring waterkwantiteit en -kwaliteit 6. Het toetsen van plannen van derden (externe plannen)
Kerngegevens	82 bemalingsgebieden en 59 peilbesluiten

Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwerpeisen voor het watersysteem zijn geëvalueerd en geactualiseerd. • Het proces van de legger en het beheerregister zijn geoptimaliseerd. <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorlopen gebiedsprocessen voor gebieden waar de wateropgave niet maatschappelijk verantwoord ingevuld kan worden. • De regionale watersysteembeoordeling is geactualiseerd. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor 80% van het beheergebied geldt een actueel peilbesluit. • Het voorzieningenniveau voor zoetwater is vastgelegd. • Iedere 2 jaar wordt een waterschapsbeheerrapportage opgesteld.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Aantal peilbesluiten herzien	15	6	5	6	5	5

Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evalueren en actualiseren van het Algemeen Programma van Eisen Poldergemalen en Stuwen <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorlopen van het gebiedsproces voor de peilgebieden in het Oudeland van Strijen • Opstellen plan van aanpak watersysteembeoordeling <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit het deltaprogramma wordt een kader opgesteld voor de zoetwatervoorziening. Door het uitvoeren van invloed op derden zijn normen en kaders voor het bepalen van het (regionale) voorzieningenniveau realistisch en bruikbaar (actief participeren in proces bepalen voorzieningenniveau)

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

Basisinrichting watersysteem

- Beleid opstellen ontwerp watersysteem (gebiedsgericht)
- Aanpassen legger op basis van mutaties (vergunningen en projectplannen)

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

- Vaststellen beleidskader voor gebieden die in aanmerking komen voor gebiedsnormering
- Beleidskader opstellen hoe om te gaan met de stedelijke wateropgave versus de regionale wateropgave

Faciliteren gebruiksfuncties

- Vanuit het deltaprogramma wordt een kader opgesteld voor de zoetwatervoorziening. Door het uitoefenen van invloed op derden zijn normen en kaders voor het bepalen van het (regionale) voorzieningenniveau realistisch en bruikbaar (actief participeren in proces bepalen voorzieningenniveau)
- Peilindicator
- Waterbeheerrapportage
- Vertaling landelijk beleid naar regionaal beleidskader, inclusief het voorzieningenniveau ten aanzien van het peilbeheer



Brielsemeer

3.2.2 Droge voeten

Naam:	2.20 Droge voeten
Basisgegevens	
Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en kunstwerken voor het uitvoeren van het waterbeheer.
Kerngegevens	7.200 km waterlopen in beheer

Wat willen we bereiken in 2016-2020	
<ul style="list-style-type: none"> Het watersysteem functioneert conform de doelstellingen uit het Waterbeheerprogramma. Voor actieve peilregulerende kunstwerken is een actueel risicogestuurd onderhoudsplan beschikbaar. 	
Basisinrichting watersysteem	
<ul style="list-style-type: none"> In 2017 zijn de prioritaire knelpunten uit het uWBP opgelost. Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost. 	
Robuust en klimaatbestendig watersysteem	
<ul style="list-style-type: none"> De regionale watersysteembeoordeling is geactualiseerd. In 2017 is de wateropgave in het landelijk gebied gerealiseerd (op basis van het huidig klimaat). In 2017 is de wateropgave in het stedelijk gebied gereduceerd tot 202.000 m3 en in 2021 tot 101.000 m3. In stedelijk gebied dat "op slot" gaat of waar het maatschappelijk verantwoord is, wordt de opgave ingevuld rekening houdend met klimaatverandering (2030-2050). 	
Faciliteren gebruiksfuncties	
<ul style="list-style-type: none"> In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwantiteitsdoelen voor natuurgebieden verken 	

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Nog te realiseren NBW-opgave landelijk gebied in m3	316.000	140.000	0	0	0	0
Nog te realiseren NBW-opgave stedelijk gebied in m3(1/3 van totaal tot 2027)	184.000	202.000	202.000	180.000	160.000	140.000

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | <p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderhoud aan kunstwerken en watersysteem wordt volgens planning uitgevoerd. <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • De wateropgave in het landelijk gebied is gereduceerd tot 140.000 m3. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een functiekaart ten behoeve van de watersysteembeoordeling is opgesteld. |
|---------------|--|

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oplossen prioritaire knelpunten • Onderhoud aan kunstwerken en watersysteem wordt volgens planning uitgevoerd <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • De wateropgave in het landelijk gebied is in 2017 opgelost. • De wateropgave in het stedelijk gebied wordt opgelost, meeliftend met projecten van derden. • De regionale watersysteembeoordeling is uitgevoerd. • Nieuwe maatregelen ten aanzien van wateropgave zijn in beeld gebracht en geprogrammeerd. • Zoetwatermaatregelen deltaprogramma zijn uitgevoerd. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een toetsingskaart ten aanzien van functies voor de watersysteembeoordeling is opgesteld. • Opstellen plan van aanpak ten aanzien van het vastleggen van de waterbergende functie van natuurgebieden. |
|---------------|---|

3.2.3 Voldoende water

Naam:	2.30 Voldoende water
Basisgegevens	
Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het aan- en afvoeren van water ten behoeve van het peilbeheer, de zoetwatervoorziening en de waterkwaliteit. Het omvat het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de actieve waterbeheersing. Met behulp van regulerende kunstwerken (gemalen, hevels en stuwen) oefenen we invloed uit op de aan- en afvoer van water ten behoeve van de waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hierbij wordt rekening gehouden met de functies van een gebied.
Kerngegevens	Circa 3.000 regulerende kunstwerken 83.231 ha gebied waarbinnen het water op peil gehouden moet worden

Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2017 zijn de ontwerpeisen voor het watersysteem voor een goed peilbeheer en zoetwatervoorziening uitgewerkt. • Risicogestuurd objectenmanagement is geïmplementeerd. • Er wordt voldaan aan de zorgplicht voor het peilbeheer dat wil zeggen peilbeheer is conform peilbesluit uitgevoerd. • Knelpunten in het watersysteem, die het peilbeheer belemmeren, worden opgelost. <p>Robuust en klimaatbestendig watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwerpeisen watersysteem en instrumentarium voor actieve peilbeheersing houden gelijke tred met klimaatontwikkeling. • Zoetwatermaatregelen uit het Deltaprogramma voor WSHD worden uitgevoerd. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een uitgewerkte functie faciliteringskaart voor zoet water is beschikbaar. • Elke 2 jaar is gerapporteerd over het peilbeheer en de zoetwatervoorziening.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<p>Basisinrichting watersysteem</p> <p>Te realiseren Peilbeheer, peilbesluiten en GGOR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peilbeheer conform peilbesluit uitgevoerd. • Uitvoeren van onderhoud en verbeteringen aan peil regulerende kunstwerken. • Uitwerken van de deltabeslissingen in concrete uitvoeringsmaatregelen. <p>Faciliteren gebruiksfuncties</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2016 wordt beheer en onderhoud uitgevoerd volgens vastgestelde plannen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

Basisinrichting watersysteem

- Opstellen ontwerpeisen voor peilbeheer en zoetwatervoorziening
- Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

- Ontwerpeisen opnieuw vastgesteld met aandacht voor peilbeheer, zoetwatervoorziening en klimaatverandering

Faciliteren gebruiksfuncties

- Uitvoeren onderhoud volgens onderhoudsplannen
- Opstellen functiefaciliteringskaart
- Uitvoeren maatregelen deltabeslissingen

3.2.4 Schoon en gezond water

Naam:	2.40 Schoon en gezond water
Basisgegevens	
Omschrijving	Dit beleidsproduct maakt onderdeel uit van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het gaat hier specifiek over het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van kunstwerken voor de waterbeheersing ten behoeve van waterkwaliteitsdoelstellingen. Optreden tegen lozingen en overleg met gemeenten voor een beter rioleringsstelsel. Ook het beïnvloeden van derden via communicatie en overleg met de agrarische sector hoort hieronder (aanpak van bronnen van verontreiniging).
Kerngegevens	41 volgens de Kaderrichtlijn water aangewezen waterlichamen
Wat willen we bereiken in 2016-2020	

Basiswaterkwaliteit

- Jaarlijks wordt met behulp van het eigen beoordelingssysteem gerapporteerd over de voortgang van het KRW doelbereik.
- Elke 2 jaar is gerapporteerd over de algehele toestand van de waterkwaliteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan.
- Om de gestelde doelen in de KRW-waterlichamen te bereiken en uitsluitend voor dat gedeelte waarvoor het waterschap zelf verantwoordelijk is, zijn de maatregelen uit SGBP-1 en SGBP-2 in 2021 uitgevoerd.
- Van alle overige wateren voldoet 60% aan de STOWA-klasse III.
- In 2017 zijn de prioritaire knelpunten uit het (u)WBP opgelost.
- Nieuwe prioritaire knelpunten zijn binnen 3 jaar opgelost.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

- Bij de evaluatie en actualisatie van de ontwerpvoorschriften voor het watersysteem is rekening gehouden met klimaateffecten op waterkwaliteit en ecologie.
- Het risicogestuurd objectenmanagement is volledig geïmplementeerd.

Faciliteren gebruiksfuncties

- In 2017 is de ruimtelijke vertaling van de normen en toepassing voor de verschillende gebruiksfuncties gereed (functiefaciliteringskaart).
- In 2018 is het regionale voorzieningenniveau voor zoetwater vastgelegd.
- Zwemwaterprofielen zijn elke 4 jaar opnieuw vastgesteld conform landelijke richtlijnen.
- Elke 2 jaar is gerapporteerd over de algehele toestand van de waterkwaliteit en de trendmatige ontwikkeling daarvan.
- De kwaliteit van de zwemwateren is minimaal 'aanvaardbaar'.
- In overleg met de natuurbeheerders zijn de waterkwaliteitsdoelen voor natuurgebieden verkend.
- De match tussen de normering voor de functie en de actuele meetwaarden is verbeterd.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
KRW maatregelen SGBP-1 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief)	135	219	252	0	0	0
KRW maatregelen SGBP-2 zijn volgens planning in uitvoering (stuks/cumulatief)	0	3	6	16	28	39

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren

Basis waterkwaliteit

- Deelnemen aan het KRW overleg circuit (RAO en RBO, zowel ambtelijk als bestuurlijk).
- Start van een pilotproject als eerste stap om een meer op de KRW-systematiek geënt beoordelingssysteem voor overige wateren te implementeren.
- Uitvoeren KRW-monitoringsprogramma.
- Rapportage voortgang KRW-doelbereik aan de hand van het eigen KRW-beoordelingssysteem van WSHD.
- Opstellen van de Waterbeheerrapportage, waarin toestand en trend van de waterkwaliteit wordt beschreven.
- Maatregelen uit het SGBP-1 uitvoeren.
- In de begroting opgenomen projecten om prioritaire knelpunten uit (u)WBP op te lossen worden op tijd uitgevoerd.

Faciliteren gebruiksfuncties

- In 2016 wordt gestart met de ruimtelijke vertaling van de normen en toepassing voor de verschillende gebruiksfuncties (functiefaciliteringskaart).

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

Basiswaterkwaliteit

- Deelnemen aan RAO en RBO, zowel ambtelijk als bestuurlijk.
- In de planperiode wordt de overstap voorbereid naar een meer op de KRW-systematiek geënt beoordelingssysteem voor overige wateren.
- Monitoring en analyse als onderdeel van het KRW-monitoringsprogramma.
- Rapportage voortgang KRW-doelbereik aan de hand van het eigen KRW-beoordelingssysteem van WSHD.
- Opstellen van de Waterbeheerrapportage, waarin toestand en trend van de waterkwaliteit wordt beschreven.
- Evaluatie van het meetnet.
- Maatregelen uit het SGBP-1 uitvoeren.
- Maatregelen uit het SGBP-2 uitvoeren.
- In de begroting opgenomen projecten om prioritaire knelpunten uit (u)WBP op te lossen worden op tijd uitgevoerd.
- Uit aangedragen aandachtspunten worden prioritaire knelpunten geselecteerd en worden tijdig onderzoeken gestart en IBC's opgesteld om het knelpunt binnen 3 jaar op te lossen.
- In de risicoanalyse voor het project risicogestuurd objectenmanagement wordt waterkwaliteit meegenomen.

Robuust en klimaatbestendig watersysteem

- Ontwerpeisen worden geëvalueerd en opnieuw vastgesteld voor eind 2017.
- Uitvoeren van onderzoek naar de gevolgen van klimaatscenario's 2014 voor waterkwaliteit en ecologie.
- Bij implementatie van risicogestuurd onderhoud worden de risico's van klimaatverandering meegenomen.

Faciliteren gebruiksfuncties

- Opstellen en bestuurlijk vaststellen van de functiefaciliteringskaart.
- Uitwerken serviceniveau onder normale en bijzondere omstandigheden.
- Opstellen zwemwaterprofielen.
- Elk jaar opstellen Waterschapsbeheerrapportage met daarin opgenomen de mate waarin aan functie-eisen wordt voldaan.
- Monitoring/rapporteren zwemwaterkwaliteit aan provincie.
- Communicatie starten over afvoeren van zwemwateren die 4 jaar achtereen 'slecht' scoren.
- Bij benoemen van het risico voor objectenmanagement wordt ook rekening gehouden met functies in een gebied.

3.2.5 Baggeren

Naam:	2.50 Baggeren
Basisgegevens	
Omschrijving	Onderdeel van het waterbeheerprogramma 2016-2021 is het op orde brengen, hebben en houden van het watersysteem voor zowel het thema Voldoende als Schoon water. In dit beleidsproduct gaat het over periodiek op diepte brengen van de watergangen door het verwijderen van de aanwezige sliblaag.
Kerngegevens	circa 4.300 km waterlopen in periodiek onderhoud

Wat willen we bereiken in 2016-2020

Er wordt gebaggerd volgens de uitgangspunten in het Beheerplan baggerwerken 2015-2029 van waterschap Hollandse Delta. Verder wordt in deze periode de transitie verder vormgegeven naar een meer integrale en risicogestuurde instandhouding van het watersysteem.

De ervaringen met het geïntegreerd contract (lean) Voorne-Putten, waarbij de marktpartij ook de voorbereiding uitvoert, worden gebruikt om de prestatiecontracten voor alle baggerwerkzaamheden verder vorm te geven.

Gezien de forse afwijkingen in de hoeveelheden zal de reeds bestaande reserve (voor het wegwerken van de achterstanden in stedelijk gebied) worden verhoogd met € 2 miljoen ten laste van de algemene reserve Water, reserve vervangingsinvesteringen, andere reserves.

Gezamenlijk met gemeenten zullen onderhoudsplannen voor het stedelijk gebied opgesteld worden voor baggeren.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Km watergang (in onderhoud bij WSHD) dat voldoet aan de norm (baggerprotocol), excl. duikers en grote wateren (Schouwcyclus op Voorne-Putten is 7 jaar); indicator geeft het aantal te baggeren km watergang in dat jaar aan (niet cumulatief)	483	569	662	709	693	650

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren	<p>Basisinrichting watersysteem</p> <ul style="list-style-type: none"> Op basis van de inpeilingen (Q4 2015) opstellen van een realistische aanpak voor het wegwerken van de laatste achterstanden in het stedelijk gebied (ism de betrokken gemeenten), aanpak KRW maatregelen, baggeren in stedelijk gebied (ism de betrokken gemeenten) en landelijk baggeren.
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

Basisinrichting watersysteem

- Baggeren conform het vigerende Beheerplan Baggerwerken
- Verder vorm geven van de transitie naar integrale en risicogestuurde instandhouding van het watersysteem
evt waar noodzakelijk cq wenselijk in samenwerking met (private) partijen

3.2.6 Vaarwegbeheer

Naam:	2.60 Vaarwegbeheer
Basisgegevens	
Omschrijving	Het verwerven, aanleggen en onderhouden van waterlopen en het verwerven, bouwen, onderhouden en bedienen van vaarwegvoorzieningen.
Kerngegevens	50 km vaarwegen
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
Voor de afbakening en uitvoering van de vaarwegentaak is een beleidskader opgesteld.	
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beïnvloeden externe ontwikkelingen met betrekking tot vaarwegbeheer zoals nieuwe BRTN 2. Opstellen beleidsnota vaarwegen en indien nodig aanpassing Keur, algemene regels et cetera. 3. Uitvoeren regulier onderhoud ten behoeve van vaarwegbeheer
Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Herzien van het Incidentenbestrijdingsplan Vaarwegen in 2017. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Incidenten bestrijdingsplan Watersysteem. • Kansen zoeken en benutten voor samenwerking met andere partijen om de bediening van kunstwerken efficiënter in te richten.

3.2.7 Calamiteiten watersystemen

Naam:	2.70 Calamiteiten watersystemen
Basisgegevens	
Omschrijving	Beheersing en bestrijding van afwijkingen van de gewenste hoeveelheid water dan wel de kwaliteit of ecologische toestand daarvan, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	Het calamiteitenbestrijdingsplan watersysteem is actueel en wordt in 2017 herzien.
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem. • Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan regionale watersystemen en vaarwegen, inclusief daarbij behorende kunstwerken.
Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Herzien van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem in 2017. • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenbestrijdingsplan Watersysteem. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen.

3.2.8 Samenwerken in de afvalwaterketen

Naam:	2.80 Samenwerken in de afvalwaterketen
Basisgegevens	
Omschrijving	<p>Doelen voor de samenwerking in de afvalwaterketen zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma 2016-2021 onder het hoofdstuk Waterketen. Het hoofdstuk is onderverdeeld in drie thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheer RWZI's • Impact op oppervlaktewater • Doelmatige waterketen <p>Samenwerken in de afvalwaterketen is gericht op de waterkwaliteits-, waterkwantiteits- en zuiveringsdoelen door beïnvloeding van gemeentelijke plannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen.</p> <p>Daarnaast uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit).</p>
Kerngegevens	<p>17 gemeenten 20 zuiveringskringen</p>

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Beheer RWZI's (voor zover betrekking op het gemeentelijk domein)
- Met alle gemeenten zijn actuele afnameverplichtingen en afspraken over de samenstelling van het afvalwater bestuurlijk vastgesteld.
- Impact op Oppervlaktewater
- De rwzi's en de riooloverstorten vormen geen belemmering voor de waterkwaliteit (zwemwater, KRW-waterlichamen en prioritaire knelpunten).
 - 95% van de lozingen veroorzaakt geen knelpunt in de watersysteemtoetsing.
- Doelmatige waterketen
- In 2020 wordt binnen het programma Zuiveren € 5,2 miljoen per jaar bespaard. Daarnaast wordt in 2020 door betere samenwerking met gemeenten nog eens € 7,2 miljoen per jaar bespaard.
 - In 2020 besparen gemeenten € 7,2 miljoen in het gemeentelijk domein.
 - In 2016 zijn alle vitale posities in de afvalwaterketen in beeld en in 2019 is (personeels)beleid geformuleerd om deze posities ook in de toekomst te kunnen invullen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- Te realiseren
1. Afstemming tussen gemeentelijke en waterschapsplannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen.
 2. Uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit).

Specifieke activiteiten voor 2016 zijn;

1. Uitrollen van ISA in één regio.
2. Gezamenlijk beheren van ISA in regio's waar ISA is geïmplementeerd.
3. Een business case uitvoeren ten behoeve van een geïntegreerde WCK teneinde het werkelijk functioneren van de gehele afvalwaterketen en de impact van de keten op het watersysteem in beeld te krijgen.
4. Opstellen van een format voor het vastleggen van bestuurlijke afspraken over het aanbod van afvalwater.
5. Een exacte foto maken van de huidige de stand van zaken ten aanzien van vissterfte door riooloverstorten en de impact van lozingen op de lange termijn doelstelling voor het watersysteem en evalueren in overleg met gemeenten.
6. In 2016 is een beleidsnotitie opgesteld waarin alle vitale posities in de afvalwaterketen in beeld zijn gebracht.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- Te realiseren
- Afstemming tussen gemeentelijke en waterschapsplannen, borging van belangen, analyse en optimalisatie van de afvalwaterketen en daarnaast faciliteren van gewenste ontwikkelingen.
 - Uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water (BAW) 2011 door (bestuurlijk) afspraken te maken met gemeenten, waterschappen en andere partners om de doelen van het BAW te realiseren (minder meerkosten, verminderde kwetsbaarheid en verbeterde kwaliteit).
 - Uitrollen van ISA.
 - Gezamenlijk beheren van ISA.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Het % gemeenten waarmee actuele afspraken bestuurlijk zijn vastgesteld	5%	10%	20%	40%	60%	80%
Het aantal bespaarde €'s per jaar t.o.v. de doelstelling	25%	30%	35%	40%	60%	100%

3.2.9 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 2.10. Plannen, instrumenten & registers water	8.132	7.292	6.746	6.676	5.463	5.180	5.054
2.20. Droge voeten	21.075	22.946	22.448	24.233	27.150	29.557	30.078
2.30. Voldoende water	1.661	1.652	1.501	1.492	1.483	1.464	1.455
2.40. Schoon en gezond water	1.477	1.625	1.106	1.074	1.074	1.074	1.074
2.50. Baggeren	6.146	10.746	11.165	10.856	10.812	10.811	10.810
2.60. Vaarwegbeheer	490	767	543	843	843	843	843
2.70. Calamiteiten water	1.016	160	167	157	157	157	157
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	1.089	1.172	1.101	1.137	1.065	1.045	969
Totaal Lasten	41.087	46.361	44.778	46.469	48.047	50.131	50.440
Baten 2.10. Plannen, instrumenten & registers water	-119	-141	0	0	0	0	0
2.20. Droge voeten	-313	-383	-380	-380	-380	-380	-380
2.30. Voldoende water	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
2.40. Schoon en gezond water	-242	-13	-1	-1	-1	-1	-1
2.50. Baggeren	-315	-2.168	-2.016	-1.696	-1.667	-1.667	-1.667
2.60. Vaarwegbeheer	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
2.70. Calamiteiten water	-487	0	0	0	0	0	0
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	-45	-43	-43	-43	-43	-43	-43
Totaal Baten	-1.526	-2.753	-2.444	-2.124	-2.095	-2.095	-2.095
Saldo van baten en lasten voor bestemming	39.561	43.608	42.334	44.345	45.952	48.036	48.345
Toevoeging aan reserves	504	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-161	-1.130	-350	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	39.904	42.478	41.984	44.345	45.952	48.036	48.345

3.3 Programma 3 – Zuiveren

Inhoud programma

Omschrijving

Het programma Zuiveren zorgt voor de bouw en exploitatie van zuiveringstechnische werken binnen de wettelijke eisen en bepalingen, nu en in de toekomst.

In een continue cyclus worden zuiveringstechnische werken vernieuwd, uitgebreid en nieuwe zuiveringstechnologieën ontwikkeld. Daarnaast wordt gezorgd voor een optimale beschikbaarheid en effectieve inzet van de installaties en een zo goed mogelijk rendement.

Algemene beleidsuitgangspunten

Bij het zuiveren van afvalwater staat duurzaamheid steeds meer centraal. Dit komt terug in aspecten als het beperken van het energieverbruik, het reduceren van het gebruik van hulpstoffen, het verhogen van de eigen energieproductie, het opwaarderen van afvalstoffen tot grondstof en het verminderen van afval. Deze verduurzaming heeft tot doel onze "footprint", oftewel de nalatenschap aan toekomstige generaties, te beperken en de doelmatigheid van de zuiveringsprocessen te vergroten.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

Wettelijke bepalingen:

- Waterwet
- Waterbesluit
- KRW
- Wet Milieubeheer
- Activiteitenbesluit, met ingang van 2014 vallen de effluentnormen voor rwzi's onder de algemene regels van dit Besluit

Bestuurlijke akkoorden:

- Bestuursakkoord Water 2011
- Klimaatakkoord Unie van Waterschappen
- Meerjarenafspraak Energie-efficiëntie (MJA3)
- Energieakkoord 2014 van de Sociaal Economische Raad
- Initiatief Energie- en Grondstoffenfabriek

Maatschappelijke ontwikkelingen:

- Vraag naar kostenbeheersing
- Overheidsbeleid ten aanzien van energietransitie
- Vraag naar innovatie
- Aandacht voor Cradle to Cradle (C2C) benadering: maximale terugwinning van grondstoffen uit afval.
- Aandacht voor schadelijke microverontreinigingen in gezuiverd afvalwater zoals medicijnen, bestrijdingsmiddelen en resistente bacteriën

Kaderstellende beleidsnota's

- Waterbeheerplan 2016-2021
- Uitvoeringsprogramma waterbeheerplan 2013-2017 (Sturen op water)
- Nota 'Strategie: 'Doelmatigheid in de afvalwaterketen voor WSHD' (2011)
- Nota Duurzaamheid 2015
- Calamiteitenplan

3.3.1 Plannen/instrumenten en registers zuiveren

Naam:	3.10 Plannen/instrumenten en registers zuiveren
Basisgegevens	
Omschrijving	<p>Het formuleren en vastleggen van het strategisch beleid van het waterschap voor de reglementaire beheerstaak (Zuiveren) en het vertalen van externe ontwikkelingen naar het programma Zuiveren.</p> <p>Thema en gebiedsgerichte plannen: de activiteiten die het waterschap, veelal samen met gemeenten, kennispartners en bedrijven ontplooit in de sfeer van studies, (technologische) onderzoeken en plannen ter optimalisatie van het programma Zuiveren.</p>
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<p>Vanuit het oogpunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen streeft het waterschap naar een duurzaam beheer van de afvalwaterketen. Voor de Meerjarenaafpraak Energie Efficiency (MJA3) is een Energie Efficiency Plan vastgesteld met doelstellingen tot op maatregelenniveau.</p> <p>Het assetmanagement zal binnen het programma Zuiveren moeten worden doorontwikkeld, zijnde het op kosteneffectieve wijze uitvoeren van de taakuitoefening gedurende de gehele levensduur van de installaties. Daarbij wordt gestuurd op de kosten, beschikbaarheid, betrouwbaarheid, benuttingsgraad, zuiveringprestaties en duurzaamheid.</p>
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het uitvoeren van het investeringsprogramma van de slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk op basis van de uitkomst van de in 2014 afgeronde ALM-studie Sluisjesdijk. 2. In 2015 wordt voor het project Cenirelta (Anammox in de hoofdstroom) een rapportage opgesteld inzake de voortgang c.q. resultaten. Op basis van een analyse van de resultaten en de verwachtingen zal worden bezien of dit project een vervolg zal moeten krijgen. 3. In het kader van de Energieafspraken worden diverse onderzoeken uitgevoerd naar de optimalisatie van de energie efficiëntie. 4. Participatie in de Energie- en grondstoffenfabriek: onderzoek naar de mogelijkheden van terugwinning van energie en grondstoffen uit slib en afvalwater. 5. Uitvoeren van de ALM-studie Dokhaven. 6. Vaststellen van een nieuw Energie Efficiency Plan voor de periode 2017-2020 met maatregelen voor energiebesparing in het kader van de derde Meerjarenaafpraak Energie (MJA 3).

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

De volgende onderzoeken zullen in de planperiode worden gestart/doorgezet:

- De Energie- en grondstoffenfabriek / MJA: optimalisatie energieverbruik en productie van duurzame energie, onderzoek naar de mogelijkheden van terugwinning van grondstoffen uit slib en afvalwater, onder andere in samenwerking met HVC.
- Het opstellen van een langetermijn-investeringsprogramma voor de rwzi Rotterdam Dokhaven als vervolg op de ALM-studie Dokhaven.
- Het verder invoeren, toepassen en optimaliseren van asset management.
- Uitwerken van de geplande maatregelen in het Energie Efficiency Plan 2017-2020 in het kader van de derde Meerjarenaafspraken Energie (MJA 3).



Renovatie RWZI Numansdorp

3.3.2 Gezuiverd afvalwater

Naam:	3.20 Gezuiverd afvalwater
Basisgegevens	
Omschrijving	Het door het bouwen, verwerven, beheren, onderhouden en bedienen van zuiveringstechnische werken (transportgemalen en –leidingen, rioolwaterzuiveringsinrichtingen en slibverwerkingsinstallaties) mogelijk maken van het transporteren, zuiveren en lozen van afvalwater. Daarbij worden het ontstane zuiveringsslib en de andere restproducten van een rwzi die voor een eindbestemming worden aangeboden tot een eindproduct verwerkt.

Wat willen we bereiken in 2016-2020

1. Voldoen aan normen en eisen
 - capaciteit afgestemd op overeengekomen afvalwateraanbod (tenminste 99% van de afnameverplichting)
 - toegepaste technologie maakt voldoende zuiveringsrendement mogelijk
 - uitbreiding of aanpassing installaties als aangescherpte eisen dit noodzakelijk maken
2. Zuiveren tegen de laagste kosten
 - door continue verbetering wordt de efficiëntie verhoogd
 - kosten en prestaties zichtbaar gemaakt in Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (ZB), Waterschapspeil en Waterschapsspiegel
 - renovatie/vervanging installaties op basis van levenscyclusanalyse
3. Optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid installaties in relatie tot geaccepteerd risiconiveau
4. Maximale veiligheid installaties conform de wettelijke voorschriften
5. Maximaal haalbare duurzaamheid bij ontwerp en beheer installaties
 - minimaal energieverbruik / maximale energierugwinning
 - minimaal chemicaliëngebruik
 - terugwinning van reststoffen
 - duurzaam bouwen
 - geen kostenverhogende effecten door maatregelen gedurende levensduur installatie

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streefwaarde 2016	Streefwaarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020
Aantal kritische storingen	701	<800	<800	<800	<800	<800
Afnameverplichting	99,5%	>99%	>99%	>99%	>99%	>99%
Beschikbaarheid installaties	99,7%	>98%	>98%	>98%	>98%	>98%
Fosforverwijderingsrendement	86,0%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5
Nalevingspercentage Waterwetvergunning	99,1%	>98%	>98%	>98%	>98%	>98%
Slibafzet in tonnen	80.700	80.900	80.900	79.200	79.200	79.200
Stikstofverwijderingsrendement	78,4%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5%	>77,5

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren

1. Beheer

Het reguliere beheer van de installaties moet ertoe leiden dat de ruim 130 miljoen m3 gezuiverd afvalwater voldoet aan alle (vergunning-)eisen. In de planperiode zal een verbeteringsslag worden gemaakt door verdere ontwikkeling van de Waterschapsbrede Controle Kamer (WCK):

- a) verdergaande technische automatisering
- b) uniformering van installaties
- c) centrale sturing

Voor het beheer van de zuiveringen gelden verder de volgende specifieke doelstellingen:

- d) de restvervuiling van de effluentlozingen op oppervlaktewater is minder dan 75.000 vervuilingseenheden
- e) de energie-efficiëntie wordt jaarlijks verbeterd met 2% conform de afspraken van het MJA3-akkoord

Een aantal buiten gebruik gestelde asbestcementleidingen van het waterschap is niet verwijderd. In 2015 wordt bezien welk beleid het waterschap zal voeren inzake het verwijderen van asbestcementleidingen. Op basis van dit beleid zullen de eventuele consequenties rondom de buiten gebruik gestelde asbestcementleidingen in 2016 in beeld worden gebracht.

Verkenning van samenwerking met HVC ten aanzien van de verwerking van roostergoed door HVC voort te zetten en mogelijk te bestendigen.

2. Onderhoud

Het reguliere onderhoud van de installaties moet leiden tot een optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de installaties. Binnen het exploitatiebudget wordt een reeks vervangingen en aanpassingen uitgevoerd conform het meerjarenonderhoudsprogramma.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

Zuiveren

Als gevolg van de invoering van de Waterschapsbrede Controle Kamer (WCK) en een aantal verbeterprojecten zullen de zuiveringsprocessen verder worden geoptimaliseerd.

Onderhoud

Onderhoud wordt uitgevoerd conform het meerjarenonderhoudsprogramma, dat is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Regulier basisonderhoud (inspecties en vervolgwerk).
2. Groot onderhoud (frequent en niet-frequent).
3. Correctief onderhoud (als gevolg van storingen).

In 2013 is de systematiek van het opstellen van het meerjarenonderhoudsprogramma extern getoetst. De resultaten van het onderzoek zijn verwerkt in de Programmabegroting 2016-2020.

3.3.3 Calamiteiten zuiveren

Naam: 3.30 Calamiteiten Zuiveren

Basisgegevens

Omschrijving Bestrijding van (dreigende) incidenten of calamiteiten op zuiveringen, rioolgemalen of (pers)leidingen, voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.

Het uitgangspunt bij de bestrijding, in welke vorm dan ook, is het beperken en wegnemen van het (dreigende) gevaar voor de waterstaatswerken, het beperken van milieuschade en het voorkomen van slachtoffers.

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Een actueel calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren; het bestrijdingsplan behandelt de gefaseerde bestrijding van de calamiteiten die stagnatie in de afvoer van rioolwater veroorzaken en die op kunnen treden bij de zuivering en het transport van rioolwater.
- Actuele incidentenplannen en bedrijfsnoodplannen
- Snelle en adequate bestrijding van calamiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- Te realiseren
1. In stand houden calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren
 2. Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie aan de hand van scenario's met betrekking tot faalmechanismen op/aan rioolwatertransportleidingen, rioolgemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties en slibverwerkingsbedrijf Sluisjesdijk.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- Te realiseren
- In stand houden van het calamiteitenbestrijdingsplan Zuiveren.
 - Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen.

3.3.4 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x 1000 euro)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 3.10. Plannen,instrumenten®isters zuiveren	1.623	2.162	1.780	1.780	1.880	1.880	1.880
3.20. Gezuiverd afvalwater	55.561	55.765	55.701	56.133	55.851	54.949	54.617
3.30. Calamiteiten zuiveren	2.834	419	222	222	222	222	222
Totaal Lasten	60.018	58.346	57.704	58.135	57.953	57.052	56.719
Baten 3.10. Plannen,instrumenten®isters zuiveren	-285	-371	0	0	0	0	0
3.20. Gezuiverd afvalwater	-828	-1.101	-1.167	-1.102	-1.102	-1.102	-1.102
3.30. Calamiteiten zuiveren	-2.640	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-3.752	-1.472	-1.167	-1.102	-1.102	-1.102	-1.102
Saldo van baten en lasten voor bestemming	56.265	56.874	56.537	57.033	56.851	55.950	55.617
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-1.104	-1.205	-1.006	-957	-908	-271	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	55.162	55.669	55.531	56.076	55.943	55.679	55.617

3.4 Programma 4 – Wegen

Inhoud programma

Omschrijving

Het programma Wegen richt zich op het in stand houden van een veilig wegennet (conform de doelstellingen van Duurzaam Veilig). Dit betekent dat het wegennet zodanig wordt beheerd dat een goede verkeersveiligheid, berijdbaarheid en bereikbaarheid gewaarborgd zijn.

Algemene beleidsuitgangspunten

De strategische visie, vastgelegd in het Wegenbeleidsplan 'Wegen naar de toekomst' zoals dat is vastgesteld door de Verenigde Vergadering in maart 2008, is dat het waterschap een goed wegbeheerder wil zijn, met wegen van een voldoende kwaliteitsniveau en een daarop toegesneden organisatie.

Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de evaluatie van de Wet herverdeling Wegenbeheer en de daaraan gekoppelde motie 'Den Otter / Herverdeling Wegenbeheer'.

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte is onder andere bepaald dat alle wegbeheerders een bijdrage moeten leveren aan het terugdringen van het aantal verkeersdoden en ziekenhuisgewonden.

Ook moeten op de wegen de zogenaamde basiskenmerken, zoals opgenomen in de publicaties van het CROW, worden aangebracht.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Reglement van bestuur voor WSHD
- Wegenwet
- Wegenverkeerswet
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- CROW-richtlijnen
- Wet veiligheidsregio's

Kaderstellende beleidsnota's

- De landelijke Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte en de Nota Mobiliteit
- Regionale en Provinciale verkeers- en vervoerplannen
- Het Wegenbeleidsplan van 2008
- Incidentbestrijdingsplan Wegen

3.4.1 Plannen/instrumenten en registers wegen

Naam:	4.10 Plannen/instrumenten en registers wegen
Basisgegevens	
Omschrijving	<p>Het waterschap zorgt voor het opstellen van eigen strategische en tactische beleidskaders en –regels en programma’s van eisen. Er wordt bijgedragen aan het opzetten, actueel houden en periodiek controleren van de beheerinstrumenten (o.a. legger gemeenten en beheerregister waterschap) met als doel de status van de wegen zichtbaar te maken en/of te houden. Binnen zowel de provincie alsook de diverse regio’s wordt gewerkt aan nieuwe beleidskaders. Als betrokken wegbeheerder haakt het waterschap aan bij deze processen en heeft het een actieve inbreng. Het voorbereiden, op- en vaststellen alsmede onderhouden van instrumenten die het beheer van wegen ondersteunen, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verkeersbesluiten • Beheerregister wegen en kunstwerken • Meetprogramma/monitoring verkeersveiligheid, bereikbaarheid en berijdbaarheid • Het toetsen van plannen van derden (externe plannen)
Kerngegevens	1.642 km wegen en 320 km fietspad in beheer

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Een vastgesteld Wegenbeheerprogramma 2016-2021.
- Een vastgestelde categorisering van de wegen van het waterschap gericht op duurzaam veilig inrichten en beheren van de wegen. De Wegenlegger wordt beheerd door de provincie. Ten behoeve van de eigen taakuitvoering beschikt het waterschap over een actueel beheerregister van de wegen, waarin de feitelijke toestand (ligging, afmeting, vorm, constructie) is opgenomen.
- De gebiedsgerichte samenwerking wordt verder geïntensiveerd. Daarbij zal mobiliteit in toenemende mate bepalend zijn voor de ruimtelijke ordening en inrichting.
- Verdere invulling van de integrale aanpak van wegen, waarbij in de komende jaren conform planning gebieden zowel verkeerskundig alsook onderhoudstechnisch worden aangepakt.
- Verdere invoering van het risico gestuurd onderhoudsmanagement.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen Wegenbeheerprogramma 2016 – 2021. 2. Opstellen categorisering wegen. 3. (door)Ontwikkelen van onderhoudsconcepten en risicomatrices. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- | | |
|---------------|--|
| Te realiseren | In de planperiode ligt de focus op de implementatie van het Wegenbeheerprogramma en het bijbehorende maatregelenpakket, monitoring en analyse. |
|---------------|--|

3.4.2 Berijdbaarheid

Naam:	4.20 Berijdbaarheid
Basisgegevens	
Omschrijving	Het aanleggen, verwerven, verbeteren en onderhouden van wegen, wegbermen, bermsloten, beplanting en kunstwerken wegbeheer.
Kerngegevens	1.642 km wegen en 320 km fietspad in beheer

Wat willen we bereiken in 2016-2020

- Handhaven en waar mogelijk verbeteren van de huidige kwaliteit van het wegennet.

Op basis van het nieuwe wegenbeheerprogramma worde nieuwe KPI's ontwikkeld voor onderhoud van het wegennet en voor duurzaam veilig inrichten van het wegennet.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren van onderhoud van wegen en bijbehorende kunstwerken. 2. Op basis van de vastgestelde categorisering van de wegen in 2016 starten met het duurzaam veilig inrichten van wegen gekoppeld aan groot onderhoud. 3. Uitvoeren van de geplande projecten voor aanleg en onderhoud van wegen en bijbehorende kunstwerken. |
|---------------|---|

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

- | | |
|---------------|---|
| Te realiseren | <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van risico gestuurd onderhoud van wegen met bijbehorende kunstwerken. • Uitvoeren van de geplande projecten voor aanleg van wegen. • Uitvoeren van de geplande projecten voor duurzaam veilig inrichten van wegen conform categorisering. |
|---------------|---|

3.4.3 Verkeersveiligheid

Naam:	4.30 Verkeersveiligheid
Basisgegevens	
Omschrijving:	Activiteiten gericht op een verkeersveilig gebruik van de wegen en een gebruik zoveel mogelijk in overeenstemming met de categorisering passend binnen de regionale en sub-regionale routenetwerken.
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een evenredige bijdrage aan de Rijksopgave voor wat betreft het terugdringen van het aantal doden en ernstig gewonden op de waterschapswegen. • Verbeteren van het verkeerskundig beheer ter bevordering van de verkeersdoorstroming.
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren van de geplande projecten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid, bebording, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties. 2. Uitvoeren van onderhoud aan verkeersborden, openbare verlichting en verkeersinstallaties. 3. Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid ('modder op de weg', 'Wij gaan weer naar school').
Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van risicogestuurd onderhoud op het gebied van verkeersveiligheid, openbare verlichting en verkeersregelininstallaties. • Bijdragen aan landelijke en regionale publiekscampagnes op het gebied van verkeersveiligheid.

3.4.4 Calamiteiten wegen

Naam:	4.40 Calamiteiten wegen
Basisgegevens	
Omschrijving	Het optreden bij onverwachte gebeurtenissen die het normale gebruik ernstig hinderen voor zover dat niet onder de normale bedrijfsvoering valt.
Wat willen we bereiken in 2016-2020	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een actueel incidentbestrijdingsplan wegen • Een qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegeruste crisisorganisatie
Wat gaan we daarvoor doen in 2016	
Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het incidentbestrijdingsplan wegen wordt geactualiseerd. 2. De crisisorganisatie wordt opgeleid en getraind aan de hand van scenario's met betrekking tot wegen.
Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020	
Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks actualiseren van het incidentbestrijdingsplan wegen. • Jaarlijks opstellen en uitvoeren van een opleiding-, trainings- en oefenprogramma. • In 2017 wordt het incidentbestrijdingsplan wegen herzien en opnieuw vastgesteld.

3.4.5 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x 1000 euro)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 4.10. Plannen, instrumenten & registers wegen	1.220	1.216	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
4.20. Berijdbaarheid	10.977	12.261	10.914	11.077	10.379	10.290	10.154
4.30. Verkeersveiligheid	2.423	2.422	2.294	2.678	2.728	2.710	2.672
4.40. Calamiteiten wegen	95	68	144	134	134	134	134
Totaal Lasten	14.715	15.967	14.551	15.089	14.441	14.334	14.160
Baten 4.20. Berijdbaarheid	-7.446	-7.863	-7.543	-7.600	-7.508	-7.508	-7.508
4.30. Verkeersveiligheid	-23	-165	-165	-165	-165	-165	-165
Totaal Baten	-7.469	-8.028	-7.708	-7.765	-7.673	-7.673	-7.673
Saldo van baten en lasten voor bestemming	7.246	7.939	6.843	7.324	6.768	6.661	6.487
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	-469	-584	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	6.777	7.355	6.843	7.324	6.768	6.661	6.487

3.5 Programma 5 – Algemene beleidstaken

Inhoud programma

Omschrijving

Dit programma betreft activiteiten van het waterschap die niet onder een inhoudelijk programma verantwoord kunnen worden. Het betreft activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, de externe communicatie.

Algemene beleidsuitgangspunten

Het college vormt een collegiaal bestuur en treedt als zodanig naar buiten. In de Verenigde Vergadering (VV) kunnen de verschillende groeperingen hun standpunt toelichten.

De activiteiten van het waterschap worden breed bekend gemaakt. De beleidskeuzes van het bestuur en de uitvoering van de waterschapstaken moeten op een transparante en voor iedereen begrijpelijke wijze gecommuniceerd worden. Belanghebbenden worden vooraf, in een zo vroeg mogelijk stadium, bij de planvorming betrokken.

De uitvoering van de Waterwet heeft als doel activiteiten van derden te reguleren, waardoor de inbreuk van deze activiteiten op de omgeving zijn geminimaliseerd en in overeenstemming zijn met de doelen van het waterschap.

Wettelijke en maatschappelijke kaders

- Waterschapswet
- Waterwet
- Waterbesluit
- Wet op de Veiligheidsregio's
- Uitvoeringsprogramma Crisisbeheersing Unie van Waterschappen
- Keur
- Besluit omgevingsrecht (Bor)
- Ministeriële regeling omgevingsrecht (Mor) behorende bij de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo)

Kaderstellende beleidsnota's

- Reglement van bestuur voor het waterschap Hollandse Delta
- Coalitieprogramma op hoofdlijnen 2015-2019
- Gedragscode bestuurlijke integriteit Hollandse Delta
- Organisatiebesluit WSHD
- Delegatie- en mandaatbesluit 2015
- Beleidsnotitie "Waterschap Hollandse Delta, een professionele waterautoriteit"
- Waterbeheerplan

3.5.1 Bestuur

Naam:	7.10 Bestuur
Basisgegevens	
Omschrijving	Alle activiteiten die gericht zijn op het besturen van het waterschap, waaronder de ambtelijke voorbereiding van de bestuursvergaderingen. Onder dit product valt ook het realiseren van een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige crisisorganisatie.
Kerngegevens	30 leden Verenigde Vergadering (VV) 6 leden college van Dijkgraaf en Heemraden (D&H)

Wat willen we bereiken in 2016-2020

Het op een rechtmatige, integere en doelmatige wijze maken van strategische keuzes en het behartigen van belangen van de ingelanden van het waterschap. Leidraad daarvoor vormt de vastgestelde missie van waterschap Hollandse Delta.

Een qua omvang, uitrusting, opleidingsniveau en training op haar taak toegeruste calamiteitenorganisatie, ingebed in de samenwerking met crisispartners in de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en de veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, en ingebed in de samenwerking van waterbeheerders in de landelijke coördinatiecommissies (LCO, LCW en LCM) bij het Water Management Centrum Nederland (WMCN). Implementatie van meerlaags waterveiligheidsbeleid bij waterschap Hollandse Delta in samenwerking met gemeenten, veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat, collega waterschappen, provincie Zuid-Holland, bewoners, bedrijven en instellingen in het beheersgebied van WSHD.

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het verder uitwerken en effectueren van het bestuurskrachtonderzoek 2. Actualiseren van het Calamiteitenplan 3. Monodisciplinair en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen van de calamiteitenorganisatie
---------------	--

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks evalueren en actualiseren van het Calamiteitenplan. • Jaarlijks mono- en multidisciplinair opleiden, trainen en oefenen. • Evalueren en herzien van het MJBP OTO in 2019. • Borgen van netcentrisch werken bij WSHD in afstemming met gemeenten, en crisispartners in veiligheidsregio's en landelijke coördinatiecommissies.
---------------	--

3.5.2 Externe communicatie

Naam: 7.20 Externe communicatie

Basisgegevens

Omschrijving Externe communicatie is het geheel van communicatievormen en communicatieprocessen van het waterschap naar de buitenwereld. Dit bestaat uit de rechtstreekse communicatie met de burger, public relations en imagocommunicatie.

Wat willen we bereiken in 2016-2020

De kernstrategie is om op simpele en begrijpelijke wijze informatie te geven die afgestemd is op de verschillende doelgroepen. De communicatie wordt in concrete projecten gebiedsgericht/persoonsgericht opgezet en toegespitst op wensen en behoeften van de ontvanger.

De herkenbaarheid van WSHD en zijn beleid verder verbeteren. De focus ligt op basisscholen, burgers, bedrijven en samenwerkingspartners.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streefwaarde 2016	Streefwaarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020
Bereik tweets social media		>650.000	>700.000	>750.000	>800.000	>800.000
Inwoners bereiken door nieuws in lokale media		>310.000	>320.000	>330.000	>340.000	>340.000

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

Te realiseren Op basis van de beleidsnota Communicatie 2015 - 2020 wordt onder meer het volgende gerealiseerd:

1. Uitvoeren imago en burgerpanel onderzoek onder inwoners en bedrijven.
2. Uitkomst burgerpanelonderzoek vertalen naar project- en corporate communicatie en educatie
3. Uitvoeren proactief (social) mediabeleid
4. Gerichte inzet burgerpanel
5. Uitvoeren educatiebeleid
6. Evalueren en herzien van de risicobeoordeling (2012) in het Calamiteitenplan
7. Evalueren en actualiseren van het Crisiscommunicatieplan

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

- Uitvoering communicatie conform het in 2015 nieuw opgestelde communicatiebeleid
- Vervolgmeting 2014 waardering en klanttevredenheid door middel van imago onderzoek
- Gerichte inzet van het burgerpanel

3.5.3 Waterwet

Naam: 7.30 Waterwet

Basisgegevens

Omschrijving Waterwet is het geheel van activiteiten gericht op het reguleren van activiteiten en werken in het beheersgebied van WSHD. Het gaat hierbij om burgers, bedrijven, andere overheden en activiteiten van het waterschap zelf.

- Kerngegevens
- 1100 Watervergunningen
 - 150 Meldingen AMvB
 - 500 Meldingen Keur
 - 400 Meldingen Grondwater
 - 30 Adviezen aan RWS / RUD's
 - 10 Milieu Risico Analyses bij BRZO bedrijven

Wat willen we bereiken in 2016-2020

De nadruk ligt op vermindering van regels en diversifiëring van het instrumentarium, zoals communicatie, meldingen en projectplannen Waterwet.

In 2018 zal de Waterwet opgaan in de Omgevingswet, wat in die voorgaande jaren al extra activiteiten met zich mee brengt.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Doorlooptijd van de aanvragen binnen de gestelde termijn	87%	100%	100%	100%	100%	100%
Max. % van uitgevoerde controles wordt bestuursrechtelijk gehandhaafd	9,25%	8%	8%	8%	8%	8%
Max. % van uitgevoerde controles wordt strafrechtelijk gehandhaafd	1,28%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%

Wat gaan we daarvoor doen in 2016

- Te realiseren
- Optimaliseren zaakgericht werken. Zaakgericht werken is een vereiste vanuit de Omgevingswet.
 - Verdere automatisering processen door koppeling van het VTH-zaaksysteem (PowerBrowser) met het organisatiebrede document management systeem (Sharepoint).
 - Mobiel werken, zowel bij vergunningverlening als bij toezicht en handhaving.
 - Intensivering samenwerking met andere overheden (RWS, WSRL).
 - Verbeteren sturing op beheer kaders.

Wat gaan we daarvoor doen in 2017-2020

Te realiseren

De ingezette lijnen voortzetten, de binnenkomende aanvragen behandelen, continu zoeken naar verbeteringen en jaarlijks op basis van de risico-inventarisatie het toezicht prioriteren.

Met de integratie van de Waterwet in de Omgevingswet optimaliseren van de samenwerking met waterschappen/RWS enerzijds en omgevingsdiensten/gemeenten anderzijds. De samenwerking leidt zowel op efficiency van uitvoering, klantvriendelijkheid als op inhoud tot verbeteringen.

3.5.4 Wat mag het kosten?

Uit het volgende overzicht blijkt de verdeling van de totale kosten van dit programma naar de verschillende beleidsproducten:

Omschrijving (bedragen x 1000 euro)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 7.10. Bestuur	3.515	4.366	4.624	4.545	4.530	4.516	4.993
7.20. Externe communicatie	1.392	1.665	1.634	1.634	1.634	1.634	1.634
7.30. Waterwet	5.987	7.609	7.450	7.442	7.442	7.442	7.442
Totaal Lasten	10.894	13.640	13.707	13.621	13.606	13.591	14.069
Baten 7.10. Bestuur	-701	-432	-432	-432	-432	-432	-432
7.30. Waterwet	-192	-130	-130	-130	-130	-130	-130
Totaal Baten	-892	-562	-562	-562	-562	-562	-562
Saldo van baten en lasten voor bestemming	10.002	13.078	13.145	13.059	13.044	13.029	13.507
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	10.002	13.078	13.145	13.059	13.044	13.029	13.507



Educatie

3.6 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inhoud programma	
Omschrijving	
	Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. Verder worden hier ontvangen dividenden, overige algemene baten en lasten en de raming voor onvoorziene uitgaven verantwoord.

Algemene beleidsuitgangspunten	
	De belastingheffing vindt plaats op basis van actuele wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Gestreefd wordt naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. De uitvoering van de heffing en invordering wordt afgewikkeld door SVHW.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streef-waarde 2016	Streef-waarde 2017	Streef-waarde 2018	Streef-waarde 2019	Streef-waarde 2020
Het % van alle aanslagen dat voor 31 december van het betreffende jaar is opgelegd.	98%	98%	98%	98%	98%	98%

3.6.1 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 8.10. Algemene lasten en baten	22.105	8.034	7.401	9.601	9.847	12.364	12.626
8.20. Onvoorzien	0	100	500	500	500	500	500
8.30. Belastingen	2.006	0	0	0	0	0	0
8.40. Exploitatiesaldo	0	-30	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	24.110	8.104	7.901	10.101	10.347	12.864	13.126
Baten 8.10. Algemene lasten en baten	-18.549	-3.493	-2.427	-4.265	-4.341	-5.535	-5.661
8.30. Belastingen	-134.550	-143.919	-144.792	-146.346	-147.891	-150.790	-151.495
8.40. Exploitatiesaldo	-1.693	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-154.792	-147.412	-147.218	-150.611	-152.382	-156.476	-157.306
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-130.681	-139.309	-139.318	-140.509	-141.886	-143.461	-144.030
Toevoeging aan reserves	10.222	3.146	8.329	1.758	845	642	642
Onttrekking aan reserves	-5.581	-1.280	-5.424	-1.499	-500	-250	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	-126.041	-137.443	-136.413	-140.250	-141.540	-143.069	-143.388

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

IN- EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN

Bij het opstellen van deze Programmabegroting is uitgegaan van de volgende in- en externe ontwikkelingen.

Aanpassing wet- en regelgeving

Vooruitlopend op de majeure wetgevingsoperatie rond de Omgevingswet zal in 2016 de Waterwet worden aangepast. Met deze wetswijziging worden niet alleen de nieuwe normen voor de primaire waterkering verankerd, maar ook het toetsinstrumentarium en het toetsproces moeten worden aangepast. Deze systeemwijziging heeft eveneens gevolgen voor de invulling van de verschillende processen, zoals toetsing, dijkversterking, vergunningverlening en handhaving, beheer en onderhoud, et cetera.

Parallel daaraan wordt in 2016 en 2017 gewerkt aan de overgang naar de nieuwe Omgevingswet waarbij verschillende wetten in één raamwet worden samengevoegd. Voor private initiatiefnemers moet dit tot een vereenvoudiging leiden waarbij met één aanvraag verschillende onderdelen van een nieuwe 'omgevingsvergunning' worden aangevraagd. Achter het centrale loket bij de gemeente zullen vervolgens gemeente, waterschap, provincie, Regionale Uitvoeringsdiensten et cetera goed met elkaar moeten samenwerken. Dit vereist niet alleen een goede afstemming tussen verschillende overheden, zowel op landelijk als op lokaal niveau, maar ook binnen één organisatie zal dit door middel van een strak proces ondersteund moeten worden. In 2016 zal de implementatie verder vorm en inhoud moeten krijgen.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Via het Deltaprogramma is per deelregio een gewenst voorkeursalternatief uitgewerkt voor de ruimtelijke ontwikkeling op weg naar het jaar 2050 ~ 2100. Via verschillende bestuurlijke akkoorden zijn en worden deze voorkeursalternatieven verder geconcretiseerd. De uitvoering van de maatregelen wordt gefaseerd, waarbij één van de partners als trekker optreedt. Voor WSHD zijn hierbij van belang:

- De implementatie van de nieuwe overstromingskansen voor de waterkeringen;
- De uitwerking van het MIRT-onderzoek Eiland van Dordrecht voor een slimme combinatie van verschillende maatregelen aan de dijken, de ruimtelijke inrichting en crisisbeheersing;
- De invulling van het Bestuursakkoord Volkerak Zoommeer, over de bestrijding van de blauwalg-problematiek;
- De uitwerking van het voorzieningenniveau voor het Brielse Meer;
- Het oppakken van de resultaten van de Landelijke Verkenning Zettingsvloeiing;
- De ontwikkelingen rond de Nieuwe Waterweg, Maasvlakte-2 en Haringvlietsluizen.

Economisch herstel

Medio 2015 lijkt het herstel van de Nederlandse economie door te zetten. De oorzaak wordt vooral gelegd bij extra investeringen, de export en sterkere consumentenbestedingen. De effecten op de Programmabegroting zijn divers. Aan de ene kant hebben hogere huizenprijzen een gunstige invloed op de belastingtarieven, maar aan de andere kant kunnen inflatie en loon- en prijsstijgingen een negatief effect op de kosten hebben.

Organisatieontwikkeling

Op weg naar een regie-organisatie zal de professionalisering van de organisatie verder vorm krijgen. Daarbij hoort dat nauw wordt samengewerkt met andere organisaties om een maximaal resultaat te verkrijgen. Dit wordt bevorderd door afspraken uit het Bestuursakkoord Water (om besparingen in de waterketen te realiseren) en het Implementatietraject Omgevingswet (om de procedures voor het verlenen van vergunningen naadloos op elkaar aan te laten sluiten). Vanuit de nieuwe CAO is de ontwikkeling van de organisatie en de medewerkers eveneens als een speerpunt

benoemd. Derhalve is de organisatieontwikkeling een blijvend onderwerp waarbij de opgaven vanuit de omgeving, het bestuur en de medewerkers zelf leidend zijn.

Invoering vennootschapsbelastingplicht (vpb-plicht)

Op 18 december 2014 is het wetsvoorstel 'Wet moderisering vpb-plicht overheidsondernemingen' aangenomen in de Tweede Kamer. De Eerste Kamer heeft dit wetsvoorstel op 26 mei 2015 aangenomen. Het achterliggende doel van deze wet is, mede onder druk van de Europese Commissie, het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daarom moeten overheden die winst behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', vanaf 2016 vennootschapsbelasting gaan betalen. Het gevolg van de invoering van deze wet is dat alle overheidsorganisaties vanaf 1 januari 2016 verplicht zijn vpb-aangifte te doen.

4.2 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en de komende begrotingsjaren worden beschouwd.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen conform artikel 4.4 van het Waterschapsbesluit. Incidentele baten en lasten leiden tot minder inzicht in het reguliere, meerjarige beeld van de netto-kosten. Eliminatie van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een gezuiverd netto resultaat op. Dit biedt meer inzicht in het meerjarig structureel financieel perspectief.

In het hieronder staande overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 50.000 en hoger opgenomen.

Incidentele baten en lasten 2016-2020

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Incidentele lasten					
<u>Programma Zuiveren</u>					
Verwijderen rioolpersleiding Westmaas	220				
<u>Programma Algemene dekkingsmiddelen</u>					
Toevoeging aan algemene reserve Zuiveren	560				
Toevoeging aan algemene reserve wegen	1.119				
Toevoeging aan reserve egalisatie geactiveerde lasten	1.542	723			
Totaal incidentele lasten	3.441	723	0	0	0
Incidenteel baten					
<u>Programma Zuiveren</u>					
Bijdrage gemeente verwijderen rioolpersleiding Westmaas	-65				
<u>Programma Algemene dekkingsmiddelen</u>					
Bijdrage uit Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon	-588	-709			
Bijdrage uit reserve tariefegalisatie watersysteemheffing	-1.000	-750	-500	-250	
Totaal incidentele baten	-1.653	-1.459	-500	-250	0
Saldo van incidentele baten en lasten	1.788	-736	-500	-250	0

4.3 Doorbelasting indirecte kosten

De doorbelasting van de indirecte kosten (kostentoerekening) voor de begroting 2016 is gebaseerd op de beleidsnota 'Doorbelasting indirecte kosten' die op 27 november 2012 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld. Conform deze beleidsnota worden de kosten en opbrengsten zoveel mogelijk direct op een beleidsproduct verantwoord. De ondersteunende beheerproducten worden conform de vastgestelde verdeelsleutels toegerekend naar de taken.

4.4 Doorbelasting netto-kosten Bedrijfsvoering

De kosten van de bedrijfsvoering worden op basis van de ureninzet doorbelast aan de beleidsproducten die onder de programma's vallen en aan de investeringsprojecten. Bij dit laatste wordt rekening gehouden met de randvoorwaarden zoals opgenomen in de beleidsnota 'Activeren, Waarderen en Afschrijven'. De doorbelasting vindt in de begroting plaats op basis van voorcalculatorische tarieven en de geraamde ureninzet. In de jaarrekening vindt de doorbelasting plaats op basis van de voorcalculatorische tarieven en de werkelijke urenbesteding.

4.4.1 Doorbelasting netto-kosten programma Algemene beleidstaken

De netto-kosten die worden verantwoord onder het programma Algemene beleidstaken worden op basis van de verhouding van de directe kosten en kapitaallasten die direct toegerekend worden, verdeeld over de drie waterschapstaken. Hierbij wordt uitgegaan van de gemiddelde kosten in de primitieve begrotingen van de afgelopen vier jaar. Het berekende percentage wordt afgerond op 5% of een veelvoud daarvan. Elk jaar worden bij het opstellen van de nieuwe begroting de berekende percentages getoetst. Over de jaren 2012-2015 is het beeld als volgt:

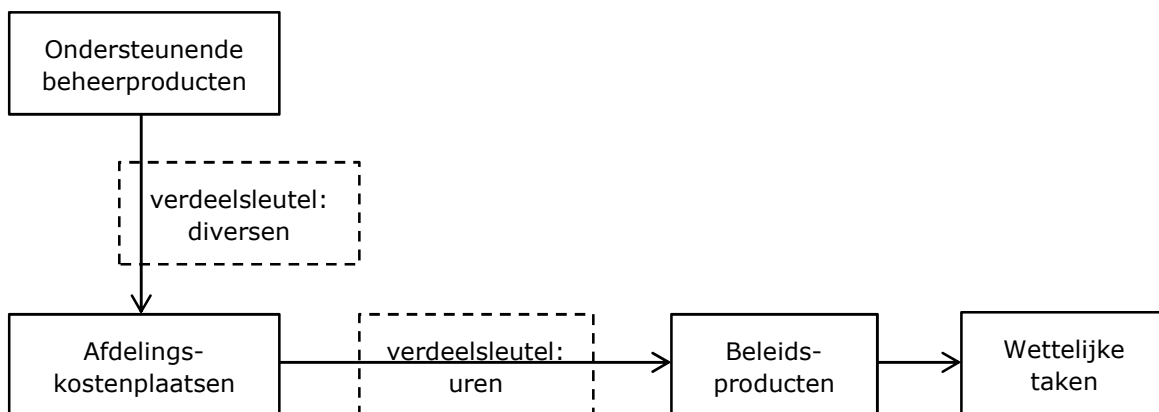
Omschrijving (bedragen x €1.000)	2012	2013	2014	2015	gemiddeld	in %	afgerond
Watersysteem	33.823	37.169	39.949	44.464	38.851	42%	45%
Zuiveren	43.773	42.718	43.201	44.032	43.431	47%	45%
Wegen	10.961	10.406	10.652	10.730	10.687	12%	10%
Totaal	88.557	90.293	93.802	99.227	92.970		

De afgeronde percentages zijn gewijzigd ten opzichte van de percentages gehanteerd in de Programmabegroting 2015-2019 (40%-50%-10%).

In voorgaande tabel is op basis van de gemiddelde kosten per taak de procentuele verdeling berekend. In de tabel is te zien dat eenvoudige afronding op 5% of een veelvoud daarvan niet mogelijk is. Het totaal zou dan namelijk niet uitkomen op 100% maar op 95%. Dit heeft ertoe geleid dat er een bewuste keuze gemaakt is het percentage voor watersysteem naar boven toe af te ronden om voor het totaal op 100% te komen. Deze keuze is gemaakt op basis van het beeld van de toenemende lasten per taak voor het watersysteem in de jaren 2012 tot en met 2015. Dit beeld laat zien dat de kosten voor het watersysteem de afgelopen jaren zijn toegenomen.

Schematische weergave methodiek kostentoerekening

De hiervoor beschreven systematiek kan schematisch (versimpeld) als volgt worden weergegeven:



4.4.2 Tarieven voor derden

Het waterschap verricht diensten en/of werkzaamheden ten behoeve van derden. Voor die gevallen waarbij geen vaste afspraken zijn gemaakt met degene waarvoor de werkzaamheden worden verricht, wordt de inzet van personeel in rekening gebracht op basis van de beleidsnota 'Onderbouwing tarieven leges en werken voor derden' (vastgesteld op 23 juni 2011 door de Verenigde Vergadering). In deze nota is opgenomen dat de tarieven jaarlijks worden geactualiseerd op grond van de begroting van het betreffende jaar.

Uitgangspunten bij het berekenen van de tarieven zijn:

- Bij de berekening van de directe uurtarieven gaat waterschap Hollandse Delta uit van het maximum van de salarisschalen;
- Voor de indirecte personeelskosten wordt een vaste opslag per uur berekend;
- Voor de toegerekende kosten (ondersteuning en overhead) wordt ook een vaste opslag per uur berekend;
- Het aantal productieve uren, op basis waarvan de opslag berekend wordt, is gesteld op 1.425 uur per formatie-eenheid per jaar;
- Alle opslagen worden jaarlijks bijgesteld aan de hand van de begrotingsgegevens van dat jaar.

Op basis van deze uitgangspunten gelden voor het begrotingsjaar 2016 de volgende in rekening te brengen uurtarieven per salarisschaal:

Schaal	Tarief (in €)	Schaal	Tarief (in €)	Schaal	Tarief (in €)
3	69	8	81	13	114
4	70	9	87	14	121
5	72	10	93	15	129
6	74	11	99	16	136
7	77	12	106	18	153

In deze tarieven is rekening gehouden met een opslag voor indirecte personeelskosten van € 2,42 en een opslag van € 38,27 voor ondersteuning en overhead.

4.5 Reserves en voorzieningen

De basis voor de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen is het bestaand beleid zoals geformuleerd in de nota 'Reserves en voorzieningen' (vastgesteld door de Verenigde Vergadering op 24 november 2011).

De reserves worden onderscheiden in algemene reserves en bestemmingsreserves. Voor een specificatie van het verloop van de reserves wordt verwezen naar bijlage 3.

4.5.1 Algemene reserves

Onder algemene reserve wordt verstaan: 'Een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert voor de opvang van eventuele financiële tegenvallers.'

Algemene reserve Waterkeringen (811001)

Het saldo van deze reserve wordt per 1 januari 2016 geraamd op € 2.286.264.

Algemene reserve Water (811002)

Het voorstel tot het opnemen van een tariefegalisatiereserve van € 2,5 miljoen voor de Watersysteemheffing bij de kostenverordening 2016, is bij de notitie Kadernota 2016 voorgesteld om door te voeren. Hiertoe wordt een onttrekking aan de algemene reserve Water van € 2,5 miljoen gedaan die wordt toegevoegd aan de nieuw op te voeren "Tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing.

Algemene reserve Zuiveren (811003)

Ter aanzuivering van het saldo van de algemene reserve Zuiveren wordt € 559.668 aan de algemene reserve toegevoegd.

Algemene reserve Wegen (811004)

In afwachting van het wegenbeheerprogramma, dat in januari 2016 aan de VV voorgelegd zal worden, wordt voorgesteld aan de algemene reserve wegen een extra dotatie van € 1.119.376 te doen. De verwachting is dat, vanuit het nieuwe wegenbeheerprogramma, er een aantal extra werkzaamheden verricht dient te worden om de stand van de wegen binnen het nieuwe kader te laten vallen.

Algemene reserve Algemene beleidstaken (811005)

Ter dekking van de incidentele verhoogde bijdrage in Aquon in 2016 en 2017 wordt een onttrekking aan de algemene reserve Algemene beleidstaken van € 1.336.562 gedaan. Voorgesteld wordt om dit bedrag toe te voegen aan de nieuw te vormen bestemmingsreserve "Friciekosten Aquon".

4.5.2 Bestemmingsreserves

Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan: een reserve waaraan de Verenigde Vergadering een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves worden onderverdeeld in "Bestemmingsreserve voor tariefsegalisatie" en "Overige bestemmingsreserves".

Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie (egalisereserves) zijn reserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven. Deze reserves hoeven niet specifiek besteed te worden (artikel 4.52 Waterschapsbesluit).

Egalisereserves

Tariefegalisereserve Watersysteemheffing (8xxxxx)

Conform het voorstel bij de notitie Kadernota 2016 wordt voorgesteld om de, bij de kostentoedelingsverordening, voorgestelde tariefegalisatie van € 2,5 miljoen ten laste van de algemene reserve Watersysteem toe te voegen aan de nieuw te vormen 'Tariefegalisereserve Watersysteemheffing. Voorts is bij de notitie Kadernota 2016 voorgesteld om in 2016 een onttrekking van € 1 miljoen aan deze reserve te doen ter egalisatie van het tarief van de Watersysteemheffing.

Overige bestemmingsreserves

Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)

Voor de bouw van de slibverbrandingsinstallatie van DRSH Zuiveringsslib NV te Dordrecht is in het verleden een subsidie ontvangen van Rijkswaterstaat. Bij de bouw van de installaties werden aanvankelijk aanvullende eisen gesteld ten aanzien van het reduceren van slib, c.q. de verwerking van slib. Echter, door te kiezen voor de oprichting van DRSH Zuiveringsslib NV waren deze aanvullende eisen per installatie niet nodig. De uiteindelijk in 1994 door Rijkswaterstaat toegekende subsidie is gebaseerd op de bouw van vijf installaties. Jaarlijks vindt gedurende 25 jaar, tot en met 2019, een vrijval plaats ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. Voor 2016 bedraagt de geraamde onttrekking € 414.000.

Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)

Op 1 oktober 1998 is door één van de rechtsvoorgangers van WSHD (Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden) een Cross Border Lease transactie (CBL) afgesloten met investeerders en banken in de Verenigde Staten. Deze transactie betreft een overeenkomst over de verhuur en huur van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties, waarmee in 1998 een financieel rendement is behaald van circa € 15 miljoen. Met dit resultaat is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar, tot en met 2017, een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater. Voor 2016 bedraagt de geraamde onttrekking € 591.600. De CBL constructie is dusdanig opgezet dat geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt. Het beheer en onderhoud en verzekering van de betreffende installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen. Er zijn leasecontracten gesloten met drie Trusts met verschillende looptijden. De jaarlijkse leasebetaling aan de investeerder vindt plaats vanuit daarvoor gevormde deposito's. In

de periode 2019 - 2023 eindigen de looptijden van de drie Trusts en kan de terugkoopoptie worden uitgeoefend. Deze terugkoopoptie is volledig gedekt met Amerikaanse staatsobligaties.

Reserve Gegarandeerde geldleningen HVC NV (813004)

Deze reserve is ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2010 en is bestemd voor de (gedeeltelijke) dekking van eventuele aanspraken op de garantstelling die door WSHD is verstrekt voor door HVC afgesloten geldleningen. In verband met de garantstelling wordt van HVC jaarlijks provisie ontvangen. De ontvangen provisie wordt gestort in de reserve. Voor 2016 wordt de te ontvangen provisie geraamd op € 117.735. Deze reserve wordt aan het eind van de looptijd van de gegarandeerde geldleningen opgeheven.

Reserve Reorganisatie WSHD (813005)

Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2010 heeft de VV op 23 juni 2011 besloten een deel van het rekeningresultaat te reserveren in verband met reorganisatiekosten. Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2014 heeft een storting van € 659.010 plaatsgevonden.

Reserve Dijkversterkingen (813006)

Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2010 heeft de VV op 23 juni 2011 besloten deze reserve in te stellen en een deel van het rekeningresultaat, te weten € 3.572.833, toe te voegen aan deze reserve. De bestemmingsreserve wordt ingezet voor niet subsidiabele kosten welke voortkomen uit de plannings- en uitvoeringsfase van dijkversterkingen in het HWBP2-programma en niet subsidiabele kosten uit de opgave van het nHWBP.

Reserve Fractievergoedingen (813007)

Bij de vaststelling en bestemming van het jaarrekeningresultaat 2011 heeft de VV op 28 juni 2012 besloten een deel van het rekeningresultaat, te weten € 4.281, toe te voegen aan de nieuwe vormen bestemmingsreserve Fractievergoedingen.

Reserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)

Bij de vaststelling van de jaarstukken 2012 op 27 juni 2013 is besloten tot de instelling van deze reserve.

Reserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)

Bij de vaststelling van de jaarstukken 2012 op 27 juni 2013 is besloten tot de instelling van deze reserve.

Reserve vervangingsinvesteringen (813011)

Bij de vaststelling door de Verenigde Vergadering van de nota AWA op 27 september 2012 is besloten de structurele financiële voordelen als gevolg van deze nota in te zetten ter dekking van toekomstige vervangingsinvesteringen. Ter effectuering van dit besluit is de Reserve vervangingsinvesteringen ingesteld. In 2016 wordt € 1.154.000 gestort in deze reserve.

Reserve geactiveerde lasten (813012)

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2013 op 22 november 2012 is besloten tot het instellen van deze reserve. Op basis van de nota AWA wordt de inzet van personeel voor de realisatie van investeringen vanaf 2012 toegerekend aan de betreffende investeringen, mits wordt voldaan aan de in de nota opgenomen randvoorwaarden. In de nota AWA is de aannahme gedaan dat in totaal € 2.800.000 (incl. HWBP-projecten) wordt toegerekend aan investeringen. In de begroting 2016 is dit bedrag hoger. Een verschil van € 1.542.000. Het is nog onzeker of de geraamde inzet inderdaad gerealiseerd wordt. Gezien deze onzekerheid wordt het voordeel gestort in deze reserve.

Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)

Besloten is de achterstanden in het stedelijk baggeren in de jaren 2014 t/m 2016 in te lopen. In Burap 1 - 2014 is besloten voor de benodigde middelen in de jaren 2015 en 2016 een reserve in te stellen. De geraamde onttrekking voor 2016 bedraagt € 350.000.

Bestemmingsreserve "Frictiekosten Aquon" (8xxxxx)

Voorgesteld wordt om een bedrag van € 1.336.562 te onttrekken aan de algemene reserve programma Algemene Beleidstaken en toe te voegen aan de nieuw te vormen bestemmingsreserve "Frictiekosten Aquon" en in 2016 een onttrekking van € 587.854 te doen.

4.5.3 Voorzieningen***Arbeidsgerelateerde voorzieningen***Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (850001)

Deze voorziening is bij de fusie gevormd en bedoeld voor uitbetaling van salaris van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. Jaarlijks wordt de ingehouden pensioenpremie van dagelijkse bestuursleden, uitgezonderd de dijkgraaf, aan deze voorziening toegevoegd.

De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau die regelmatig voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen opstelt. Hieruit blijkt met welke verplichtingen Hollandse Delta voor de toekomst rekening moet houden. Hiernaast is in eigen beheer bepaald welke middelen nog moeten worden gereserveerd voor de uitbetaling van de lopende pensioenen.

De geraamde stand van de voorziening bedraagt per 1 januari 2016 € 3.715.988. In 2016 wordt naar verwachting € 100.000 in de voorziening gestort en zal € 770.000 worden onttrokken ten behoeve van wachtgelden, pensioenen en uitkeringen. Volgens de laatste berekeningen is de voorziening toereikend.

Voorziening verlofrechten personeel (850002)

Dit betreft opgebouwde inhoudingen voor verlof van een personeelslid van één van de rechtsvoorgangers, die is meegenomen in de fusie. De regeling is per 1 januari 2005 vervallen. Deze voorziening blijft beschikbaar tot het moment dat betrokkene met pensioen gaat, c.q. aanspraak maakt op deze voorziening door middel van het opnemen van verlof. Daarna vervalt deze voorziening. De omvang van de voorziening bedraagt per 1 januari 2016 € 13.122 en is toereikend.

Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)

Deze voorziening is ter dekking van uit te betalen jubileumuitkering en vergoedingen voor leeftijdsontslag waar de werknemers recht op hebben. Tevens wordt in deze voorziening de waarde van de nog door personeelsleden op te nemen verlofdagen over afgelopen jaren gekwantificeerd. In 2016 resulteert dit in een aanwending van € 53.000€. Conform het Waterschapsbesluit (art. 4.54 en 4.55) moet voor arbeidsgerelateerde verplichtingen een voorziening gevormd worden.

Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijvenVoorziening Grensoverschrijdend afvalwater (GOAW) (855002)

Voor het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD) en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) wordt afvalwater gezuiverd op onze zuivering Dokhaven in Rotterdam-Zuid. Op basis van aangiften met geschatte vervuilingseenheden (v.e.'s) van HHD en HHSK worden voorlopige aanslagen voor dit zogenaamde grensoverschrijdend afvalwater opgelegd. Op basis van definitieve v.e.'s en een correctie op de kosten voor kwijtschelding en oninbaar wordt na afloop van een belastingjaar een definitieve afrekening opgemaakt. De definitieve v.e.'s zijn uiterlijk drie jaar na afloop van een belastingjaar bekend (worden aangeleverd door HHSK en HHD). Op basis van de laatst bekende werkelijke v.e.'s is de voorziening gevormd.

4.6 Waterschapsbelasting

4.6.1 Algemeen

De financiering van de exploitatiekosten van waterschap Hollandse Delta vindt voornamelijk plaats door het heffen van waterschapsbelastingen. Het belastingstelsel bestaat uit de volgende belastingsoorten:

- Watersysteemheffing: Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aandeel passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: Ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

Voor de Programmabegroting 2016-2020 bedraagt de totale netto belastingopbrengst jaarschijf 2016 € 144.792.000. Deze totale belastingopbrengst is door middel van kostenverdeling als volgt verdeeld over de heffingen:

Heffing (bedragen x € 1.000)	Belastingopbrengst
Watersysteemheffing	72.244
Wegenheffing	9.374
Zuiveringsheffing	63.174
Totale belastingopbrengst	144.792

Hierna wordt toegelicht hoe de berekening van de verschillende heffingen naar tarieven tot stand komt.

Belastingverordening

Jaarlijks worden door de VV de belastingverordeningen watersysteemheffing, wegenheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing vastgesteld. Door middel van de belastingverordeningen wordt het opleggen van de aanslagen conform de tarieven zoals deze uit de Programmabegroting voortvloeien van een formele grondslag voorzien. Tevens wordt in de verordeningen de mogelijkheid tot het gespreid betalen formeel mogelijk gemaakt. De belastingverordeningen worden gelijktijdig met de Programmabegroting in de VV van november vastgesteld.

Kostentoedelingsverordening

Conform artikel 120 van de Waterschapswet stelt de VV een kostentoedelingsverordening vast, waarin voor elk van de categorieën van heffingplichtigen de toedeling van het kostenaandeel is opgenomen. Bij de berekening van de tarieven 2016 voor verharde openbare wegen is uitgegaan van een gedifferentieerd tarief dat 320% hoger is dan het tarief ongebouwd.

Kwijtschelding en oninbaar

Op grond van artikel 144 van de Waterschapswet zijn de waterschappen bij het verlenen van kwijtschelding gebonden aan de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De daarin opgenomen kwijtscheldingsnorm bedraagt 90% van de bijstandsnorm. Artikel 144 van de Waterschapswet geeft waterschappen echter de mogelijkheid om in strakkere of in ruimere zin van de 90% kwijtscheldingsnorm af te wijken. Afwijkingen in ruimere zin zijn toegestaan tot maximaal 100% van de bijstandsnorm. In het kwijtscheldingsbeleid van WSHD zijn de kosten van bestaan gesteld op 100% van de bijstandsnorm. Het kwijtscheldingsbeleid is van toepassing op de watersysteemheffing en wegenheffing voor wat betreft de ingezetenen én op de zuiveringsheffing voor huishoudens.

Het percentage kwijtschelding bedraagt voor de Programmabegroting 2016-2020: 8,6%. Vorig jaar bedroeg dit percentage nog 7,63%. Dit percentage is geactualiseerd, hetgeen in lijn is met de ontwikkeling van de kwijtschelding in de afgelopen jaren. Voor oninbaarheid van belastingopbrengsten wordt (evenals voorgaande jaren) 1% gehanteerd. De huidige economische ontwikkeling heeft voorsnog geen significante gevolgen voor de ontwikkeling van de kosten van oninbaar van belastingaanslagen. De kosten voor kwijtschelding zijn wel toegenomen. De kosten voor kwijtschelding en oninbaar worden in mindering gebracht op de bruto belastingopbrengsten.

In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de totale bruto-belastingopbrengst en de totale kwijtschelding en oninbaarheid.

Specificatie belastingopbrengst (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016
Bruto-belastingopbrengst	147.053	152.905	154.219
-/- kwijtschelding	7.014	7.434	7.865
-/- oninbaar	1.352	1.551	1.562
Netto-belastingopbrengst	138.687	143.920	144.792

Heffingsgrondslag

De heffingsgrondslag (het aantal verwachte heffingseenheden) wordt gebruikt om het tarief te bepalen. Om een inschatting te maken voor de belastingopbrengsten voor de planperiode 2016-2020 is door het SVHW gebruik gemaakt van ervaringsgegevens over de afgelopen heffingsjaren, de verleende bouwvergunningen en de overige bekende prognoses over de toename van het aantal woningen en bedrijven. Tevens is rekening gehouden met een mutatie van de waarde als gevolg van de jaarlijkse waardering. In de afgelopen jaren was een dalende trend te zien in de ontwikkeling van de WOZ-waarden. Vanaf 2016 wordt een stijging van de WOZ-waarden verwacht, wat tot een daling van de tarieven leidt.

Categorie/ Belastingsoort	Eenheid	Raming 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020
Watersysteemheffing							
Ingezetenen	huishouden	363.000	365.400	366.400	367.400	368.400	369.400
Gebouwd	WOZ-waarde x 1.000.000						
- binnendijks		72.700	74.600	74.900	75.200	75.400	75.500
- buitendijks		16.100	19.300	19.400	19.400	19.500	19.500
Ongebouwd	hectare						
Overig ongebouwd							
- binnendijks excl. wegen		60.800	53.000	53.000	53.000	53.000	53.000
- binnendijks wegen		6.300	6.600	6.600	6.600	6.600	6.600
- buitendijks excl. wegen		8.900	9.800	9.800	9.800	9.800	9.800
- buitendijks wegen		1.000	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100
Natuur		7.500	13.700	13.700	13.700	13.700	13.700
Wegenheffing							
Ingezetenen	huishouden	311.200	313.300	314.100	314.900	315.700	316.500
Gebouwd	WOZ-waarde x 1.000.000	69.500	72.900	73.200	73.500	73.700	73.800
Ongebouwd	hectare	68.100	63.800	63.800	63.800	63.800	63.800
Natuur		6.500	11.500	11.500	11.500	11.500	11.500
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid						
- woonruimten en bedrijven		1.333.500	1.312.000	1.312.000	1.312.000	1.312.000	1.312.000
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid	1.000	910	910	910	910	910

4.6.2 Watersysteemheffing

Algemeen

Via de watersysteemheffing worden de kosten verhaald die het waterschap maakt voor het beheer en onderhoud van de waterkeringen, het waterkwantiteitsbeheer en het passieve waterkwaliteitsbeheer. Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in vier belastingcategorieën, te weten:

- ingezetenen;
- gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- ongebouwd (zakelijk gerechtigden van ongebouwde eigendommen);
- natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening watersysteemheffing

De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekeningspercentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het waterschapsgebied (conform artikel 120 van de Waterschapswet). Het restant is verdeeld op basis van de economische waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur. Conform de Waterschapswet moet de kostentoedelingsverordening minimaal eenmaal per vijf jaar worden geactualiseerd. In de Verenigde Vergadering van 24 september 2015 is de Kostentoedelingsverordening 2016 vastgesteld.

De betreffende percentages zijn:

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	45,00 %
Gebouwd	43,57 %
Ongebouwd	11,34 %
Natuur	0,09 %

Tariefdifferentiatie

Met ingang van 1 januari 2008 is de Wet modernisering waterschapsbestel in werking getreden waardoor de Waterschapswet gewijzigd is. De gewijzigde Waterschapswet biedt een beperkte mogelijkheid om tarieven te differentiëren. WSHD heeft in de kostentoedelingsverordening vastgelegd om de volgende tariefdifferentiatie toe te passen:

Buitendijks gelegen onroerende zaken:

Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde onroerende zaken die geen natuurterreinen zijn, wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd. Dit gedifferentieerd tarief ligt 75% lager dan het tarief dat volgens de Verordening watersysteemheffing voor elk van deze categorieën geldt.

Verharde openbare wegen:

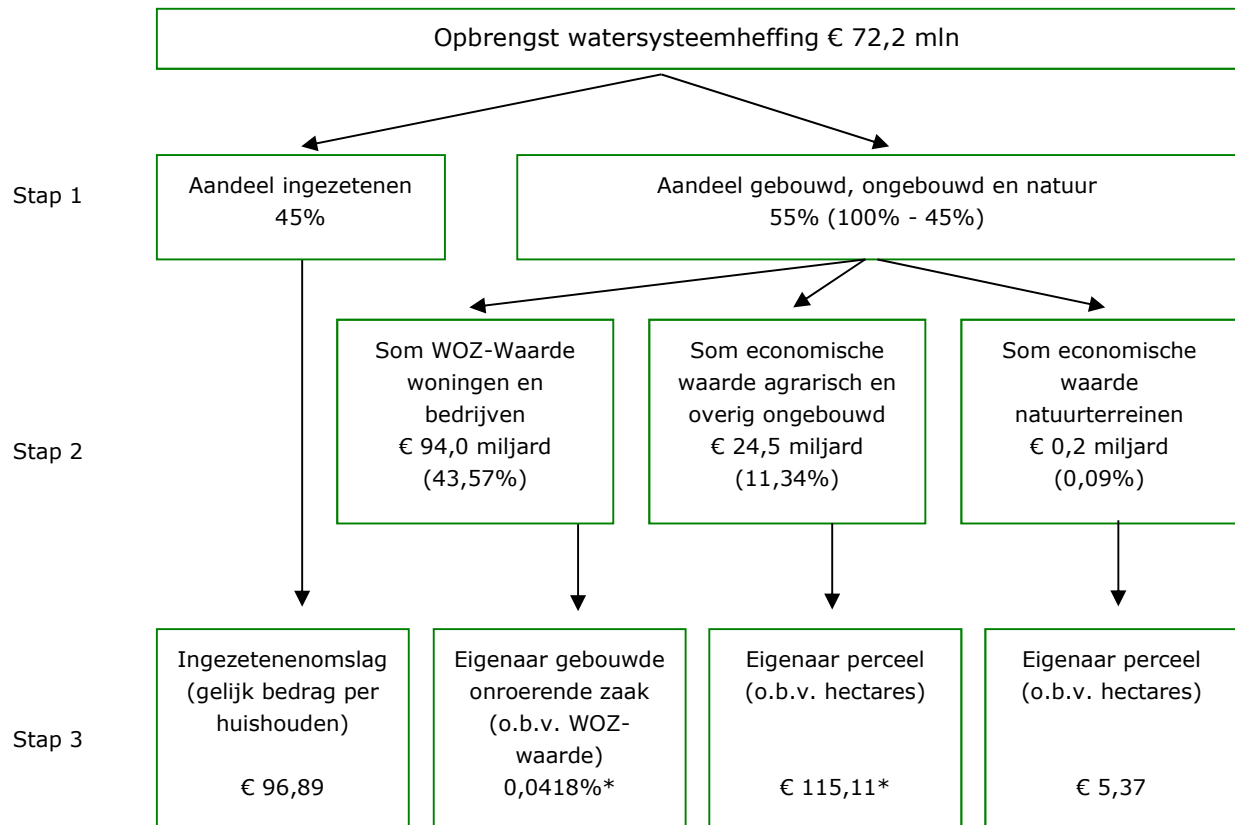
Voor verharde openbare wegen wordt een gedifferentieerd tarief gehanteerd.

Categoriale kosten

In de kostentoedelingsverordening is vastgelegd dat de categoriegebonden kosten worden toegerekend aan de veroorzakende categorieën. Het betreft de kosten voor heffing en invordering en de kosten voor verkiezingen.

Schematische weergave watersysteemheffing

In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de watersysteemheffing plaatsvindt.



* Dit betreft de gemiddelde tarieven exclusief tariefdifferentiatie.

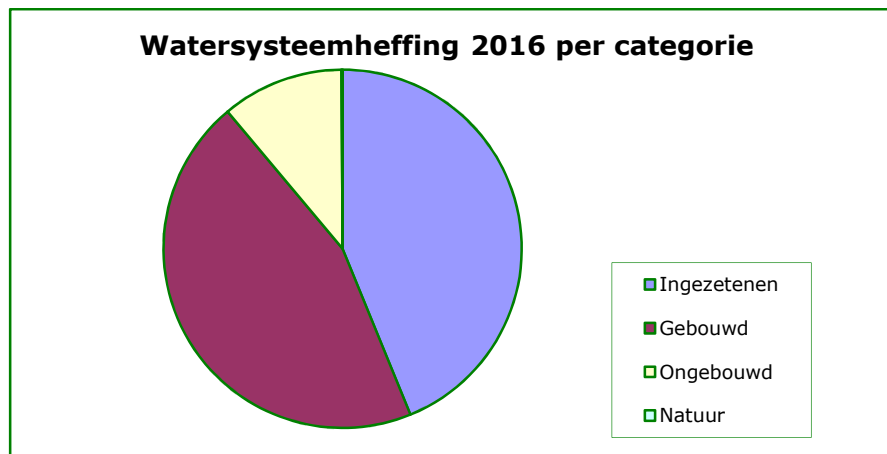
Toelichting op bovenstaand schema:

Het belastingaandeel van de watersysteemheffing bedraagt voor de categorie ingezetenen 45% en voor de categorie gebouwd, ongebouwd en natuur 55% (zie stap 1). Bij stap 2 wordt het procentueel kostenaandeel van 55% op basis van de economische waarde verdeeld over de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Hiermee is het kostenaandeel per categorie bepaald. Vervolgens wordt het kostenaandeel bij stap 3 gedeeld door het aantal belastbare eenheden waaruit het tarief volgt. Bij de watersysteemheffing is besloten tot tariefdifferentiatie bij de categorieën gebouwd en ongebouwd. Dit betekent dat de buitendijkse gebieden een korting krijgen van 75%. Zij betalen dan nog 25% van het tarief van binnendijkse gebieden. Verder wordt er tariefdifferentiatie toegepast voor verharde openbare wegen.

De tarieven voor de watersysteemheffing zijn (na tariefdifferentiatie) als volgt:

Categorie	Eenheid	Tarief 2016
Ingezetenen	Huishouden	€ 96,89
Gebouwd binnendijks	Vast % WOZ-waarde	0,0418%
Gebouwd buitendijks	Vast % WOZ-waarde	0,0105%
Natuur - ongebouwd	Hectare	€ 5,37
Overig ongebouwd:		
Buitendijks excl. wegen	Hectare	€ 23,33
Buitendijks wegen	Hectare	€ 321,94
Binnendijks excl. wegen	Hectare	€ 93,32
Binnendijks wegen	Hectare	€ 391,93

In onderstaande grafiek is de verdeling van de watersysteemheffing per categorie weergegeven.



4.6.3 Wegenheffing

Algemeen

De omslag wegenheffing is bedoeld ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen in het beheersgebied van WSHD. De bekostiging van het wegenbeheer wordt ingevuld binnen het beheersgebied van het waterschap waarin de wegentaak wordt uitgeoefend. Concreet betekent dit dat de kostentoedelingsverordening op het punt van het wegenbeheer niet van toepassing is op de gemeente Rotterdam, gebied Europoort en de gemeente Dordrecht. Deze gebieden zijn bij de Wet herverdeling wegenbeheer van 1992 uitgesloten.

Binnen de omslagheffing wordt een onderscheid gemaakt in 4 belastingcategorieën, te weten:

- ingezetenen;
- gebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- ongebouwd (zakelijk gerechtigden van gebouwde eigendommen);
- natuur (zakelijk gerechtigden van natuurterreinen).

De per categorie verschuldigde waterschapslasten worden berekend door de aan de categorieën toegerekende netto-kosten te delen door het aantal belastbare eenheden.

Kostentoerekening wegenheffing

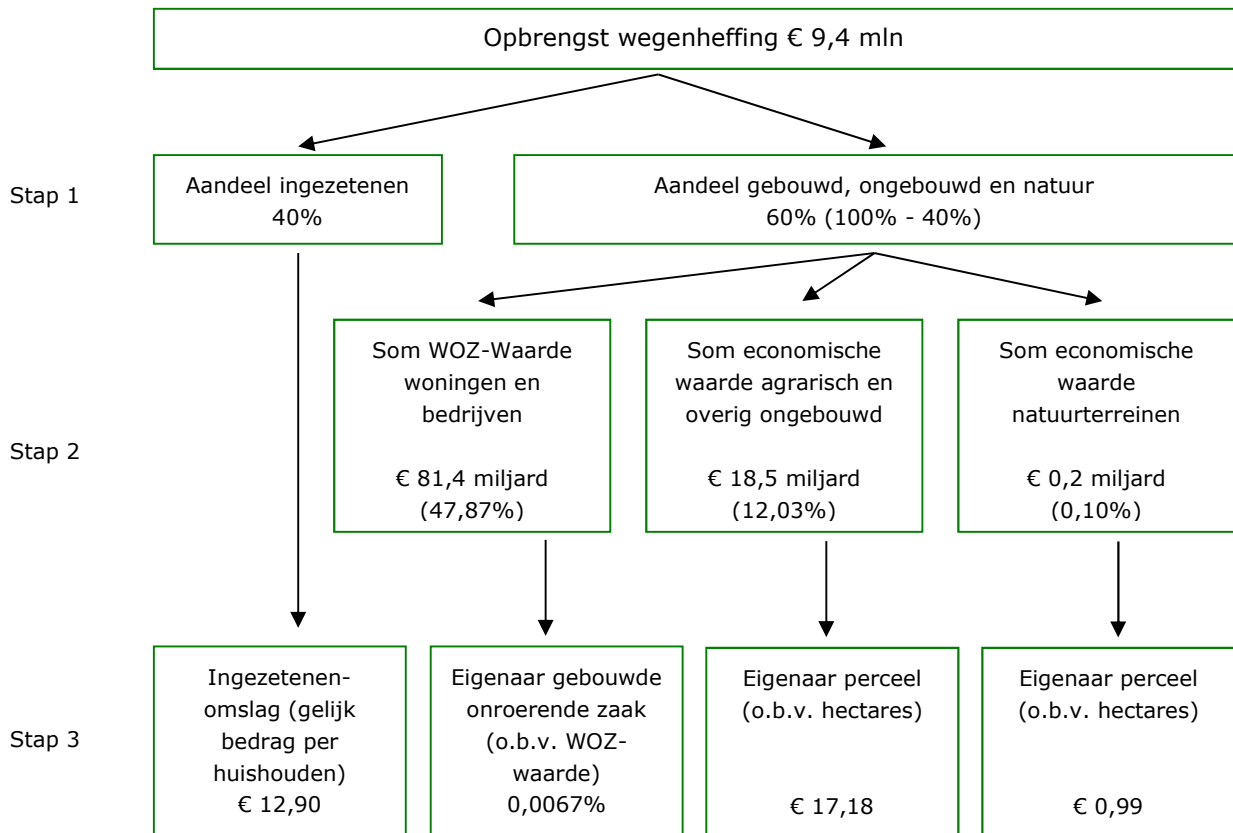
De kostentoerekening naar de belastingcategorieën vindt plaats aan de hand van de toerekeningspercentages zoals die zijn vastgelegd in de kostentoedelingsverordening. Het aandeel van de categorie ingezetenen is hierbij bepaald op basis van de inwonerdichtheid in het waterschapsgebied (conform artikel 120 van de Waterschapswet). Het restant is verdeeld op basis van de economische waardeverhouding tussen gebouwd, ongebouwd en natuur.

De betreffende percentages zijn:

Categorie	Toerekeningspercentage
Ingezetenen	40,00 %
Gebouwd	47,87 %
Ongebouwd	12,03 %
Natuur	0,10 %

Schematische weergave wegenheffing

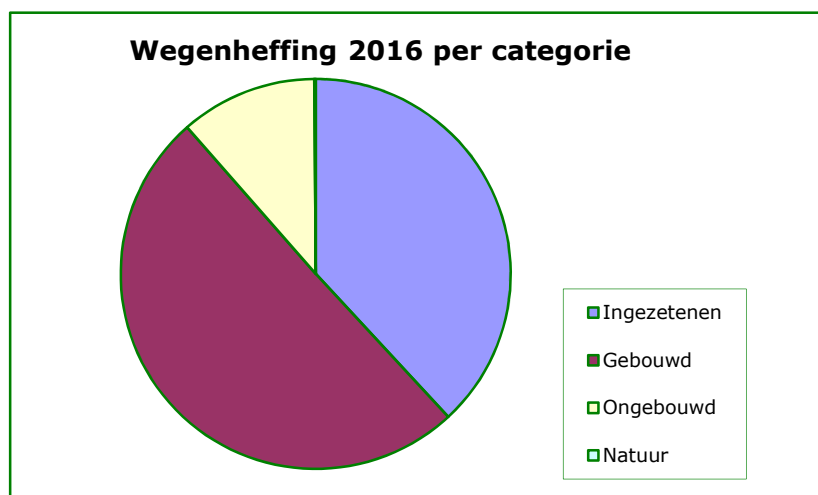
In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de wegenheffing plaatsvindt.



Toelichting op bovenstaand schema:

Het belastingaandeel van de wegenheffing bedraagt voor de categorie ingezetenen 40% en voor de categorie gebouwd, ongebouwd en natuur 60% (zie stap 1). Bij stap 2 wordt het procentueel kostenaandeel van 60% op basis van de economische waarde verdeeld over de categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Hiermee is het kostenaandeel per categorie bepaald. Vervolgens wordt het kostenaandeel bij stap 3 gedeeld door het aantal belastbare eenheden waaruit het tarief volgt.

In onderstaande grafiek is de verdeling van de wegenheffing per categorie weergegeven.



Zuiveringsheffing

In onderstaand overzicht is schematisch weergegeven op welke wijze de tariefbepaling van de zuiveringsheffing plaatsvindt.

Opbrengst zuiveringsheffing € 63,2 mln	÷	Netto aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) 1.195.385	=	€ 52,85 (per v.e.)
---	---	---	---	-----------------------

Het aantal netto vervuilingseenheden komt als volgt tot stand:

Categorie	Bruto-v.e.'s	Aftrek eenheden	Netto-v.e.'s
Huishoudens	983.250	-/- 108.583	874.667
Bedrijven	328.750	-/-8.032	320.718
Totaal	1.312.000	-/- 116.615	1.195.385

Toelichting op bovenstaand schema: De zuiveringsheffing is ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater. De zuiveringsheffing bestaat uit een bedrag per netto vervuilingseenheid (v.e.), die is bepaald door de totale netto-kosten van het programma zuiveren te delen door het verwachte aantal netto-vervuilingseenheden (bruto v.e.'s min de aftrek voor kwijtschelding, oninbaar en verminderingen). Het aldus bepaalde bedrag wordt bij de huishoudens in het beheersgebied in rekening gebracht en bij de in het beheersgebied gelegen bedrijven. De heffing bij de huishoudens is gebaseerd op de omvang van de betreffende huishouding. Eenpersoonshuishoudens worden voor één v.e. aangeslagen, meerpersoonshuishoudens worden voor drie v.e. aangeslagen. De heffing bij bedrijven wordt per individueel bedrijf bepaald.

4.6.4 Verontreinigingsheffing

Dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

4.6.5 Belastingtarieven

categorie / belastingsoort	eenheid	TARIEVEN 2015			TARIEVEN 2016			stijgings- %
		ingezetenen watersysteem- beheer	wegenbeheer	totaal	ingezetenen watersysteem- beheer	wegenbeheer	totaal	
Ingezetenen	huishouden	€ 96,41	€ 12,79	€ 109,20	€ 96,89	€ 12,90	€ 109,79	0,5%
Gebouwd								
- Binnendijks	vast % WOZ-waarde	0,0434%	0,0071%	0,0505%	0,0418%	0,0067%	0,0485%	-4,0%
- Buitendijks	vast % WOZ-waarde	0,0109%	0,0071%	0,0180%	0,0105%	0,0067%	0,0171%	-4,6%
Natuur-ongebouwd	hectare	€ 5,04	€ 0,92	€ 5,96	€ 5,37	€ 0,99	€ 6,36	6,8%
Overig ongebouwd	hectare	€ 103,76	€ 14,91		€ 115,11	€ 17,18		
- Buitendijks exclusief wegen	hectare	€ 22,74	€ 14,91	€ 37,65	€ 23,33	€ 17,18	€ 40,51	7,6%
- Buitendijks wegen	hectare	€ 250,16	€ 14,91	€ 265,07	€ 321,94	€ 17,18	€ 339,12	27,9%
- Binnendijks exclusief wegen	hectare	€ 90,97	€ 14,91	€ 105,88	€ 93,32	€ 17,18	€ 110,50	4,4%
- Binnendijks wegen	hectare	€ 318,38	€ 14,91	€ 333,30	€ 391,93	€ 17,18	€ 409,11	22,7%
Zuiveringsheffing	vervuilingseenheid	€ 51,54		€ 51,54	€ 52,85		€ 52,85	2,5%
Verontreinigingsheffing	vervuilingseenheid	€ 51,54		€ 51,54	€ 52,85		€ 52,85	2,5%

4.6.6 Ontwikkeling belastingdruk 2016: een aantal profielen

Onderstaand is voor een aantal profielen aangegeven wat de lastendruk in 2016 is. Tevens is de stijging/daling ten opzichte van 2015 aangegeven. Bij de berekening van de aanslagbedragen zijn, voor zover van toepassing, de watersysteemheffing, de wegenheffing en de zuiveringsheffing toegepast.

nr	profiel	programmabegroting 2015 lastendruk		programmabegroting 2016 lastendruk		verschil buitendijks tov 2015	verschil binnendijks tov 2015
		buitendijks	binnendijks	buitendijks	binnendijks		
Huishoudens							
1.	huurwoning (éénpersoonshuishouden)	€ 161	€ 161	€ 163	€ 163	1,2%	1,2%
2.	huurwoning (meerpersoonshuishouden)	€ 264	€ 264	€ 268	€ 268	1,7%	1,7%
3.	koopwoning (meerpersoonshuishouden) € 200.000 Woz-waarde	€ 300	€ 365	€ 303	€ 365	1,0%	0,1%
4.	koopwoning (meerpersoonshuishouden) € 750.000 Woz-waarde	€ 399	€ 643	€ 397	€ 632	-0,4%	-1,7%
Agrarische ondernemingen							
5.	agrarisch bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 240.000 Woz-waarde en 25 hectare ongebouwd	€ 1.248	€ 3.032	€ 1.322	€ 3.147	5,9%	3,8%
6.	agrarisch bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 40 hectare ongebouwd	€ 1.860	€ 4.752	€ 1.974	€ 4.931	6,2%	3,8%
7.	akkerbouw bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 60 hectare ongebouwd	€ 2.612	€ 6.869	€ 2.785	€ 7.141	6,6%	4,0%
8.	tuinderij bedrijf met opstallen (meerpersoonshuishouden) € 500.000 Woz-waarde en 3 hectare ongebouwd	€ 467	€ 834	€ 476	€ 842	1,9%	1,0%
Natuurterreinen							
9.	een natuurterrein van 1.000 hectare	€ 5.956	€ 5.956	€ 6.363	€ 6.363	6,8%	6,8%
Handel en industrie							
10.	groothandel ad. €2.400.000 WOZ-waarde en 10 vervuilingseenheden	€ 946	€ 1.728	€ 940	€ 1.693	-0,7%	-2,1%
11.	kantoor / klein bedrijf ad. €150.000 WOZ-waarde en 3 vervuilingseenheden	€ 182	€ 230	€ 184	€ 231	1,5%	0,4%
12.	middelgroot metaalbedrijf ad. €12.000.000 WOZ-waarde en 450 vervuilingseenheden	€ 25.346	€ 29.256	€ 25.838	€ 29.602	1,9%	1,2%
Buitendijks							
13.	groot bedrijf (buitendijks) ad. €150.000.000 WOZ-waarde	€ 26.941		€ 25.710		-4,6%	
14.	bedrijf (buitendijks) ad. €5.000.000 WOZ-waarde	€ 898		€ 857		-4,6%	
Wegbeheerder							
15.	wegbeheerder 250 hectare binnendijks		€ 83.324		€ 102.278		22,7%

Nadere toelichting ontwikkeling lastendruk begroting 2016

De begrote netto belastingopbrengst stijgt van € 143.920.000 in 2015 naar € 144.792.000 in 2016. Dit is een stijging van € 872.000 (0,6%). Deze belastingstijging is als volgt verdeeld over de heffingen:

Heffing	Stijging belastingopbrengst
Watersysteemheffing	€ 124.000
Wegenheffing	€ 53.000
Zuiveringsheffing	€ 695.000
Totaal	€ 872.000

Aangezien de belastingstijging verschillend verdeeld is over de heffingen leidt dit ook tot verschillen in de belastingstijging per categorie belastingplichtigen.

Ondanks het feit dat de totale belastingstijging 0,6% bedraagt, varieert de tariefstijging binnen de verschillende categorieën belastingplichtigen tussen de -/ 4,6% en + 27,9%. Dit komt omdat er andere factoren zijn die van invloed zijn op de tariefontwikkeling. Een van deze factoren is de WOZ-waarde. Ten opzichte van 2015 is de WOZ-waarde voor 2016 met circa 5% gestegen. Ondanks de stijging van de belastingopbrengst voor de watersysteemheffing en de wegenheffing betekent dit dat de tarieven voor de categorie gebouwd met ruim 4% dalen. De totale belastinglast voor de categorie ongebouwd wordt namelijk over een hogere WOZ-waarde omgeslagen.

Bij de categorieën ongebouwd en natuur heeft er door de uitspraak van de Hoge Raad een verschuiving plaatsgevonden van het aantal hectares. Tevens heeft er binnen deze categorieën daardoor een verschuiving plaatsgevonden in de toedeling van het kostenaandeel voor de kostentoedelingsverordening. Binnen de categorie ongebouwd stijgt het tarief voor de wegbeheerder aangezien bij de vaststelling van de nieuwe kostentoedelingsverordening het gedifferentieerd tarief voor verharde openbare wegen van 250% naar 320% is verhoogd.

Bij de zuiveringsheffing is het aantal vervuilingseenheden waarover belasting wordt geheven met 21.500 eenheden gedaald. De economische teruggang in de afgelopen jaren is een belangrijke oorzaak: dit heeft geleid tot teruglopende bedrijvigheid, een hogere leegstand en hogere kwijtschelding. Daarnaast heeft een optimalisatie van de bestanden van SVHW plaatsgevonden. Door deze daling van het aantal eenheden stijgt het tarief aangezien de totale belastingopbrengst van de zuiveringsheffing opgebracht moet worden door minder eenheden.

4.7 Weerstandsvermogen

Inleiding

Elke organisatie loopt in meer of mindere mate risico's, hierbij kan gedacht worden aan onder meer aansprakelijkheidsrisico's, financiële risico's, imago- en reputatie-risico's, informatierisico's en milieurisico's. Het in kaart brengen van de risico's maakt het mogelijk ze te analyseren en te beoordelen. Een dergelijke analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt en wat de mogelijke gevolgen daarvan zijn.

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Deze risico's hebben geen impact op het weerstandsvermogen van het waterschap omdat passende beheersmaatregelen zijn genomen (verzekering, een post opgenomen in de begroting, een voorziening getroffen). De getroffen maatregelen zijn met name bedoeld om de gevolgen te reduceren en niet om de oorzaken weg te nemen. Deze risico's komen niet in aanmerking voor opname in de risicoparagraaf.

Het weerstandsvermogen geeft de financiële draagkracht van het waterschap aan indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen en is op basis van het Waterschapsbesluit een verplicht onderdeel van de begroting. Op basis van het risicoprofiel kan worden bepaald hoeveel geld (weerstandsvermogen) nodig is om de gevolgen van de risico's te dekken.

Risicomanagementbeleid

Het beleid dat het waterschap voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de 'Beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' welke in 2008 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld. In dit beleidsstuk is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van het risicomanagement. Op basis van dit beleidsstuk is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

Waterschap Hollandse Delta is verplicht zowel in de begroting als in het jaarverslag de risico's te vermelden die de financiële positie van het waterschap kan beïnvloeden. Er dient een zo goed mogelijk beeld van de kwantificeerbare risico's aanwezig te zijn. Dat betekent echter niet dat in de waterschapshuishouding geen risico's meer aanwezig zouden zijn. Net als iedere andere organisatie heeft ook het waterschap bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot financiële nadelen.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de financiële positie is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Het weerstandsvermogen is de ratio van de weerstandscapaciteit in verhouding tot de risico's. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Bij risico's gaat het om die risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

4.7.1 Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's van het waterschap zijn geïnventariseerd. Het risicoprofiel is zeer divers van aard. Zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en risico's die operationeel dan wel strategisch van aard zijn. Een aantal van deze risico's is regulier van aard.

Hieronder volgen de belangrijkste geïdentificeerde risico's:

Aansprakelijkstelling vanwege schade (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
WSHD is aansprakelijk gesteld voor schade aan een opstal veroorzaakt door het weglekken van grond tussen de beschoeiing en het talud. De wederpartij heeft de rechtbank verzocht om een voorlopig deskundigenonderzoek. Vanwege het schadebedrag valt de zaak niet onder dekking van de verzekering. Het financieel gevolg wordt niet alleen gevormd door het schadebedrag maar ook door de gevorderde schadebeperkende maatregelen.	0%- 19%	€ 0 – € 50.000

Dagvaarding voor de rechtbank Rotterdam (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In juli 2015 is er een dagvaarding ontvangen door het waterschap van een wederpartij. Door de wederpartij wordt gesteld dat zijn perceel in ernstige mate is getroffen door afkalving en verzakking en hij vreest verder nadeel. Wederpartij stelt onder andere dat het waterschap haar onderhoudsverplichting van de hoofdwatgang niet nakomt (instandhouding van deze watgang conform de legger) en heeft het waterschap aansprakelijk gesteld voor deze schade. De schade betreft onder andere aanbrengen nieuwe beschoeiing, herstel tuin, vergoeding wettelijke rente. Deze procedure dient voor de rechtbank Rotterdam en betreft een zaak voor de civiele rechter. Het waterschap is door de rechtbank in de gelegenheid gesteld om een conclusie van antwoord in te dienen (verweer tegen de dagvaarding).	20% - 39%	€ 0 – € 50.000

Invoering vennootschapsbelastingplicht

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In mei van dit jaar is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen waardoor overheidsondernemingen per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Dat betekent dat overheden belasting moeten gaan betalen over de winst die behaald wordt op activiteiten waarop, volgens de wet, in concurrentie wordt getreden met "de markt". Op dit moment wordt, in samenwerking met Unie van Waterschappen, onderzocht wat de mogelijke consequenties zijn voor Waterschappen. Hierbij wordt ook overleg gevoerd met de Belastingdienst. De verwachting is dat de belastingdruk gering zal zijn en dat de administratieve lastendruk uiteindelijk zal meevallen. Dit is echter nog onzeker, met name omdat een nieuwe wet betreft waarover nog geen rechtspraak of jurisprudentie bekend is. De onzekerheid zal pas worden weggenomen wanneer de Belastingdienst zich hier definitief over uitsprekt. Indien WSHD vennootschapsbelasting moet afdragen over bepaalde activiteiten, zal dit als lasten in de begroting en administratie verwerkt worden. Op dit moment kan de omvang nog niet bepaald worden		Nog niet nader te kwantificeren

Garantstelling HVC

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
<p>De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR.</p> <p>WSHD is hoofdelijk aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 42,1 miljoen (per 1 januari 2016 en € 21,8 miljoen per 31 december 2016), de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 4,6 miljoen) en de gegarandeerde rekening courant voorziening van € 10 miljoen. De aandeelhouders B staan volledig garant voor de Slibverbrandingsinstallatie, voor de BEC is de garantstelling naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouder A en B. De garantstelling voor de rekening courant geldt alleen indien HVC daadwerkelijk van deze faciliteit gebruik maakt.</p>	0%- 19%	Groter dan € 1.000.000

Noodmaatregel Zettingsvloeiing n.a.v. verlengde 3e toetsronde

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
<p>Bij de Verlengde 3e toetsronde is naar voren gekomen dat door zettingsvloeiing in de Oude Maas bij Hoogvliet en Spijkenisse de faalkans dermate hoog was dat op zeer korte termijn maatregelen moesten worden genomen. Op grond van de Waterschapswet is de bijzondere wettelijke bevoegdheid van de Dijkgraaf in werking getreden en zijn maatregelen genomen om het risico van zettingsvloeiing weg te nemen.</p> <p>Inmiddels is duidelijk geworden dat de kosten voor deze maatregelen € 0,5 miljoen bedragen. Met het programmabureau HWBP is afgesproken dat 90% van deze kosten zullen worden gesubsidieerd door het programma nHWBP. Tot op heden is deze toezegging nog niet geformaliseerd. Dit brengt het risico met zich mee dat de kosten voor deze maatregelen geheel voor eigen rekening zullen zijn. Er vanuit gaande dat de subsidie wordt verleend, bedragen de kosten voor WSHD € 50.000. De baten en lasten zijn opgenomen in de jaarrekening van 2014.</p>	0%- 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

Onderhoud beschoeiing

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Tot nu toe is bestendige gedragslijn van WSHD rondom onderhoud van beschoeiingen gebaseerd op het uitgangspunt dat waterschappen enkel verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van het doorstoomprofiel en op basis daarvan eigenaren van aangrenzende percelen zelf verantwoordelijk zijn voor het instandhouden van de oever en de beschoeiing. Vanuit de jurisprudentie is dit standpunt ter discussie gekomen en is de vraag gerezen of het waterschap een onderhoudsplicht heeft op basis van de Keur en Legger voor het instandhouden van de oever en de beschoeiingen in hoofdwatertangen. Voor een aantal casussen loopt er nog een bezwaar- en beroepstermijn. Op basis van het huidige inzicht is een risico opgenomen dat WSHD mogelijk de oever zal dienen herstellen en/of beschoeiingen in hoofdwatertangen zal dienen te vervangen. Er is een grove schatting gemaakt van de daarmee gepaard gaande kosten.	40%- 59%	Groter dan € 1.000.000

Ontbreken uitwijkvoorziening

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
WSHD heeft geen uitwijkvoorziening: bij een calamiteit waardoor het hoofdgebouw onbruikbaar wordt of de ICT-infrastructuur (geheel of gedeeltelijk) vernietigd wordt, zullen in hoog tempo maatregelen moeten worden genomen om de ICT-infra weer beschikbaar te stellen. De voorbereidende technische activiteiten om heen en weer uitwijk tussen de rekencentra van WSRL (Tiel) en WSHD (Ridderkerk) te kunnen realiseren, zijn gereed. WSRL heeft de inrichting grotendeels afgerond. De werkzaamheden voor WSHD zijn in uitvoering, de uitvoering zal in 2016 worden gerealiseerd.	0%- 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

OZB-vrijstelling publiek beheerde zuiveringsinstallaties (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het Gerechtshof Den Haag heeft in een uitspraak van 13 mei 2015 bepaald dat de uitzonderingsbepalingen ten aanzien van publiek beheerde zuiveringsinstallaties niet automatisch inhouden dat de rwzi in kwestie in zijn geheel buiten de waardebeoordeling en heffing blijft. Hiermee legt het Hof de uitzonderingsbepalingen beperkter uit dan tot nu toe in de praktijk gebruikelijk is. In afwachting van het vervolg van deze procedure wordt het risico al wel benoemd.	20%- 39%	€ 250.000 - € 1.000.000 structureel

Verlaging vervuilingseenheden grensoverschrijdend afvalwater (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op de zuiveringsinstallatie Dokhaven wordt afvalwater gezuiverd voor onder andere HHSK. Binnen het beheergebied van HHSK hebben twee ziekenhuizen aangegeven voornemens te zijn eind 2016 zelf hun afvalwater te gaan zuiveren. Dit zou een verlaging van het aantal op te leggen vervuilingseenheden betreffen van circa 6.000 v.e.. Dit komt overeen met een financieel nadeel van circa € 300.000.	40%- 59%	€ 250.000 - € 1.000.000

Vervuiling oppervlaktewater

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.	0%- 19%	€ 250.000 - € 1.000.000

Verzoek om nadeelcompensatie beweiding met jongvee (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2015 is er een verzoek tot nadeelcompensatie ingediend bij het waterschap. Er wordt gesteld dat er schade wordt geleden door het gewijzigde beleid van het waterschap en het intrekken van de vergunning. Deze kwestie is in behandeling gegeven aan de Adviescommissie Nadeelcompensatie.	20%- 39%	€ 0 - € 50.000

Verzoek om nadeelcompensatie misgelopen subsidie en het van kracht worden van een beleidsregel

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2014 is er een verzoek om nadeelcompensatie ingediend bij het waterschap. Er wordt gesteld dat er schade is geleden vanwege misgelopen subsidie naar aanleiding van een dijkversterkingsproject en door het van kracht worden van een beleidsregel van het waterschap. Deze kwestie is in behandeling gegeven aan de Adviescommissie Nadeelcompensatie. De nadeelcompensatiecommissie adviseert het waterschap in het uitgebrachte advies om geen schadevergoeding uit te keren en geen kosten van deskundige bijstand te vergoeden. Het college van dijkgraaf en heemraden heeft dit advies van de nadeelcompensatie commissie overgenomen en besloten om geen nadeelcompensatie uit te keren en geen kosten van deskundige bijstand te vergoeden. Tegen dit besluit van het college van dijkgraaf en heemraden is bezwaar gemaakt namens verzoeker. Dit bezwaar is in behandeling gegeven aan de Awb hoor- en advies commissie. De Awb hoor- en adviescommissie heeft geadviseerd om het bezwaar ongegrond te verklaren. Het college van dijkgraaf en heemraden heeft besloten dit advies te volgen en het bezwaar ongegrond verklaard. Tegen dit besluit kan in beroep worden gegaan bij de rechtbank Rotterdam.	0%- 19%	€ 0 - € 50.000

Verzoek om nadeelcompensatie vanwege dijkversterking (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2015 is er een verzoek tot nadeelcompensatie ingediend bij het waterschap. Er wordt gesteld dat er schade wordt geleden door het uitvoeren van dijkversterkingswerken. Deze kwestie is in behandeling gegeven aan de Adviescommissie Nadeelcompensatie.	0%- 19%	€ 0 – € 100.000

Verzoek om nadeelcompensatie wateroverlast 2013

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
In 2014 is er een verzoek om nadeelcompensatie ingediend bij het waterschap. Er wordt gesteld dat er schade is geleden door wateroverlast. Voor zover komt vast te staan dat er geen sprake is van aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad, wordt er schade geclaimd op grond van rechtmatige overheidsdaad. De zaak is in behandeling gegeven aan de nadeelcompensatiecommissie. De nadeelcompensatiecommissie adviseert het waterschap in het recentelijk uitgebrachte conceptadvies om geen nadeelcompensatie uit te keren en geen kosten van deskundige bijstand te vergoeden. Partijen hebben de mogelijkheid gekregen van de nadeelcompensatiecommissie om te reageren op het conceptadvies. Het waterschap heeft gereageerd en deze reactie is thans voor commentaar toegestuurd naar de verzoeker van nadeelcompensatie voor reactie. Hierna is de nadeelcompensatie commissie voornemens om definitief advies te geven.	0%- 19%	€ 100.000 - € 250.000

Wateroverlast 2015 (nieuw)

Beschrijving	Kans	Financieel gevolg
Op 31 augustus 2015 trad in het oosten van het beheergebied wateroverlast op als gevolg van een grote hoeveelheid neerslag. Als gevolg van deze wateroverlast zijn tot 1 oktober 36 claims ingediend bij WSHD. In deze claims wordt gesteld dat er schade is geleden door wateroverlast. De omvang van het risico is nog niet te bepalen omdat dit onder andere afhankelijk is van aansprakelijkheid van WSHD, mogelijke dekking vanuit verzekering (indien aansprakelijk), schadeomvang in een aantal gevallen nog door deskundigen moet worden vastgesteld.		Nog niet nader te kwantificeren

Ten opzichte van 2015 zijn de volgende risico's vervallen:

- Vervolgkosten leidingbreuk persleiding gemeente Rotterdam; WSHD heeft een financiële bijdrage geleverd aan de door de gemeente Albrandswaard gemaakte kosten;
- Erfdienstbaarheid: dit risico is vervallen bij Burap 1-2015;
- Bijdrage werken door derden: voor de bijdrage in de investering uitgevoerd door derden is bij Burap 2-2015 een investeringsbedrag aangevraagd;
- Bezwaren aanslagen ongebouwd watersysteemheffing en wegenheffing, de gevolgen van de uitspraak van de Hoge Raad zijn verwerkt in de gegevens voor de Programmabegroting 2016-2020;
- Salarisontwikkeling: de financiële consequenties vanuit de CAO zijn verwerkt in de Programmabegroting 2016-2020;
- Belastingopbrengsten; het resultaat over 2014 is verwerkt in de jaarrekening 2014, de gevolgen voor 2015 zijn op basis van de ramingen voor 2015 verwerkt. De consequenties voor 2016 zijn in de Programmabegroting 2016-2020 overgenomen;
- Draaiuren gasmotoren: de gasmotoren worden gereviseerd waardoor het risico wordt geminimaliseerd;
- Schade-uitkeringen branden Dokhaven en Sluisjesdijk: de afwikkeling van de schade met de verzekeringsmaatschappij heeft plaatsgevonden.

4.7.2 Berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat relevant is voor de berekening van het weerstandsvermogen is het reëel financieel gevolg per risico. Het reëel financieel gevolg is het product van de kans van optreden van een risico maal het geschat financieel gevolg bij het voordoen van een risico. Bij ieder risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden en het ingeschat financieel gevolg. De som van het reëel financieel gevolg, van de geïnventariseerde niet reguliere risico's bedraagt € 3.151.000.

Voor de niet in te schatten en onbekende risico's wordt voorgesteld een bedrag op te nemen van € 500.000. Of dit teveel of te weinig is, moet blijken wanneer er adequatere middelen zijn om risico's te inventariseren en te kwantificeren.

De hoogte van het totale reëel financieel gevolg van alle niet reguliere risico's bedraagt daarmee in totaal € 3.651.000.

In de 'Beleidsnota risicomangement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' is bepaald dat 90% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen voor de berekening van het weerstandsvermogen. De toekomstige praktijk en ervaringen van andere waterschappen zullen moeten uitwijzen of deze schatting goed is geweest. Voor de bepaling van het weerstandsvermogen wordt daarom uitgegaan van een benodigde weerstandscapaciteit van € 3.290.000 (=90% van € 3.651.000).

4.7.3 Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Om de risico's te kunnen opvangen, is het van belang dat het waterschap over een buffer beschikt die hiervoor voldoende is, de zogenaamde weerstandscapaciteit. Weerstandscapaciteit bestaat uit die middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken.

Daarbij komen de volgende onderdelen in aanmerking:

- de omvang van de post onvoorzien;
- de omvang van de vrij besteedbare reserves;
- de omvang van de stille reserves;
- de omvang van de onbenutte belastingcapaciteit.

De post onvoorzien

Artikel 99, lid 2 van de Waterschapswet verplicht elk waterschap een bedrag voor onvoorziene uitgaven op te nemen in de begroting. In de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie waterschap Hollandse Delta, artikel 9 lid 1 staat vermeld dat het college van dijkgraaf en heemraden bevoegd is een overschrijding van geautoriseerde netto kosten te dekken uit het bedrag voor onvoorzien uit de begroting. In het bepalen van de hoogte van deze netto bedragen is een waterschap vrij. In de Programmabegroting 2016-2020 is de post 'onvoorzien' geraamd op € 500.000.

De vrij besteedbare reserves

Bij waterschap Hollandse Delta vormt het eigen vermogen de belangrijkste buffer tegen optredende risico's. Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves, egaliseringsreserves en bestemmingsreserves. De algemene reserves en bestemmingsreserves waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen als vrij besteedbare reserves worden beschouwd.

De stille reserves (grond, dienstwoningen en aandelen)

Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van bepaalde activa hoger is dan de op de balans opgenomen boekwaarde. De aanwezigheid van dergelijke stille reserves is een onvermijdelijk gevolg van het voorschrift dat de boekwaarde van de activa gebaseerd moet zijn op de historische kostprijs. Een stille reserve kan tot de weerstandscapaciteit worden gerekend indien het desbetreffende actief vrij verhandelbaar is en de opbrengst bij verkoop uitgaat boven het bedrag dat nodig is om wegvallende inkomsten op te vangen. Waterschappen kennen in het algemeen twee soorten stille reserves, de stille reserves in financiële bezittingen en materiële bezittingen. De stille reserves zijn vanuit het voorzichtigheidsbeginsel niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit

Voor de waterschappen gelden er, in tegenstelling tot de gemeenten, met betrekking tot de tariefstelling geen wettelijke maxima. De voor weerstandscapaciteit in te schatten ruimte is in principe onbegrensd. Vooralsnog zijn de stille reserves niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

4.7.4 Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit is in onderstaande tabel voor de jaren 2014 (op basis van de jaarrekening, ter vergelijking) en 2015 als volgt opgebouwd:

Stand per 31-12	Beschikbare weerstandscapaciteit	
	2016	2014
Beschikbaar (Bedragen * € 1.000)		
Onvoorzien	€ 500	€ 250
Algemene reserves	€ 6.587	€ 12.289
Stille reserve	PM	PM
Onbenutte belastingcapaciteit	PM	PM
Totaal	€ 7.087	€ 12.539

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (€ 7.087.000) en de benodigde weerstandscapaciteit (€ 3.290.000) en wordt uitgedrukt in de ratio weerstandsvermogen. De ratio weerstandsvermogen is 2,2.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

In de 'Beleidsnota risicomangement en weerstandsvermogen waterschap Hollandse Delta' is voorgesteld dat waterschap Hollandse Delta een weerstandsvermogen nastreeft dat ten minste voldoende is. Op basis van de berekende ratio weerstandsvermogen en bovenstaande tabel kan het weerstandsvermogen als uitstekend worden geclassificeerd.

4.8 Financiering

Het waterschap heeft in de loop der jaren investeringen (vaste activa) gerealiseerd die vanwege hun meerjarige nut over meerdere jaren worden afgeschreven. In 2016 zijn de verwachte uitgaven aan investeringen € 125 miljoen. In een aantal gevallen wordt een bijdrage van derden ontvangen (in totaal voor 2016 geraamd op € 88 miljoen). De afschrijvingen over 2016 worden begroot op € 22 miljoen. Een overzicht per activasoort is als bijlage 2 in deze begroting opgenomen.

Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen). Het verloop van de vaste schulden over 2016 is als bijlage 5 in deze begroting opgenomen.

Wet Fido

De regels voor een juiste toepassing van het aantrekken van vreemd vermogen zijn vastgelegd in de Wet Financiering decentrale overheden, kortweg wet Fido. Deze wet heeft tot doel een solide financiering en kredietwaardigheid van decentrale overheden te bevorderen en in stand te houden. Om deze doelstellingen te kunnen toetsen, hanteert de wet twee instrumenten:

- De kasgeldlimiet voor de beperking van het renterisico op korte financieringen (<1 jaar);
- De renterisiconorm voor de beperking van het renterisico op lange financieringen (>1 jaar).

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met korte middelen mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. Elk kalenderkwartaal wordt de gemiddelde korte schuld van de betreffende maanden getoetst aan de limiet.

Voor 2016 bedraagt het begrotingstotaal € 162 miljoen, zodat de kasgeldlimiet van waterschap Hollandse Delta uitkomt op een bedrag van € 37 (naar beneden afgerond). Hiervoor heeft het waterschap een kredietfaciliteit bij de NWB afgesloten. Op basis van de prognose zal deze faciliteit in 2016 niet worden overschreden.

Uitgangspunt voor het invoeren van een renterisiconorm is het streven naar een spreiding van looptijden van lange geldleningen met het oog op een beperking van de renterisico's. Het bedrag aan aflossingen en het leningbedrag dat in aanmerking komt voor een renteherziening mogen in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden. De renterisiconorm is 30% van het begrotingstotaal. De maximale herfinancieringsruimte (verplichte aflossing) voor 2016 is dus 30% van € 162 miljoen zijnde € 49 miljoen). Het bedrag dat het waterschap moet aflossen (€ 10,4 miljoen) blijft hier ruim onder.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Renteherzieningen	0	0	0	0	0
Reguliere aflossingen	10.394	10.190	9.917.	9.690	6.577
Renterisico	10.394	10.190	9.917	9.690	6.577
Renterisiconorm 30% van € 162 miljoen	49.000	49.000	49.000	49.000	49.000
Ruimte onder de renterisiconorm	38.606	38.810	39.083	39.310	42.423

Schatkistbankieren

Op 5 februari 2014 is WSHD gestart met schatkistbankieren. Dit houdt in dat dat WSHD een maximaal tegoed buiten de schatkist mag aanhouden op de rekening-courant bij NWB. Alle tegoeden in rekening-courant bij NWB boven het drempelbedrag moeten worden afgeroomd naar een rekening-courant van WSHD bij de Nederlandse schatkist. Het drempelbedrag bedraagt voor WSHD 0,75% van het begrotingstotaal. In 2016 is dit 0,75% van € 162 miljoen zijnde € 1,2 miljoen (in 2015 € 1,2 miljoen). Het gemiddelde per kwartaal op de rekening-courant bij NWB mag niet boven het drempelbedrag uitkomen. Over de benutting van het drempelbedrag zal WSHD moeten rapporteren in de jaarstukken. WSHD mag maximaal per dag de intradaglimiet bij de Nederlandse schatkist opnemen, om betalingen te kunnen doen. De intradaglimiet voor WSHD bedraagt in 2016 € 5 miljoen (2015 € 5 miljoen). De hoogte van de intradaglimiet is gebaseerd op de gemiddelde hoogte aan betalingen over een jaar. WSHD kan de intradaglimiet zelf wijzigen. Het is voor WSHD mogelijk deposito's te plaatsen bij de Nederlandse schatkist als bekend is dat tegoeden gedurende langere tijd niet nodig zijn.

Financiële risico's

Bij het beheer van de liquiditeiten spelen renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico een rol. Voor het waterschap zijn de twee laatstgenoemde risico's niet aan de orde omdat overheidsinstellingen slechts met eigen valuta werken. De inkomende en uitgaande geldstromen van de Cross Border Lease worden afgerekend in dollars zodat het waterschap hierover geen valutarisico loopt.

Het *renterisicobeheer* is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk gebruikgemaakt van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden tenzij er redenen zijn om hier tijdelijk van af te wijken, bijvoorbeeld het verlaat opleggen van de omslagheffingen. Het aantrekken van kasgeldleningen kan een instrument zijn om binnen het maximum van de kasgeldlimiet te blijven. Voor het laatst is hiervan in de eerste helft van 2013 gebruik gemaakt.

Het *kredietrisicobeheer* (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door het voeren van een strak invorderingsbeleid met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders. Waterschap Hollandse Delta heeft deze taak ondergebracht bij het Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW).

Het *liquiditeitenrisicobeheer* is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

Rentevisie

Voor 2016 wordt een omslagpercentage van 3,98% (2015 4,12%) begroot. Het omslagpercentage is bepaald aan de hand van de werkelijk betaalde rentepercentage over de uitstaande geldleningen per 31 december 2014 (laatst vastgestelde jaarrekening).

Rente kortlopende leningen

Voor 2016 verwacht het waterschap dat de rente voor kortlopende leningen 0,1% is (2015 0,25%). Vanaf 2017 wordt rekening gehouden met een rente van 0,25%.

Rente langlopende leningen

De verwachting is dat de rente voor langlopende leningen in 2016 2,20% (2015 2,5%) zal bedragen. Medio 2015 bedroeg de rente 2,19% (medio 2014 2,27%). Vanaf 2017 wordt rekening gehouden met een lichte stijging van de rentetarieven en is 2,55% gehanteerd in de berekening van de rentelasten.

Treasurybeheer

Het risicoprofiel van de financiering is laag. In de leningenportefeuille vaste schulden bevinden zich geen leningen met de mogelijkheid van een renteherziening.

Zoals hiervoor al aangegeven, worden krediet-, koers- en valutarisico's niet of nauwelijks gelopen. Forse mutaties in aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kortlopende financieringsmiddelen hebben invloed op het begrotingsresultaat.

De korte rente is nog steeds historisch laag (debetrente rekening-courant NWB juli 2015: 0,1%). Periodiek wordt bekeken welk deel van de kortlopende financieringsmiddelen wordt omgezet in geldleningen met een langere looptijd.

De omvang van de leningenportefeuille wordt per 1 januari 2016 geraamd op € 208 miljoen (1 januari 2015 € 218 miljoen) en de reguliere aflossing op € 10,4 miljoen (2015 € 10,7 miljoen). Er vinden in 2016 geen extra aflossingen plaats, omdat daarvoor contractueel geen mogelijkheden bestaan. Voor 2016 wordt de omvang van de in de loop van het jaar af te sluiten vaste geldleningen geraamd op € 46 miljoen (2015 € 54 miljoen). Als met het afsluiten van deze geldleningen rekening wordt gehouden, is de omvang van de leningenportefeuille per 31 december 2016 € 243 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van de langlopende geldleningen is in 2016 4,56%.

Kort geld wordt aangetrokken in de vorm van een rekening-courant krediet, kasgeld- en call-geldleningen bij de huisbankier (NWB) of andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn.

Ter dekking van de financieringsbehoefte wordt de Verenigde Vergadering gevraagd het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:

- Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet ad € 37 miljoen;
- Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 46 miljoen.

Herstructurering leningenportefeuille

Het college onderzoekt de mogelijkheid om de leningenportefeuille aangehouden bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) te herstructureren. Het doel hiervan is het grillige verloop van de aflossingen en met name de piekaflossingen vanaf 2026 te mitigeren. Daarnaast is huidige marktrente zeer laag, waardoor een herstructurering mogelijk aantrekkelijk is.

De omvang van de leningen aangehouden bij de NWB bedraagt (peildatum 30/9/2015) circa € 192 miljoen tegen een gewogen gemiddelde rente van 4,5%.

Om de leningenportefeuille te kunnen herstructureren dienen de lopende leningenovereenkomsten opengebroken te worden. Hieraan zijn kosten, zogenaamde agio, verbonden. Agio is het contant gemaakte verschil tussen de marktwaarde van de leningenportefeuille en overeengekomen rentes op de leningen rekening houdend met aflossingen. De agio bedraagt circa € 70 miljoen (o.b.v. marktrente d.d. 30/9/2015).

Voor de herfinanciering zijn, in beginsel, twee varianten:

1. De huidige hoofdsom van € 192 miljoen in stand houden en de agio verrekenen in de rente van de nieuwe lening. Dit betekent dat rente van de nieuwe lening niet de huidige marktrente wordt, maar verhoogd wordt met een opslag voor de agio. Het voordeel van deze optie is dat de schuld van het Waterschap niet stijgt. Daar staat tegenover dat budgettaire voordeel lager is dan bij variant 2.
2. De agio opnemen in de hoofdsom van nieuwe lening bij de NWB die daarmee ca € 262 miljoen wordt (€ 192 miljoen + € 70 miljoen). Door deze optie wordt de balans van het Waterschap verlengd: de schuld neemt toe en er wordt agio geactiveerd. Het budgettaire voordeel van deze variant is groter dan variant 1 omdat de nieuwe lening tegen de marktrente wordt gesloten. Het nadeel is de verhoging van de schuld en het activeren van de agio. De agio blijft op de balans staan gedurende de looptijd van de nieuwe lening en wordt jaarlijks afgeschreven. Bij toekomstige nieuwe financieringsbehoefte kan de agio negatief beoordeeld worden door banken. Dit heeft dan een mogelijk negatief effect op de te betalen rente of op het verkrijgen van financiering.

Op bovengenoemde varianten zijn ook diverse mixen mogelijk, bijvoorbeeld door een deel van de agio direct te betalen uit beschikbare liquide middelen van het waterschap. Ook in de looptijd van de nieuwe lening kan gevarieerd worden. Deze varianten worden op dit moment door het college onderzocht.

De verwachting is dat dit onderzoek nog 4 tot 6 maanden in beslag neemt. Een financieel adviesbureau begeleidt het waterschap in dit onderzoek. Voorafgaand aan het sluiten van een transactie wordt deze ter goedkeuring aan de Verenigde Vergadering voorgelegd.



CMK Voorne West graven watergang Krommeweg

4.9 Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de Programmabegroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. Het beleid ten aanzien van de verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen welke door de Verenigde Vergadering is vastgesteld op 26 september 2013.

Een verbonden partij is een rechtspersoon waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in geval de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

4.9.1 Visie op verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn in minder kosten en/of betere kwaliteit, maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

4.9.2 Overzicht verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta heeft met veel participanten een relatie. Het is dan ook niet de bedoeling over elk van hen in dit kader te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in elk geval 2 vennootschappen, 6 gemeenschappelijke regelingen en 2 verenigingen.

Vennootschappen:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
2. Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	5-mei-1954
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.
Financieel belang WSH	De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt € 234.140 opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 143 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.
Bestuurlijk belang WSHD	Het recht bestaat de algemene vergadering van

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)		
	aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln.):	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	1.256	1.303
-Vreemd vermogen	71.750	86.946
-Jaarresultaat	34	49
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie	<p>In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III heeft de bank begin 2011 besloten tot een maximale reservering van de jaarlijkse nettowinst. Op grond van de aangekondigde minimale eis voor de leverage ratio per 1 januari 2018 van vooralsnog 3% zal geen dividend meer worden uitgekeerd tot de bank aan deze minimumeis voldoet. De nettowinst zal worden toegevoegd aan de algemene reserves.</p> <p>In de begroting 2016-2020 is voor 2016 geen dividenduitkering geraamd.</p>	

Zuiveringschap Hollandse Eilanden en Waarden SUB-I BV (ZHEW)		
Vestigingsplaats	Dordrecht	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	17-sep-1998	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	ZHEW SUB-I bv is een 100% dochter van WSHD en is opgericht om het leasecontract van de cross border lease aan te gaan.	
Financieel belang WSH	Een aandelenkapitaal van € 90.756 waarvan gestort € 18.151.	
Bestuurlijk belang WSHD	N.v.t.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln.):	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	13,764	12,787
-Vreemd vermogen	13,764	12,787
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	Binnen deze B.V. zijn deposito's ondergebracht die dienen voor de jaarlijkse lease betalingen van de cross border lease.	

Gemeenschappelijke regelingen / verenigingen:

1. Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling (SVHW)
2. Aquon
3. Gemeenschappelijke Regeling Groenbeheer Hoeksche Waard
4. Gemeenschappelijke Regeling Voorne-Putten en Rozenburg
5. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
6. Het Waterschapshuis
7. Unie van Waterschappen
8. Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)		
Vestigingsplaats	Klaaswaal	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-jan-2005	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.	
Financieel belang WSH	De bijdrage van WSHD aan de dienstverlening door SVHW in 2015 bedraagt € 4.671.000. Voor 2016 is de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 4.786.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	Op 1 januari 2016 heeft SVHW 22 deelnemers. SVHW heeft een voorstel ten aanzien van het wijzigen van de stemverhouding ter besluitvorming voorgelegd. De besluitvorming hierover zal in 2015 plaatsvinden.	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	671.000	420.000
-Vreemd vermogen	2.136.000	2.072.000
-Jaarresultaat	- 248.000	- 3.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie		

Aquon	
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-jul-2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.
Financieel belang WSH	Voor 2015 wordt de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 4.079.470. In 2016 wordt € 3.851.865 betaald aan voorschotten.
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.

Aquon		
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	9.952.667	9.387.500
-Jaarresultaat	0	1.918.324
Relatie met programma	Water, Zuiveren en Algemene Beleidstaken	
Risico's	Het Algemeen Bestuur van Aquon heeft besloten de kostenverdelingsmethodiek tussen de deelnemers met nog twee jaar te verlengen. Dit heeft geleid tot een verhoging van de kosten in 2016 en 2017. Hiermee is in de Programmabegroting voor de jaren 2016 en 2017 rekening gehouden.	
Overige informatie	<p>Aquon beschikt structureel over een te grote productiecapaciteit en functioneert daarnaast minder efficiënt omdat het bedrijf over meerdere locaties is verspreid. Dit leidt tot te hoge, niet marktconforme, tarieven.</p> <p>Momenteel is een ombouwplan in voorbereiding gericht op het terugdringen van de capaciteit en op het efficiënter inrichten van de organisatie. Dit plan moet binnen een periode van twee jaar leiden tot (nagenoeg) marktconforme tarieven.</p>	

Gemeenschappelijke Regeling Groenbeheer Hoeksche Waard		
Vestigingsplaats	Ridderkerk	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-mei-2002	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	<p>Groenbeheer Hoeksche Waard is het samenwerkingsverband tussen het waterschap en de gemeenten van de Hoeksche Waard, dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het Landschapsbeheerplan Hoeksche Waard 2012-2021. De belangrijkste taken in het Landschapsbeheerplan Hoeksche Waard 2012-2021 betreffen de kernkwaliteiten van het landschap; dijken en kreken, bomen, natuur en water. Elementen die samen met de openheid van het polderlandschap, de akkers, boomgaarden, boerenerven en dorpen het unieke Hoekschewaardse landschap vormen. Het Landschapsbeheerplan Hoeksche Waard 2012-2021 speelt daarmee in belangrijke mate in op de thema's biodiversiteit, functionele agrobiodiversiteit en recreatie.</p>	
Financieel belang WSH	<p>Financiering gebeurt door vaste bijdragen van de deelnemers en (voor zover nog bestaand) subsidies van provincie en rijk. Hollandse Delta is 50% deelnemer in de gemeenschappelijke regeling. De gezamenlijke deelnemers zijn verantwoordelijk voor de kosten. Bij onvoorziene kosten waarvoor geen dekking is uit de algemene reserve wordt een extra bijdrage van de deelnemers gevraagd. De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Groenbeheer voor 2015 is € 182.169. Voor 2016 is de bijdrage van WSHD begroot op € 182.643.</p>	
Bestuurlijk belang WSHD	<p>Er is een algemeen en dagelijks bestuur. De voorzitter voor beide gremia wordt geleverd door het waterschap.</p>	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	153.863	93.289
-Vreemd vermogen	1.087.530	173.818
-Jaarresultaat	8.914	22.429
Relatie met programma	Water en Wegen	
Risico's	Zie financieel belang	

Gemeenschappelijke Regeling Groenbeheer Hoeksche Waard

Overige informatie	<p>In het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard (SOHW) wordt in het PFO Landschap invulling gegeven aan de uitvoering van het Landschapsbeheerplan Hoeksche Waard 2012-2021. De samenwerking van de gemeenten in de Hoeksche Waard met WSHD komt tot uiting in het bestuur van Groenbeheer, bestaande uit de portefeuillehouders van de afzonderlijke gemeenten in de Hoeksche Waard en de portefeuillehouder van WSHD.</p> <p>Het uitvoeringsprogramma van Groenbeheer HW bestaat uit de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Het onderhoud van bomen en beplantingen (ca. 23.000 stuks vooral op secundaire dijken); * Een kap- en verjongingsplan (boomsaneringsplannen); * Het beheer van krekennatuur (eigendom van Groenbeheer 20 ha en waterschap 65 ha); * Ecologisch beheer van dijkvegetaties (ca. 7 ha).
--------------------	---

Gemeenschappelijke regeling Voorne-Putten en Rozenburg

Vestigingsplaats	Brielle
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1-jan-2005
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Streekarchief Voorne-Putten en Rozenburg is een gemeenschappelijke regeling tussen waterschap Hollandse Delta, de gemeenten op Voorne-Putten en de deelgemeente van Rotterdam, Rozenburg. Doel van de regeling is het beheer ingevolge de Archiefwet van overgebrachte archiefbescheiden en het toezicht op het beheer van niet overgebrachte archiefbescheiden.
Financieel belang WSH	De bijdrage van WSHD voor 2015 bedraagt € 79.335, voor 2016 is de bijdrage van WSHD begroot op € 78.709.
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur van het streekarchief.
Financiële kerncijfers:	
-Eigen vermogen	31 december 2013 0 31 december 2014 0
-Vreemd vermogen	0 0
-Jaarresultaat	2.668 12.379
Relatie met programma	Bedrijfsvoering
Risico's	De Verenigde Vergadering van WSHD heeft in de vergadering van 22 september 2014 besloten de deelname in deze gemeenschappelijke regeling uiterlijk per 1 januari 2018 te beëindigen en hiertoe de voorbereidingen te treffen. Er is thans een ambtelijke werkgroep geformeerd (bestaande uit de gemeentesecretarissen van de gemeenten op Voorne-Putten en de secretaris -directeur van WSHD) met de opdracht de voorwaarden voor het uitreden verder uit te werken. Zodra hierover meer bekend is en de financiële gevolgen voor het WSHD bekend zijn, zal dit aan de VV worden voorgelegd.

Gemeenschappelijke regeling Voorne-Putten en Rozenburg

Overige informatie	Waterschap Hollandse Delta participeert als rechtsopvolger van het voormalige waterschap de Brielse Dijkkring in deze gemeenschappelijke regeling. Voor het beheer en toezicht van het archief van WSHD is deelname in deze GR niet noodzakelijk aangezien het archief van Waterschap Hollandse Delta voor beheer en toezicht wordt ondergebracht bij het Stadsarchief Rotterdam en niet bij het Streekarchief Voorne Putten Rozenburg. Het statisch(oud) archief van de rechtsvoorganger de Brielse dijkkring is wel hier ondergebracht.
--------------------	---

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Vestigingsplaats	Rotterdam	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1-sep-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.	
Financieel belang WSH	De in de GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Dit heeft geleid tot de DRSH Zuiveringsslib NV. Op 1 januari 2010 is de DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan NV HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 397 aandelen (per januari 2015 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). In september 2011 is dit belang overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 28% van het totale financiële belang binnen de GR. De GR ziet toe op de verwerking van het slib door HVC. Voor WSHD vertegenwoordigt dit voor 2016 een begroot bedrag van circa € 8 miljoen.	
Bestuurlijk belang WSHD	WSHD heeft één lid in het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling.	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	0	0
-Vreemd vermogen	18.000	18.000
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	WSHD levert vanaf 2014 het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de aandeelhoudende waterschappen.	

Het Waterschapshuis		
Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1-jul-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT-programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang WSH	De oorspronkelijke begroting voor 2015 was vastgesteld op € 590.477. De herziene begroting is vastgesteld op € 714.609 (een stijging van € 124.133). De bijdrage voor 2016 is begroot op € 721.292.	
Bestuurlijk belang WSHD	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	1.334.458	1.471.895
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Bedrijfsvoering	
Risico's		
Overige informatie	<p>In 2014 zijn belangrijke besluiten genomen over de koers van Het Waterschapshuis. De focus van HWH 2.0 wordt regie op de uitvoering en advies. De meerwaarde van HWH gaat vooral liggen in de uitvoering van wettelijke taken en processen door middel van ICT. In 2014 is een juridisch kader opgesteld waarbinnen HWH opdrachten van de waterschappen (en eventueel derden) kan uitvoeren, waarbij de risico's die met de uitvoering van de opdrachten zijn verbonden alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten. De nieuwe koers HWH 2.0 wordt met een aantal kernbegrippen samengevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Splitsing tussen collectieve en facultatieve programma's. • Een juridische en financiële scheidsmuur zodat risico's binnen programma's blijven ('loden deur'). • HWH heeft een kleine omvang (streven naar vaste kern van ca. 15 medewerkers) en is dienstvaardig, kostenbewust en resultaatgericht. • De transitie naar HWH 2.0 wordt verbonden met een kwaliteitsimpuls en een cultuuromslag. <p>HWH 2.0 heeft consequenties voor de structuur, inhoud en niveau van de begroting 2015. De structuur van de begroting is herzien ten aanzien van kostenplaatsen, programma's en producten en uurtarieven. Tevens zijn de resultaten van het plaatsingsproces in het kader van de reorganisatie verwerkt. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat er ten aanzien van de inrichting van de organisatie en de afbouw van de flexibele schil nog onzekerheden zijn. De gevolgen voor de HWH begroting 2015 zijn begin 2015 door middel van een begrotingswijziging aan de waterschappen aangeboden.</p>	

Unie van Waterschappen	
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	1-jan-1927
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	<p>De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen.</p> <p>De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.</p> <p>Visie</p> <p>De Unie opereert op basis van de volgende visie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer. • De Unie is de meest inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen. • We excelleren in strategisch netwerken, spelen adequaat in op veranderingen, nemen initiatieven en zijn communicatief: inspireren en verbinden, zijn volwaardige gesprekspartner en kennen de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie. <p>Hiermee anticipeert het Uniebureau op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.</p>
Financieel belang WSH	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. Voor 2015 wordt uitgegaan van een bijdrage van circa € 484.000. De begroting voor 2016 is nog niet vastgesteld. De stijging van de contributie voor 2016 wordt geraamd op 3,7%.
Bestuurlijk belang WSHD	<p>Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. De bestuursleden en de voorzitter worden benoemd voor een periode van 3 jaar met de mogelijkheid tot eenmalige herbenoeming. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering.</p> <p>Per beleidsterrein is er een bestuurlijke Uniecommissie waarin</p>

Unie van Waterschappen		
	de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	839.995	812.645
-Vreemd vermogen	7.074.434	6.720.712
-Jaarresultaat	-1.933.975	-27.348
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's		
Overige informatie	Het nadelige exploitatieresultaat over 2013 was € 180.259, maar vanwege de afwaardering van het pand aan de Koningskade te Den Haag bedroeg het uiteindelijke resultaat € 1.934.000 nadelig.	

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)		
Vestigingsplaats	Delft	
Rechtsvorm	Vereniging	
Ingangsdatum	22-dec-1910	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. Ultimo 2014 zijn de volgende waterschappen aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland.	
Financieel belang WSH	Ieder deelnemend waterschap levert een gelijke financiële bijdrage van € 1.400 in 2015 en 2016.	
Bestuurlijk belang WSHD	De dijkgraaf van waterschap Hollandse Delta is voorzitter van de VZHW. Ook de secretariaatsfunctie wordt vanuit Hollandse Delta ingevuld. Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt 2x per jaar overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.	
Financiële kerncijfers (x € 1 mln.):	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	18.000	nbn
-Vreemd vermogen	0	nbn
-Jaarresultaat	4.500	nbn
Relatie met programma	Algemene beleidstaken	
Risico's	Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging van € 1.400.	
Overige informatie		

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die voldoen aan de definitie verbonden partij, zijn er ook partijen waar WSHD indirect mee verbonden is, oftewel de indirect verbonden partijen. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang bijvoorbeeld omdat de deze partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Indirect verbonden partijen:

1. NV H.V.C.
2. Stowa
3. Muskusrattenbeheer (MBR)

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Vestigingsplaats	Alkmaar	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Ingangsdatum	1-jan-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.	
Financieel belang WSH	Gezamenlijk bezitten Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland 397 aandelen (per januari 2014 is dit een belang van circa 12% in NV HVC). Vanaf 1 januari 2010 zijn deze aandelen in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.	
Bestuurlijk belang WSHD	De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC.	
Financiële kerncijfers (x € 1.000):	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	63.248	68.381
-Vreemd vermogen	763.767	713.404
-Jaarresultaat	-4.940	5.137
Relatie met programma	Zuiveren	
Risico's	De waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringsslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In het B-plusaandeelhouderschap dat in 2013 van kracht is geworden, heeft de garantstelling ook betrekking op financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die voor de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering (c.q. de daarvoor benodigde garantstelling) van de bio-energiecentrale (BEC) aan de waterschappen toegerekend aangezien de BEC de groene elektriciteit levert ten behoeve van de bedrijfsvoering van de slibverbrandingsinstallatie (SVI). Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling vindt alleen plaats na besluitvorming door de GR over (financiering	

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

	<p>van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. WSHD is hoofdelijk aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 21,758 miljoen (ultimo 2016), de schuldpositie voor de bio-energiecentrale (BEC) te Alkmaar (€ 5,4 miljoen, ultimo 2015) en de gegarandeerde rekening-courantvoorziening van € 10 miljoen. De aandeelhouders B staan volledig garant voor de Slibverbrandingsinstallatie, voor de BEC is de garantstelling circa 12% van het totaal, naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouder A en B. De garantstelling voor de rekening-courant geldt alleen indien HVC daadwerkelijk van deze faciliteit gebruik maakt.</p> <p>Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling.</p>
Overige informatie	

Stowa

Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)	
Rechtsvorm	Stichting	
Ingangsdatum	13-sep-1971	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven waar waterbeheerders voor staan, goed uit te voeren.	
Financieel belang WSH	Voor 2015 wordt de reguliere jaarlijkse bijdrage geraamd op € 435.000. De reguliere jaarlijkse bijdrage voor 2016 bedraagt € 452.000.	
Bestuurlijk belang WSHD	Geen; er zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers in het bestuur van Stowa.	
Financiële kerncijfers:	31 december 2013	31 december 2014
-Eigen vermogen	7.147.861	7.858.079
-Vreemd vermogen	0	0
-Jaarresultaat	0	0
Relatie met programma	Waterkeringen, Water en Zuiveren	
Risico's		
Overige informatie	<p>Enkele onderwerpen, die momenteel in vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovatie in de afvalwaterzuivering (zoals CENIRELTA) • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (grondstoffen-fabriek, energiefabriek) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Studiegroep Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen) • Toekomstig waterbeheer (Deltaproof) • Watergovernance (relatie met WGC) 	

Muskusrattenbeheer (MRB)	
Vestigingsplaats	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'
Ingangsdatum	1-jul-2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Door wijziging van de Waterwet en Waterschapswet is de bestrijding van 'muskus- en beverratten' per 01 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. Namens de waterschappen Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23%) is de organisatie en uitvoering ondergebracht bij waterschap Rivierenland.
Financieel belang WSH	Voor 2015 wordt de bijdrage voor de dienstverlening van MRB begroot op € 1.669.000. In 2016 is de dienstverlening begroot op € 1.687.000.
Bestuurlijk belang WSHD	Bestuurlijk overleg = één lid van dagelijks bestuur; Stuurgroep = een directeur
Financiële kerncijfers (x € 1 mln.):	
-Eigen vermogen	
-Vreemd vermogen	
-Jaarresultaat	
Relatie met programma	Waterkeringen
Risico's	
Overige informatie	<p>Financieel verrekenmodel</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3, vooraf jaarlijks een begroting op. 2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland. 3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoed, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst. 4. De waterschappen nemen deel voor: <ol style="list-style-type: none"> a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%, b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%, c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%, d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%. Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst. <p>Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.</p>

4.10 Bedrijfsvoering

Inleiding

Voor het leveren van een klantgerichte en kwalitatieve dienstverlening aan onze belastingbetalers is een goede bedrijfsvoering onontbeerlijk. Bedrijfsvoering is de manier waarop de bedrijfsprocessen van Hollandse Delta worden beheerst en uitgevoerd met onderstaande thema's. Deze paragraaf wordt afgesloten met een overzicht van de netto-lasten van bedrijfsvoering.

Personeelsbeleid en –beheer

“Het ontwikkelen, invoeren, bewaken, hanteren, en onderhouden van centrale instrumenten ten behoeve van het te voeren personeelsbeleid en -beheer, evenals het voeren van de salarisadministratie.”

Onderwerpen:

- meerjarige personeelsplanning;
- competentie management;
- arbeidsmobiliteit;
- begrotingscyclus personeelskosten;
- delta-academie;
- salaris- en personeelsadministratie, en;
- basis dienstverlening.

Organisatiebeleid en –beheer

“Het opbouwen en in stand houden van een goed functionerende ambtelijke organisatie die op zijn taak is berekend.”

Onderwerpen:

- management development;
- asset-management;
- “WSHD op koers” organisatieontwikkeling;
- strategische personeelsplanning;
- verjongen & verkleuren;
- basis dienstverlening.

Kwaliteits-, arbeidsomstandigheden-, milieuzorgbeleid en –beheer

“De centrale activiteiten met betrekking tot de ontwikkeling, het beheer, het onderhoud en het richting geven aan de uitvoering van een intern milieuzorgsysteem, een adequate arbozorg en een kwaliteitszorgsysteem binnen de organisatie van het waterschap.”

Onderwerpen:

- vitaliteit met verzuimmanagement;
- procesmanagement;
- Arbo & veiligheid;
- duurzaamheid en;
- basis dienstverlening.

Interne communicatie

“De centrale activiteiten die zijn gericht op het informeren van het personeel en het bestuur over het beleid van het waterschap en de activiteiten die ter realisering daarvan worden uitgevoerd evenals over het intern functioneren van het waterschap.”

Onderwerpen:

- organisatieontwikkeling, en;
- basis dienstverlening.

Prestatie indicatoren	Gerealiseerd in 2014	Streefwaarde 2016	Streefwaarde 2017	Streefwaarde 2018	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020
Gerealiseerde gemiddelde betaaltermijn (aantal dagen na ontvangstdatum factuur)	25	30	30	30	30	30
Het % facturen dat binnen de reguliere termijn van 30 dagen is betaald.	87%	90%	90%	90%	90%	90%

Wat mag het kosten?

Hieronder is een overzicht van de baten en lasten van de bedrijfsvoering opgenomen, onderverdeeld naar beleidsproduct. Het totaal van de netto-lasten wordt op basis van de nota 'Doorbelasting indirecte kosten' verdeeld over de programma's en de investeringen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten 9.10. Organisatieontwikkeling	3.067	3.034	3.053	3.053	3.053	3.053	3.053
9.20. Personeel en organisatie	76.448	78.765	75.108	71.133	68.080	66.944	66.944
9.30. Kwaliteitszrg, arbeidsomst. & milieuzorgbel	567	440	491	491	491	491	491
9.40. Informatievoorziening	7.608	7.364	7.958	7.872	7.885	7.860	7.857
9.50. Concern control	666	705	711	711	711	711	711
9.60. Financiën	35.691	37.371	36.311	38.594	39.519	39.553	39.435
9.70. Juridische zaken	2.224	1.933	1.776	1.776	1.776	1.776	1.776
9.80. Faciliteiten	8.927	9.019	8.677	8.558	8.509	8.483	8.415
Totaal Lasten	135.197	138.632	134.085	132.188	130.024	128.870	128.681
Baten 9.10. Organisatieontwikkeling	-3.067	-2.711	-3.053	-3.053	-3.053	-3.053	-3.053
9.20. Personeel en organisatie	-76.448	-78.741	-75.108	-71.133	-68.080	-66.944	-66.944
9.30. Kwaliteitszrg, arbeidsomst. & milieuzorgbel	-567	-440	-491	-491	-491	-491	-491
9.40. Informatievoorziening	-7.608	-7.272	-7.959	-7.872	-7.885	-7.860	-7.857
9.50. Concern control	-666	-705	-711	-711	-711	-711	-711
9.60. Financiën	-35.691	-37.371	-36.311	-38.594	-39.519	-39.553	-39.435
9.70. Juridische zaken	-2.224	-1.934	-1.776	-1.776	-1.776	-1.776	-1.776
9.80. Faciliteiten	-8.927	-9.109	-8.677	-8.558	-8.509	-8.483	-8.415
Totaal Baten	-135.197	-138.284	-134.085	-132.188	-130.024	-128.870	-128.681
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering	0	349	0	0	0	0	0

4.10.1 Cross Border Lease

Algemeen

Op 1 oktober 1998 is door een van de rechtsvoorgangers van WSHD, het voormalig Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden (ZHEW), een Cross Border Lease-transactie (CBL) afgesloten met een investeerder in de Verenigde Staten (Wells Fargo Bank) en de Nederlandse Waterschapsbank en ABN AMRO bank voor de lease van 20 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). De CBL-constructie betreft een overeenkomst over de verkoop en huur van 20 rwzi's verspreid in het gehele beheersgebied. Met deze constructie is in 1998 een eenmalig financieel rendement behaald van circa € 15 miljoen. Met dit bedrag is een reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct zuiveren van afvalwater. De voornaamste reden voor de buitenlandse investeerder om een CBL-transactie aan te gaan, is het verkrijgen van versnelde afschrijvingsmogelijkheden op basis van fiscale regelgeving in de Verenigde Staten, waardoor belastbare winsten tijdelijk worden uitgesteld. Het rentevoordeel dat door dit uitstel van betaling ontstaat, is de winst voor de investeerder. Bij het aangaan van de overeenkomst is geregeld dat beide partijen (de investeerders en voormalig ZHEW) het winstvoordeel delen.

Het totaal geïnvesteerd vermogen in de CBL-constructie bedraagt ongeveer € 365 miljoen. De CBL is verdeeld over drie trusts met verschillende looptijden. Aan het einde van de looptijden vloeit het eigendom van de installaties door middel van het uitoefenen van een koopoptie weer terug naar WSHD.

De CBL-constructie is dusdanig opgezet dat hierdoor geen verstoring van de bedrijfsvoering plaatsvindt en er geen nieuwe financiële consequenties ontstaan. Het beheer en onderhoud en verzekering van betreffende CBL-installaties vindt op een zelfde wijze plaats als voor installaties die niet onder de CBL vallen.

Toelichting op de constructie

De Amerikaanse investeerder heeft in 1998 een bedrag van circa € 365 miljoen betaald voor de overname van de rwzi's. Het financiële voordeel dat met deze transactie behaald is, is 50/50 gedeeld met de Amerikaanse investeerder en bedroeg voor beide partijen circa € 15 miljoen. Met dit gerealiseerde resultaat is de reserve CBL gevormd, van waaruit gedurende 20 jaar, tot en met 2018, een bedrag vrijvalt ten gunste van het beleidsproduct gezuiverd afvalwater.

Uiteraard is het uiteindelijk de bedoeling dat én WSHD het eigendom van de rwzi's weer terugkrijgt én de investeerder het geïnvesteerde bedrag terugkrijgt. De wijze waarop dat plaatsvindt, is contractueel vastgelegd. Van het ontvangen investeringsbedrag is circa € 230 miljoen op depositorekeningen gezet bij de ABN AMRO bank (Series A Deposit, circa € 207 miljoen) en de Nederlandse Waterschapsbank (Series B Deposit, circa € 23 miljoen). Over de Series B Deposit (€ 23 miljoen bij NWB) kan in principe vrij beschikt worden. Om die reden is dit deposito opgenomen in de balans van WSHD. Over de Series A Deposit (€ 207 miljoen bij ABN AMRO bank) kan niet vrij beschikt worden, waardoor dit deposito destijds niet in aanmerking is gekomen voor opname in de balans. Bij het aangaan van het contract is dit een eis van de investeerder geweest om meer zekerheid te hebben over de daadwerkelijke betaling van de leasetermijnen.

Vanaf 1998 worden hiervan jaarlijks de contractueel verplichte leasebetalingen aan de investeerder gedaan. De hoogte van de bedragen van deze leasebetalingen liggen per installatie contractueel vast (Series A and B Deposit Agreement). Inmiddels is vanaf 1998 in totaal een bedrag van ongeveer € 110 miljoen aan leasebetalingen gedaan van beide deposito's. Op de depositorekeningen resteert momenteel nog ongeveer € 120 miljoen. Dit bedrag zal tot aan het einde van de looptijden van de verschillende trusts middels leasebetalingen aan de investeerder worden voldaan.

Beëindiging

In de periode 2018 - 2022 eindigen de looptijden van de drie trusts. Contractueel is bepaald dat WSHD dan een koopoptie kan uitoefenen door middel van een onherroepelijke schriftelijke kennisgeving. WSHD dient de koopoptie uit te oefenen met betrekking tot de gehele Property (dat wil zeggen alle drie de trusts tegelijk). Bij het aangaan van de CBL-constructie in 1998 is van het ontvangen investeringsbedrag van € 365 miljoen ongeveer € 230 miljoen op depositorekeningen gezet ter betaling van de jaarlijkse leasetermijnen. De overige € 120 miljoen is volledig geïnvesteerd in Amerikaanse staatsobligaties, welke zijn ondergebracht bij een depository institute Wilmington Trust, en is ter dekking van de terugkoopoptie. Hiermee wordt de investeerder volledig terugbetaald en komt het eigendom van de rwzi's weer terug bij respectievelijk WSHD, WSRL en HHSK. De investeerder heeft eind 2023 namelijk in totaal circa € 230 miljoen aan leasebetalingen ontvangen en € 120 miljoen aan koopoptieprijs (in totaal het geïnvesteerde bedrag, exclusief de winst, van € 350 miljoen). Daarmee zal de CBL-constructie eind 2023 volledig ten einde zijn.

Risico's

Het is lastig om in financieel roerige tijden aan te geven wat in de toekomst risico's zijn van bepaalde instellingen of landen. De feiten zijn op dit moment echter dat de Nederlandse Waterschapsbank een triple A rating heeft bij onder andere zowel Moody's als Standard en Poor's. ABN AMRO bank is momenteel min of meer een staatsbank. Amerikaanse Staatsobligaties zijn nog steeds gewild en gelden al sinds jaar en dag als een veilige belegging. Het blijft uiteraard niet te voorspellen wat er in de toekomst op de financiële markten zal gebeuren. Wel kan geconcludeerd worden dat WSHD zich met de bestaande CBL-constructie géén risicovolle producten, beleggingen of derivaten heeft aangemeten. Resumerend kan worden geconcludeerd dat WSHD in de volgende gevallen een risico loopt:

1. Faillissement van de Verenigde Staten;
2. Faillissement van de ABN AMRO bank of de Nederlandse Waterschapsbank;
3. Het niet naleven van de beheersaspecten van het CBL-contract.

Ten aanzien van de eerste twee risico's kan gesteld worden dat deze buiten onze beheersing vallen. Overigens worden deze risico's klein geacht. Ten aanzien van het derde risico zijn de beheersaspecten vastgelegd in een handleiding CBL met uitgebreide werkbeschrijvingen.

4.11 EMU-saldo

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis te verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de Programmabegroting is deze verplichte informatie eveneens opgenomen.

Ten behoeve van deze gegevensverstrekking is er een convenant afgesloten tussen de waterschappen en het CBS. Deze informatie wordt door het CBS onder andere gebruikt voor de verplichte aanlevering van kwartaalinformatie over overheden aan de Europese Commissie.

4.11.1 Opbouw EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging/onttrekking aan de reserves	1.620	1.549	-697	-562	122	642
2	Invloed investeringen						
2a	Bruto investeringsuitgaven	min 116.596	124.707	88.620	33.588	8.672	7.163
2b	Investeringssubsidies en bijdragen derden	plus 76.296	87.424	49.028	31.974	4.250	2.700
2c	Verkoop mva en iva	plus 0	0	0	0	0	0
2d	Afschrijvingen	plus 20.596	21.667	22.771	24.463	24.075	24.177
3	Invloed van voorzieningen						
3a	Toevoeging aan voorziening	plus 524	100	100	100	100	100
3b	Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	min 953	823	434	53	53	53
4	invloed reserves						
4a	Onttrekkingen aan reserves	min 4.225	6.780	2.455	1.408	521	0
4b	Storting in reserves	plus 5.124	8.330	1.758	845	642	642
5	Deelnemingen en aandelen						
5a	Boekverlies	plus 0	0	0	0	0	0
5b	Boekwinst	min 0	0	0	0	0	0
Geraamd EMU-saldo WSHD		-17.614	-13.240	-18.549	21.771	19.943	21.045
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde (0,05% in 2016)		-21.602	-18.900	-18.900	-18.900	-18.900	-18.900
Verschil (+ = ruimte; - = tekort)		3.988	5.660	351	40.671	38.843	39.945

4.11.2 Toelichting op EMU-saldo

De vier Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) zijn er samen verantwoordelijk voor dat Nederland gezonde overheidsfinanciën kent. Op grond van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die hieromtrent vanuit de Europese Unie wordt gesteld, waaronder het EMU-saldo. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen te kunnen uitvoeren hebben de waterschappen, net als de ander overheden, een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Voor de jaren 2014 en 2015 zijn in dit kader harde afspraken gemaakt over het maximaal aandeel van decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen), waarna vervolgens ook afspraken gemaakt zijn over de verdeling tussen de decentrale overheden. Het Rijk heeft bepaald dat de decentrale

overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) in 2016 gezamenlijk een maximaal aandeel in het EMU-tekort mogen hebben van 0,4% BBP (was in 2015 0,5%). Deze ruimte is niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen. Hierbij is wel bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren. Tot en met 2017 zal het Rijk in ieder geval geen maatregelen of sancties treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte.

Ondanks dat er geen formeel vastgestelde referentiewaarden voor 2016 zijn, wordt vanuit de Unie van Waterschappen (UvW) geadviseerd om ook voor 2016 te blijven werken met de systematiek van referentiewaarden. In dit kader heeft de Unie van Waterschappen voor 2016 indicatieve referentiewaarden berekend, waarbij is uitgegaan van een ruimte van 0,06% voor alle waterschappen gezamenlijk. De indicatieve referentiewaarde voor waterschap Hollandse Delta voor 2016 is € 18,9 miljoen.



Leeuw van Putten

4.12 Duurzaamheid

Waterschap Hollandse Delta streeft ernaar om zijn taken op een duurzame wijze uit te voeren. Op basis van met name het Klimaat- en Energieakkoord zijn doelstellingen en maatregelen vastgesteld op het gebied van onder andere energie-efficiency en productie, vermindering uitstoot van broeikasgassen en inkoop. Het ambitieniveau ten aanzien van duurzaamheid wordt voor de komende jaren opnieuw aangegeven in een Ambitienotitie Duurzaamheid 2016-2020. Die wordt in 2016 uitgebracht.

Duurzame energieopwekking

Beleidsdoelstelling: WSHD wekt in 2020 40% van de totale energiebehoefte zelf duurzaam op.

Voor het opwekken van duurzame energie werkt WSHD samen met (regionale) energiebedrijven.

- Biogas:
 - Met biogas uit slibvergisting wordt elektriciteit en warmte geproduceerd. Dit voorziet voor ongeveer 18% in de energiebehoefte van WSHD.
 - HVC heeft samen met in de GR Slibverwerking 2009 deelnemende waterschappen onderzoek uitgevoerd naar de realisatie van een centrale slibvergisting. Op basis van de onderzoeksresultaten is besloten daarvan af te zien. De waterschappen participierend in de GR Slibverwerking 2009 zullen zich vooral richten op het benutten van de bestaande gistingsinstallaties.
- Afvalwaterenergie:
 - Uit eerdere studie kwam naar voren dat verder benutten van de gistingcapaciteit op Sluisjesdijk beperkt voordeel oplevert. Bij eventuele herinvesteringen op rwzi's zal telkens de optie afvoer naar Sluisjesdijk worden verkend.
- Windenergie:
 - De elektriciteit die de windmolen Middelharnis produceert wordt aan het waterschap toegerekend.
- In 2012 is in samenwerking met HVC en andere overheden een verkenning gestart naar toepassing van windenergie op terreinen en installaties van WSHD. De verkenning heeft 2 potentiële locaties opgeleverd. Over het vervolg en de grondhouding van WSHD daarbij zal separate besluitvorming plaatsvinden.
- Zonne-energie:
 - Voor de elektriciteitsvoorziening bij stuwen wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van zonnepanelen.
 - De markt- en prijsontwikkelingen en de resultaten van een Quickscan geven aanleiding om nader onderzoek te doen naar de mogelijkheid om met zonneparken op (reserve)terreinen van rwzi's of andere installaties energie te produceren.
- Groene biomassa:
 - Het is nog geen haalbare optie voor het zelf opwekken van energie. HVC gaat nog een keer een quickscan uitvoeren naar de potentie en ontwikkelingen.
- Warmtelevering:
 - De eventuele mogelijkheden voor uitwisseling van warmte en/of biogas op Sluisjesdijk worden meegenomen in de investering 'WarmteKrachtKoppeling (WKK) Sluisjesdijk' (investering 7304210018).

Duurzame energiehuishouding

Beleidsdoelstelling: 30% energie-efficiencyverbetering WSHD in de periode 2020

- Onderzoek naar het energiezuinige Anammox proces op Dokhaven wordt voortgezet en zal naar verwachting in 2016 worden afgerond.
- In 2016 wordt verder uitvoering gegeven aan het Energie Efficiency Plan 2013-2016 in het kader van de MJA3 afspraken door het Programma Zuiveren.
- In 2016 wordt voor alle programma's een nieuw Energie Efficiency Plan (EEP) voor de periode 2017-2020 opgesteld.

- Als het voorgenomen besluit van de Unie van Waterschappen wordt bekrachtigd, zal in 2017 ook voor de rest van het waterschap een EEP worden opgesteld.
- Permanente monitoring van het energieverbruik kantoor Ridderkerk en zo nodig bijsturing.
- Klimaatneutraal bouwen: het nieuwe gemaal Putten wordt zo klimaatneutraal mogelijk gebouwd. De ervaring daaruit wordt benut bij het ontwerp van andere installaties.
- In het kader van energie- en onderhoudsefficiency is op enkele locaties LED straatverlichting geplaatst. De ervaringen met deze verlichting lijken positief en het is de bedoeling LED straatverlichting op grotere schaal te gaan gebruiken.

Duurzaam inkopen

Beleidsdoelstelling 2015 = 100%

We kopen 100% duurzaam in volgens de landelijke criteria. Naast het opnemen van duurzaamheidsaspecten in Algemene Programma's van Eisen krijgt duurzaamheid bij aanbestedingen aandacht door middel van de Aanpak Duurzaam GWW. Met deze werkwijze worden in alle fasen van een project duurzaamheidsaspecten meegewogen. De Aanpak zal vanaf 2017 als standaard werkwijze in businesscases (IBC's) en projecten GWW worden toegepast. Door middel van training en begeleiding in pilotprojecten wordt hiervoor in 2015 en 2016 kennis en ervaring opgedaan.

Wagenpark

In 2016 wordt een aantal bedrijfsauto's vervangen waarbij duurzaamheidsaspecten worden meegewogen.

Uitstoot broeikasgassen afvalwaterbehandeling (lachgas en methaan)

Op basis van het STOWA onderzoek wordt beleid ontwikkeld voor het terugdringen van de emissie van broeikasgassen. In 2012 is gebleken dat er onvoldoende kennis aanwezig is om te sturen op de uitstoot van lachgas (N₂O). In afwachting van verder internationaal wetenschappelijk onderzoek is landelijk afgesproken deze doelstelling tijdelijk te parkeren.

Duurzaam Terreinbeheer

Beleidsdoelstelling: voldoen aan certificatieisen van niveau Zilver

- Het onderhoud van omheinde terreinen is gecertificeerd op niveau Zilver volgens de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Het niveau Zilver wordt gehandhaafd.

Grondstofwinning

- Afvalwater is een bron van schaarse grondstoffen. Terugwinning van fosfaat wordt als kansrijk aangemerkt (Ketenakkoord Fosfaat). WSHD zet in op de terugwinning van fosfaat uit de reststroom van de slibverbranding. HVC heeft aangegeven samen met SNB te willen inzetten op terugwinning van fosfaat uit slibas middels de Ecophos-route. De mogelijkheden tot realisatie van deze route worden momenteel verkend. De ontwikkelingen op landelijke schaal worden gestimuleerd door deelname aan de Grondstoffenfabriek.

Samenwerking en innovatie in de waterketen.

Duurzame inrichting met terugwinning van energie en grondstoffen.

- Verder doorvoeren van Asset Management op basis van levenscyclus analyse.
- Ontwikkeling / vernieuwing van de afvalwater-, slib- en energieketens in samenwerking met de ketenpartners. Er wordt al overleg gevoerd over kansen en mogelijkheden.
- Hollandse Delta werkt samen met Evides in het RINEW onderzoeksproject naar technische mogelijkheden in de Rotterdamse Stadshavens. In samenwerking met Paques en de TU Delft wordt onderzoek gedaan naar het Koude Anammox proces (CENIRELTA project) om de afvalwaterketen verder te verduurzamen. Met de Rotterdamse ketenpartners wordt een Strategie tot het bereiken van de Lange-Termijnvisie uitgewerkt. In het kader van het RoSA-project is een innovatie-agenda opgesteld. De kennisontwikkeling binnen dit programma zal worden gedeeld.

5 Exploatiebegroting

5.1 Meerjarenbegroting naar programma

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Waterkeringen							
Lasten 1.10. Plannen, instrumenten & registers waterker.	1.838	2.205	1.797	1.716	2.403	2.007	1.856
1.20. Versterken waterkeringen	7.221	9.855	10.473	10.677	10.347	10.577	10.498
1.30. Behouden waterkeringen	4.603	5.989	5.654	5.686	5.718	5.718	5.718
1.40. Calamiteiten waterkeringen	1.022	1.067	1.360	1.457	1.454	1.452	1.449
Totaal Lasten	14.685	19.116	19.284	19.537	19.923	19.755	19.522
Baten 1.20. Versterken waterkeringen	-120	-73	0	0	0	0	0
1.30. Behouden waterkeringen	-369	-529	-374	-90	-90	-90	-90
Totaal Baten	-489	-602	-374	-90	-90	-90	-90
Totaal Waterkeringen	14.196	18.514	18.910	19.447	19.833	19.665	19.432
Water							
Lasten 2.10. Plannen, instrumenten & registers water	8.132	7.292	6.746	6.676	5.463	5.180	5.054
2.20. Droge voeten	21.075	22.946	22.448	24.233	27.150	29.557	30.078
2.30. Voldoende water	1.661	1.652	1.501	1.492	1.483	1.464	1.455
2.40. Schoon en gezond water	1.477	1.625	1.106	1.074	1.074	1.074	1.074
2.50. Baggeren	6.650	10.746	11.165	10.856	10.812	10.811	10.810
2.60. Vaarwegbeheer	490	767	543	843	843	843	843
2.70. Calamiteiten water	1.016	160	167	157	157	157	157
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	1.089	1.172	1.101	1.137	1.065	1.045	969
Totaal Lasten	41.591	46.361	44.778	46.469	48.047	50.131	50.440
Baten 2.10. Plannen, instrumenten & registers water	-119	-141	0	0	0	0	0
2.20. Droge voeten	-474	-383	-380	-380	-380	-380	-380
2.30. Voldoende water	-3	-83	-3	-3	-3	-3	-3
2.40. Schoon en gezond water	-242	-13	-1	-1	-1	-1	-1
2.50. Baggeren	-315	-3.218	-2.366	-1.696	-1.667	-1.667	-1.667
2.60. Vaarwegbeheer	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
2.70. Calamiteiten water	-487	0	0	0	0	0	0
2.80. Samenwerken in de afvalwaterketen	-45	-43	-43	-43	-43	-43	-43
Totaal Baten	-1.687	-3.883	-2.794	-2.124	-2.095	-2.095	-2.095
Totaal Water	39.904	42.478	41.984	44.345	45.952	48.036	48.345

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Zuiveren							
Lasten 3.10. Plannen,instrumenten & registers zuiveren	1.623	2.162	1.780	1.780	1.880	1.880	1.880
3.20. Gezuiverd afvalwater	55.561	55.765	55.701	56.133	55.851	54.949	54.617
3.30. Calamiteiten zuiveren	2.834	419	222	222	222	222	222
Totaal Lasten	60.018	58.346	57.704	58.135	57.953	57.052	56.719
Baten 3.10. Plannen,instrumenten & registers zuiveren	-285	-371	0	0	0	0	0
3.20. Gezuiverd afvalwater	-1.931	-2.306	-2.173	-2.059	-2.010	-1.373	-1.102
3.30. Calamiteiten zuiveren	-2.640	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	-4.856	-2.677	-2.173	-2.059	-2.010	-1.373	-1.102
Totaal Zuiveren	55.162	55.669	55.531	56.076	55.943	55.679	55.617
Wegen							
Lasten 4.10. Plannen,instrumenten & registers wegen	1.220	1.216	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
4.20. Berijdbaarheid	10.977	12.261	10.914	11.077	10.379	10.290	10.154
4.30. Verkeersveiligheid	2.423	2.422	2.294	2.678	2.728	2.710	2.672
4.40. Calamiteiten wegen	95	68	144	134	134	134	134
Totaal Lasten	14.715	15.967	14.551	15.089	14.441	14.334	14.160
Baten 4.20. Berijdbaarheid	-7.915	-8.447	-7.543	-7.600	-7.508	-7.508	-7.508
4.30. Verkeersveiligheid	-23	-165	-165	-165	-165	-165	-165
Totaal Baten	-7.938	-8.612	-7.708	-7.765	-7.673	-7.673	-7.673
Totaal Wegen	6.777	7.355	6.843	7.324	6.768	6.661	6.487
Algemene beleidstaken							
Lasten 7.10. Bestuur	3.515	4.366	4.624	4.545	4.530	4.516	4.993
7.20. Externe communicatie	1.392	1.665	1.634	1.634	1.634	1.634	1.634
7.30. Waterwet	5.987	7.609	7.450	7.442	7.442	7.442	7.442
Totaal Lasten	10.894	13.640	13.707	13.621	13.606	13.591	14.069
Baten 7.10. Bestuur	-701	-432	-432	-432	-432	-432	-432
7.30. Waterwet	-192	-130	-130	-130	-130	-130	-130
Totaal Baten	-892	-562	-562	-562	-562	-562	-562
Totaal Algemene beleidstaken	10.002	13.078	13.145	13.059	13.044	13.029	13.507
Algemene dekkingsmiddelen							
Lasten 8.10. Algemene lasten en baten	22.105	8.034	7.401	9.601	9.847	12.364	12.626
8.20. Onvoorzien	0	100	500	500	500	500	500
8.30. Belastingen	2.006	0	0	0	0	0	0
8.40. Exploitatiesaldo	10.222	3.116	8.329	1.758	845	642	642
Totaal Lasten	34.332	11.250	16.230	11.859	11.192	13.506	13.768
Baten 8.10. Algemene lasten en baten	-18.549	-4.773	-2.427	-4.265	-4.341	-5.535	-5.661
8.30. Belastingen	-134.550	-143.919	-144.792	-146.346	-147.891	-150.790	-151.495
8.40. Exploitatiesaldo	-7.274	0	-5.424	-1.499	-500	-250	0
Totaal Baten	-160.373	-148.692	-152.643	-152.110	-152.732	-156.575	-157.156
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	-126.041	-137.443	-136.413	-140.251	-141.540	-143.069	-143.388
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Recapitulatie baten en lasten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten	Waterkeringen	14.685	19.116	19.284	19.537	19.923	19.755	19.522
	Water	41.591	46.361	44.778	46.469	48.047	50.131	50.440
	Zuiveren	60.018	58.346	57.704	58.135	57.953	57.052	56.719
	Wegen	14.715	15.967	14.551	15.089	14.441	14.334	14.160
	Algemene beleidstaken	10.894	13.640	13.707	13.621	13.606	13.591	14.069
	Algemene dekkingsmiddelen	34.332	11.250	16.231	11.859	11.192	13.506	13.768
	Totaal Lasten	176.235	164.679	166.255	164.710	165.162	168.369	168.678
Baten	Waterkeringen	-489	-602	-374	-90	-90	-90	-90
	Water	-1.687	-3.883	-2.794	-2.124	-2.095	-2.095	-2.095
	Zuiveren	-4.856	-2.677	-2.173	-2.059	-2.010	-1.373	-1.102
	Wegen	-7.938	-8.612	-7.708	-7.765	-7.673	-7.673	-7.673
	Algemene beleidstaken	-892	-562	-562	-562	-562	-562	-562
	Algemene dekkingsmiddelen	-160.373	-148.692	-152.643	-152.110	-152.732	-156.576	-157.156
	Totaal Baten	-176.235	-165.028	-166.255	-164.710	-165.162	-168.369	-168.678
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0	

5.2 Meerjarenbegroting naar kosten- en opbrengstsoorten

Conform artikel 4.9 lid e van het Waterschapsbesluit is in onderstaande staat de begroting naar kosten- en opbrengstsoorten opgenomen. De indeling is voorgeschreven in de "Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen".

Omschrijving (bedragen x € 1.000 euro)	Realisatie 2014	Begroot 2015	Begroot 2016	Begroot 2017	Begroot 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Lasten							
Rente & Afschrijving	31.270	32.058	31.987	32.381	33.225	32.044	31.801
Personeelslasten	47.639	49.771	46.632	45.190	42.532	42.561	42.965
Goederen en diensten van derden	71.264	79.062	75.451	76.264	76.040	77.789	77.828
Bijdragen aan derden	9.962	12.460	12.533	12.684	12.142	12.227	12.211
Toev. Voorzien./ onvoorzien	3.023	370	600	600	600	600	600
Exploitatieresultaat	0	-30	0	0	0	0	0
Doorberekende kosten	137.550	126.474	124.807	128.021	129.802	131.376	131.312
Totaal Lasten	300.706	300.165	292.010	295.139	294.340	296.596	296.717
Baten							
Financiële baten	-1.122	-744	-1.682	-2.150	-1.125	-744	-744
Personeelsbaten	-302	-137	-177	-177	-177	-177	-177
Goederen en diensten aan derden	-4.070	-4.622	-4.418	-4.032	-4.004	-4.004	-4.004
Bijdragen van derden	-12.643	-10.066	-8.993	-8.708	-8.607	-8.584	-8.584
Waterschapsbelastingen	-135.135	-143.919	-144.792	-146.346	-147.891	-150.790	-151.495
Interne verrekeningen	-12.867	-12.976	-8.691	-5.008	-2.173	-1.043	-1.043
Doorberekeningen	-137.550	-126.474	-124.807	-128.021	-129.802	-131.376	-131.312
Totaal Baten	-303.688	-298.938	-293.559	-294.442	-293.778	-296.718	-297.359
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-2.981	1.227	-1.549	697	562	-122	-642
Toevoeging aan reserves	10.726	3.146	8.330	1.758	845	642	642
Onttrekking aan reserves	-7.744	-4.374	-6.780	-2.455	-1.408	-521	0
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	0	0	0	0	0	0

6 Vaststelling Programmabegroting 2016-2020

Registratienummer...**
Agendapunt : ...**

Vergaderdatum : 26 november 2015

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING **Vaststelling Programmabegroting 2016-2020**

De Verenigde Vergadering van waterschap Hollandse Delta,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 27-10-2015;

gelezen het advies van de commissie Water van 9-11-2015, de commissie Waterkering, Wegen en Vergunningverlening van 10-11-2015 en de commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving van 11-11-2015;

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;
- artikel 99 tot en met 101 Waterschapswet

BESLUIT:

- a. De Programmabegroting 2016-2020 vast te stellen en daarmee de bedragen voor 2016 per programma, tot een totaalbedrag van (afgerond) € 166.255.000 aan lasten.
- b. Een bedrag van € 1.336.562 te onttrekken aan de algemene reserve programma Algemene Beleidstaken en dit bedrag van € 1.336.562 toe te voegen aan de nieuw te vormen bestemmingsreserve "Frictiekosten Aquon".
- c. Een bedrag van € 587.854 te onttrekken aan de bestemmingsreserve "Frictiekosten Aquon".
- d. Een bedrag van € 2.500.000 te onttrekken aan de algemene reserve programma Water en dit bedrag van € 2.500.000 toe te voegen aan de nieuw te vormen egaliseringsreserve "Tariefegaliserings Watersysteemheffing".
- e. Een bedrag van € 1.000.000 te onttrekken aan de egaliseringsreserve "Tariefegaliserings Watersysteemheffing".
- f. Een bedrag van € 1.119.376 toe te voegen aan de algemene reserve programma Wegen.
- g. Een bedrag van € 559.688 toe te voegen aan de algemene reserve Zuiveren.
- h. De belastingopbrengst 2016 met 0,61% ten opzichte van 2015 te laten stijgen.
- i. Ter dekking van de financieringsbehoefte het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:
 - het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening courantverhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet;
 - het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 46.337.000

Ridderkerk, 26 november 2015

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

drs. A.A. van Vliet.

ing. J.M. Geluk.

Bijlagen

Bijlage 1 Geprognosticeerde balans

De geprognosticeerde balans geeft de verwachte ontwikkeling van de bezittingen en schulden van het waterschap weer. Om een rekeningkundig evenwicht te kunnen presenteren, geven de posten 'Vlottende activa' en 'Overige vlottende passiva' het saldo van de geraamde passiva en de geraamde vaste activa.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	1-1-2016	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
Activa						
Immateriële vaste activa	26.682	23.488	24.893	23.596	20.985	18.117
Materiële vaste activa	272.697	293.159	309.478	290.566	273.365	257.866
Financiële vaste activa	10.315	8.673	7.333	5.993	4.653	3.313
Totaal vaste activa	309.694	325.320	341.704	320.155	299.003	279.296
Vlottende activa	0	0	0	9.218	8.474	9.166
Totaal activa	309.694	325.320	341.704	329.373	307.477	288.462
Passiva						
<u>Eigen vermogen</u>						
Algemene reserves	9.291	7.134	7.134	7.134	7.134	7.134
Egalisatiereserves	0	1.500	750	250	0	0
Specifieke bestemmingreserves	21.725	23.931	23.984	23.922	24.294	24.936
Totaal eigen vermogen	31.016	32.565	31.868	31.306	31.427	32.069
<u>Voorzieningen</u>	7.685	6.962	6.239	5.516	4.793	4.070
<u>Langlopende schulden</u>						
Afgesloten leningen	207.577	197.183	231.014	244.458	241.638	230.838
Nieuw af te sluiten	0	46.337	27.029	11.093	0	0
Totaal langlopende schulden	207.577	243.520	258.043	255.551	241.638	230.838
<u>Vlottende passiva</u>						
Kasgeldleningen	37.000	37.000	37.000	37.000	29.619	21.485
Overige vlottende passiva	26.416	5.273	8.554	0	0	0
Totaal vlottende passiva	63.416	42.273	45.554	37.000	29.619	21.485
Totaal passiva	309.694	325.320	341.704	329.373	307.477	288.462

Bijlage 2 Staat van vaste activa

De staat van vaste activa geeft inzicht in de kapitaallasten voor 2016. Dit betekent dat voor het in beeld brengen van de kosten voor de activa de rentekosten en de afschrijvingslasten zijn gepresenteerd. De rentekosten zijn bepaald op basis van de vastgestelde rekenrente (zie paragraaf 4.7 Financiering).

Omschrijving	Onderverdeling activa	Boekwaarde 1-1-2016	Vermeer- deringen 2016	Vermin- deringen 2016	Afschrij- vingen 2016	Rente- lasten 2016	Kap. Last. 2016	Boekwaarde 31-12-2016
In exploitatie								
Immateriële vaste activa	Bijdr.aan act.in eigendom v/h Ryk(02020)	2.423	0	0	269	100	369	2.154
	Bydr.activa eigend.openb.lichamen(02030)	5.288	0	0	884	218	1.102	4.404
	Overige immateriële vaste activa (03090)	502	0	0	267	21	288	235
	Uitg. onderzoek en ontwikkeling (01020)	1.986	0	0	748	82	830	1.237
Totaal Immateriële vaste activa		10.199	0	0	2.168	420	2.588	8.030
Materiële vaste activa	Bedrijfsgebouwen (04050)	13.825	0	0	579	571	1.150	13.246
	Gronden en terreinen (04010)	8.797	0	0	0	363	363	8.797
	Overige Bedrijfsmiddelen (04040)	2.247	0	0	623	92	715	1.624
	Vervoermiddelen en Werktuigen (04020)	1.577	0	0	362	65	427	1.215
	Watergangen en Kunstwerken (04070)	53.368	0	0	3.457	2.204	5.661	49.911
	Waterkeringen (04060)	3.527	0	0	430	145	575	3.097
	Wegen (04080)	11.696	0	0	1.425	482	1.907	10.271
	ZTW Slibverwerking (04110)	8.154	0	0	1.124	337	1.461	7.029
	ZTW Transport (04120)	20.790	0	0	1.582	858	2.440	19.208
	ZTW Zuiveringsinstallaties (04100)	85.327	0	0	7.892	3.525	11.417	77.435
Totaal Materiële vaste activa		209.308	0	0	17.475	8.643	26.117	191.834
Totaal In exploitatie		219.507	0	0	19.643	9.063	28.705	199.864
Onderhanden werk								
Immateriële vaste activa	Immateriële Vaste Activa (010010)	16.483	497	-391	1.131	646	1.777	15.458
Totaal Immateriële vaste activa		16.483	497	-391	1.131	646	1.777	15.458

Omschrijving	Onderverdeling activa	Boekwaarde 1-1-2016	Vermeer- deringen 2016	Vermin- deringen 2016	Afschrij- vingen 2016	Rente- lasten 2016	Kap. Last. 2016	Boekwaarde 31-12-2016
Materiële vaste activa	Bedrijfsgebouwen (04050)	125	0	0	8	5	13	117
	Gronden en terreinen (04010)	2.118	1.150	0	0	25	25	3.268
	Overige Bedrijfsmiddelen (04040)	1.134	4.000	0	227	47	274	4.907
	Vervoermiddelen en Werktuigen (04020)	350	890	0	0	0	0	1.240
	Watergangen en Kunstwerken (04070)	20.448	43.369	-25.288	397	327	724	38.133
	Waterkeringen (04060)	18.411	54.014	-51.361	27	33	60	21.037
	Wegen (04080)	7.571	1.435	-1.026	167	130	297	7.812
	ZTW Slibverwerking (04110)	3.163	9.295	0	50	31	81	12.408
	ZTW Transport (04120)	556	712	-828	0	0	0	440
	ZTW Zuiveringsinstallaties (04100)	9.513	2.469	0	18	11	29	11.963
Totaal Materiële vaste activa		63.389	117.334	-78.503	894	609	1.503	101.326
Totaal Onderhanden werk		79.872	117.830	-78.894	2.024	1.255	3.280	116.784
Financiële vaste activa								
Financiële vaste activa	Aandelen en deelnemingen	239	0	0	0	0	0	239
	Vorderingen	10.076	7.376	-9.018	0	0	0	8.434
Totaal Financiële vaste activa		10.315	7.376	-9.018	0	0	0	8.673
Eindtotaal		309.694	125.206	-87.912	21.667	10.319	31.986	325.320

Bijlage 3 Staat van reserves

Staat van reserves (begroot) 2016					
Omschrijving	Saldo 1-1 2016	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Stand per 31-12 2016
ALGEMENE RESERVES					
- Programma Waterkeringen (811001)	2.286.264	-	-	-	2.286.264
- Programma Water (811002)	4.270.874	-	2.500.000	-	1.770.874
- Programma Zuiveren (811003)	2.720.426	559.688	-	-	2.160.738
- Programma Wegen (811004)	1.895.312	1.119.376	-	-	3.014.688
- Programma Algemene beleidstaken (811005)	3.558.999	-	1.336.562	-	2.222.437
Totaal algemene reserves	9.291.023	1.679.064	3.836.562	-	7.133.525
BESTEMMINGSRESERVES					
<i>Egalisatiereserves</i>					
- Tariefsegalisatie watersysteemheffing (8xxx)	-	2.500.000	1.000.000	-	1.500.000
Totaal egalisatiereserves	-	2.500.000	1.000.000	-	1.500.000
<i>Specifieke bestemmingsreserves</i>					
- Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)	1.365.634	-	414.000	-	951.634
- Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)	1.774.361	-	591.600	-	1.182.761
- Bestemmingsreserve BBVW Wegenbeheer (813003)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC NV (813004)	864.294	117.735	-	-	982.029
- Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD (813005)	1.829.090	-	-	-	1.829.090
- Bestemmingsreserve Dijkversterkingen (813006)	2.722.918	-	-	-	2.722.918
- Bestemmingsreserve fractievergoedingen (813007)	4.281	-	-	-	4.281
- Reserve vervangingsinvesteringen (813011)	3.697.970	1.154.000	-	-	4.851.970
- Reserve egalisatie geactiveerde lasten (813012)	4.570.142	1.542.000	-	-	6.112.142
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)	1.785.661	-	-	-	1.785.661
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)	1.587.256	-	-	-	1.587.256
- Reserve Investeren in de toekomst deel II (813013)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)	1.523.000	-	350.000	-	1.173.000
- Bestemmingsreserve Friciekosten Aquon	-	1.336.562	587.854	-	748.708
Totaal specifieke bestemmingsreserves	21.724.607	4.150.297	1.943.454	-	23.931.450
TOTAAL	31.015.630	8.329.361	6.780.016	-	32.564.975

Staat van reserves (begroot) 2017					
Omschrijving	Saldo 1-1 2017	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Stand per 31-12 2017
ALGEMENE RESERVES					
- Programma Waterkeringen (811001)	2.286.264	-	-	-	2.286.264
- Programma Water (811002)	1.770.874	-	-	-	1.770.874
- Programma Zuiveren (811003)	2.160.738	-	-	-	2.160.738
- Programma Wegen (811004)	3.014.688	-	-	-	3.014.688
- Programma Algemene beleidstaken (811005)	2.222.437	-	-	-	2.222.437
Totaal algemene reserves	7.133.525	-	-	-	7.133.525
BESTEMMINGSRESERVES					
<i>Egalisatiereserves</i>					
- Tariefsegalisatie watersysteemheffing (8xxx)	1.500.000	-	750.000	-	750.000
Totaal egalisatiereserves	1.500.000	-	750.000	-	750.000
<i>Specifieke bestemmingsreserves</i>					
- Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)	951.634	-	365.000	-	586.634
- Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)	1.182.761	-	591.600	-	591.161
- Bestemmingsreserve BBVW Wegenbeheer (813003)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC NV (813004)	982.029	60.833	-	-	1.042.862
- Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD (813005)	1.829.090	-	-	-	1.829.090
- Bestemmingsreserve Dijkversterkingen (813006)	2.722.918	-	-	-	2.722.918
- Bestemmingsreserve fractievergoedingen (813007)	4.281	-	-	-	4.281
- Reserve vervangingsinvesteringen (813011)	4.851.970	974.000	-	-	5.825.970
- Reserve egalisatie geactiveerde lasten (813012)	6.112.142	723.000	-	-	6.835.142
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)	1.785.661	-	-	-	1.785.661
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)	1.587.256	-	-	-	1.587.256
- Reserve Investeren in de toekomst deel II (813013)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)	1.173.000	-	-	-	1.173.000
- Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	748.708	-	748.708	-	-
Totaal specifieke bestemmingsreserves	23.931.450	1.757.833	1.705.308	-	23.983.975
TOTAAL	32.564.975	1.757.833	2.455.308	-	31.867.500

Staat van reserves (begroot) 2018					
Omschrijving	Saldo 1-1 2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Stand per 31-12 2018
ALGEMENE RESERVES					
- Programma Waterkeringen (811001)	2.286.264	-	-	-	2.286.264
- Programma Water (811002)	1.770.874	-	-	-	1.770.874
- Programma Zuiveren (811003)	2.160.738	-	-	-	2.160.738
- Programma Wegen (811004)	3.014.688	-	-	-	3.014.688
- Programma Algemene beleidstaken (811005)	2.222.437	-	-	-	2.222.437
Totaal algemene reserves	7.133.525	-	-	-	7.133.525
BESTEMMINGSRESERVES					
<i>Egalisatiereserves</i>					
- Tariefseglisatie watersysteemheffing (8xxx)	750.000	-	500.000	-	250.000
Totaal egalisatiereserves	750.000	-	500.000	-	250.000
<i>Specifieke bestemmingsreserves</i>					
- Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)	586.634	-	316.000	-	270.634
- Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)	591.161	-	591.161	-	-
- Bestemmingsreserve BBVW Wegenbeheer (813003)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC NV (813004)	1.042.862	51.463	-	-	1.094.325
- Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD (813005)	1.829.090	-	-	-	1.829.090
- Bestemmingsreserve Dijkversterkingen (813006)	2.722.918	-	-	-	2.722.918
- Bestemmingsreserve fractievergoedingen (813007)	4.281	-	-	-	4.281
- Reserve vervangingsinvesteringen (813011)	5.825.970	794.000	-	-	6.619.970
- Reserve egalisatie geactiveerde lasten (813012)	6.835.142	-	-	-	6.835.142
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)	1.785.661	-	-	-	1.785.661
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)	1.587.256	-	-	-	1.587.256
- Reserve Investeren in de toekomst deel II (813013)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)	1.173.000	-	-	-	1.173.000
- Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	-	-	-	-	-
Totaal specifieke bestemmingsreserves	23.983.975	845.463	907.161	-	23.922.277
TOTAAL	31.867.500	845.463	1.407.161	-	31.305.802

Staat van reserves (begroot) 2019					
Omschrijving	Saldo 1-1 2019	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Stand per 31-12 2019
ALGEMENE RESERVES					
- Programma Waterkeringen (811001)	2.286.264	-	-	-	2.286.264
- Programma Water (811002)	1.770.874	-	-	-	1.770.874
- Programma Zuiveren (811003)	2.160.738	-	-	-	2.160.738
- Programma Wegen (811004)	3.014.688	-	-	-	3.014.688
- Programma Algemene beleidstaken (811005)	2.222.437	-	-	-	2.222.437
Totaal algemene reserves	7.133.525	-	-	-	7.133.525
BESTEMMINGSRESERVES					
<i>Egalisatiereserves</i>					
- Tariefsegalisatie watersysteemheffing (8xxx)	250.000	-	250.000	-	-
Totaal egalisatiereserves	250.000	-	250.000	-	-
<i>Specifieke bestemmingsreserves</i>					
- Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)	270.634	-	270.634	-	-
- Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve BBVW Wegenbeheer (813003)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC NV (813004)	1.094.325	28.112	-	-	1.122.437
- Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD (813005)	1.829.090	-	-	-	1.829.090
- Bestemmingsreserve Dijkversterkingen (813006)	2.722.918	-	-	-	2.722.918
- Bestemmingsreserve fractievergoedingen (813007)	4.281	-	-	-	4.281
- Reserve vervangingsinvesteringen (813011)	6.619.970	614.000	-	-	7.233.970
- Reserve egalisatie geactiveerde lasten (813012)	6.835.142	-	-	-	6.835.142
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)	1.785.661	-	-	-	1.785.661
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)	1.587.256	-	-	-	1.587.256
- Reserve Investeren in de toekomst deel II (813013)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)	1.173.000	-	-	-	1.173.000
- Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	-	-	-	-	-
Totaal specifieke bestemmingsreserves	23.922.277	642.112	270.634	-	24.293.755
TOTAAL	31.305.802	642.112	520.634	-	31.427.280

Staat van reserves (begroot) 2020					
Omschrijving	Saldo 1-1 2020	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Stand per 31-12 2020
ALGEMENE RESERVES					
- Programma Waterkeringen (811001)	2.286.264	-	-	-	2.286.264
- Programma Water (811002)	1.770.874	-	-	-	1.770.874
- Programma Zuiveren (811003)	2.160.738	-	-	-	2.160.738
- Programma Wegen (811004)	3.014.688	-	-	-	3.014.688
- Programma Algemene beleidstaken (811005)	2.222.437	-	-	-	2.222.437
Totaal algemene reserves	7.133.525	-	-	-	7.133.525
BESTEMMINGSRESERVES					
<i>Egalisatiereserves</i>					
- Tariefseglisatie watersysteemheffing (8xxx)	-	-	-	-	-
Totaal egalisatiereserves	-	-	-	-	-
<i>Specifieke bestemmingsreserves</i>					
- Reserve egalisatie Subsidie SVI-DRSH (813001)	-	-	-	-	-
- Reserve egalisatie Cross Border Lease (813002)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve BBVW Wegenbeheer (813003)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Gegarandeerde geldlening HVC NV (813004)	1.122.437	28.112	-	-	1.150.549
- Bestemmingsreserve Reorganisatie WSHD (813005)	1.829.090	-	-	-	1.829.090
- Bestemmingsreserve Dijkversterkingen (813006)	2.722.918	-	-	-	2.722.918
- Bestemmingsreserve fractievergoedingen (813007)	4.281	-	-	-	4.281
- Reserve vervangingsinvesteringen (813011)	7.233.970	614.000	-	-	7.847.970
- Reserve egalisatie geactiveerde lasten (813012)	6.835.142	-	-	-	6.835.142
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen zuiveren (813008)	1.785.661	-	-	-	1.785.661
- Bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen wegen (813009)	1.587.256	-	-	-	1.587.256
- Reserve Investeren in de toekomst deel II (813013)	-	-	-	-	-
- Bestemmingsreserve Achterstanden stedelijk baggeren (813014)	1.173.000	-	-	-	1.173.000
- Bestemmingsreserve Frictiekosten Aquon	-	-	-	-	-
Totaal specifieke bestemmingsreserves	24.293.755	642.112	-	-	24.935.867
TOTAAL	31.427.280	642.112	-	-	32.069.392

Bijlage 4 Staat van voorzieningen

Staat van voorzieningen (begroting) 2016					
VOORZIENINGEN	Saldo 1-1 2016	Vermeerde- ringen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12 2016
Voorz. Pensioen- en wachtgeldverpl. (voormalig) personeel en bestuur (850001)	3.715.988	100.000	-	770.000	3.045.988
Voorziening verlofrechten personeel (850002)	13.122	-	-	-	13.122
Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)	2.012.373	-	-	53.000	1.959.373
Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (855002)	1.943.174	-	-	-	1.943.174
Totaal	7.684.657	100.000	-	823.000	6.961.657

Staat van voorzieningen (begroting) 2017					
VOORZIENINGEN	Saldo 1-1 2017	Vermeerde- ringen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12 2017
Voorz. Pensioen- en wachtgeldverpl. (voormalig) personeel en bestuur (850001)	3.045.988	100.000	-	770.000	2.375.988
Voorziening verlofrechten personeel (850002)	13.122	-	-	-	13.122
Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)	1.959.373	-	-	53.000	1.906.373
Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (855002)	1.943.174	-	-	-	1.943.174
Totaal	6.961.657	100.000	-	823.000	6.238.657

Staat van voorzieningen (begroting) 2018					
VOORZIENINGEN	Saldo 1-1 2018	Vermeerde- ringen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12 2018
Voorz. Pensioen- en wachtgeldverpl. (voormalig) personeel en bestuur (850001)	2.375.988	100.000	-	770.000	1.705.988
Voorziening verlofrechten personeel (850002)	13.122	-	-	-	13.122
Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)	1.906.373	-	-	53.000	1.853.373
Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (855002)	1.943.174	-	-	-	1.943.174
Totaal	6.238.657	100.000	-	823.000	5.515.657

Staat van voorzieningen (begroting) 2019					
VOORZIENINGEN	Saldo 1-1 2019	Vermeerde- ringen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12 2019
Voorz. Pensioen- en wachtgeldverpl. (voormalig) personeel en bestuur (850001)	1.705.988	100.000	-	770.000	1.035.988
Voorziening verlofrechten personeel (850002)	13.122	-	-	-	13.122
Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)	1.853.373	-	-	53.000	1.800.373
Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (855002)	1.943.174	-	-	-	1.943.174
Totaal	5.515.657	100.000	-	823.000	4.792.657

Staat van voorzieningen (begroting) 2020					
VOORZIENINGEN	Saldo 1-1 2020	Vermeerde- ringen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12 2020
Voorz. Pensioen- en wachtgeldverpl. (voormalig) personeel en bestuur (850001)	1.035.988	100.000	-	770.000	365.988
Voorziening verlofrechten personeel (850002)	13.122	-	-	-	13.122
Voorziening Arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)	1.800.373	-	-	53.000	1.747.373
Voorziening grensoverschrijdend afvalwater (855002)	1.943.174	-	-	-	1.943.174
Totaal	4.792.657	100.000	-	823.000	4.069.657

Bijlage 5 Staat van vaste schulden

Leningnr.	Instelling	Oorspronkelijk bedrag lening	Jaar van opname	Rente %	Looptijd lening	(bedragen x € 1.000)		2016							
						Annuiteiten/ lineair (A/L)	Verval- datum aflossing	Restant lening 1-1	Vermeer- dering	Vermindering Aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd	
Afgesloten geldleningen															
10.013.434	NWB	454	1995	7,7500%	25	L	01-04	91		18	73	7	6	4	
10.013.859	NWB	454	1996	6,4600%	25	L	03-01	109		18	91	7	6	5	
10.013.964	NWB	1.361	1996	6,5500%	20	L	01-05	68		68	0	4	1	0	
10.014.340	NWB	2.723	1996	5,9500%	20	L	05-12	136		136	0	8	8	0	
10.014.373	NWB	1.361	1997	4,0000%	20	L	15-01	136		68	68	5	3	1	
10.014.777	NWB	2.269	1997	5,7500%	20	L	09-10	227		113	113	13	12	1	
10.014.880	NWB	1.815	1997	5,6500%	20	L	05-12	182		91	91	10	10	1	
10.015.363	NWB	908	1998	4,8700%	20	L	02-09	136		45	91	7	6	2	
10.014.973	NWB	1.361	1998	5,2600%	20	L	13-01	204		68	136	11	7	2	
10.015.557	NWB	2.269	1998	4,4500%	20	L	09-12	340		113	227	15	15	2	
10.015.669	NWB	2.269	1999	4,2500%	20	L	21-01	454		113	340	19	15	3	
10.022.034	NWB	1.000	2002	5,0000%	25	L	07-08	480		40	440	24	23	11	
10.022.357	NWB	1.000	2002	4,7300%	25	L	27-12	480		40	440	23	23	11	
10.021.899	NWB	3.000	2002	5,3900%	20	L	24-05	1.050		150	900	57	52	6	
10.022.943	NWB	2.000	2003	4,7650%	25	L	04-11	1.040		80	960	50	49	12	
10.022.751	NWB	4.000	2003	4,1600%	25	L	12-06	2.080		160	1.920	87	83	12	
10.024.369	NWB	26.768	2004	3,9250%	25	L	30-12	14.990		1.071	13.919	588	588	13	
10.023.081	NWB	2.000	2004	4,4400%	20	L	14-01	900		100	800	40	36	8	
10.023.180	NWB	4.000	2004	4,2100%	20	L	31-03	1.800		200	1.600	76	69	8	
10.024.194	NWB	100.774	2005	5,0600%	30	-	03-01	100.774		0	100.774	5.099	5.099	19	
10.024.197	NWB	50.000	2005	3,7000%	25	L	29-12	30.000		2.000	28.000	1.110	1.110	14	
10.024.939	NWB	30.000	2007	4,2425%	25	L	01-03	20.400		1.200	19.200	865	823	16	
10.026.173	NWB	30.000	2009	4,1500%	10	L	01-06	12.000		3.000	9.000	498	425	3	
58.183	ASN bank N.V.	30.000	2008	4,3250%	20	L	27-03	19.500		1.500	18.000	843	794	12	
Totaal afgesloten leningen		301.786						207.577	0	10.394	0	197.183	9.467	9.262	

Leningnr.	2017							2018								
	Restant lening 1-1	Vermeerdering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd	Restant lening 1-1	Vermeerdering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd
Afgesloten geldleningen																
10.013.434	73		18		54	6	5	3	54		18		36	4	3	2
10.013.859	91		18		73	6	5	4	73		18		54	5	4	3
10.013.964	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.340	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.373	68		68		0	3	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.777	113		113		0	7	5	0	0		0		0	0	0	0
10.014.880	91		91		0	5	5	0	0		0		0	0	0	0
10.015.363	91		45		45	4	4	1	45		45		0	2	1	0
10.014.973	136		68		68	7	4	1	68		68		0	4	0	0
10.015.557	227		113		113	10	10	1	113		113		0	5	5	0
10.015.669	340		113		227	14	10	2	227		113		113	10	5	1
10.022.034	440		40		400	22	21	10	400		40		360	20	19	9
10.022.357	440		40		400	21	21	10	400		40		360	19	19	9
10.021.899	900		150		750	49	44	5	750		150		600	40	36	4
10.022.943	960		80		880	46	45	11	880		80		800	42	41	10
10.022.751	1.920		160		1.760	80	76	11	1.760		160		1.600	73	70	10
10.024.369	13.919		1.071		12.849	546	546	12	12.849		1.071		11.778	504	504	11
10.023.081	800		100		700	36	31	7	700		100		600	31	27	6
10.023.180	1.600		200		1.400	67	61	7	1.400		200		1.200	59	53	6
10.024.194	100.774		0		100.774	5.099	5.099	18	100.774		0		100.774	5.099	5.099	17
10.024.197	28.000		2.000		26.000	1.036	1.036	13	26.000		2.000		24.000	962	962	12
10.024.939	19.200		1.200		18.000	815	772	15	18.000		1.200		16.800	764	721	14
10.026.173	9.000		3.000		6.000	374	301	2	6.000		3.000		3.000	249	176	1
58.183	18.000		1.500		16.500	779	729	11	16.500		1.500		15.000	714	664	10
Totaal afgesloten leningen	197.183	0	10.190	0	186.994	9.030	8.828		186.994	0	9.917	0	177.076	8.606	8.409	

Leningnr.	2019							2020								
	Restant lening 1-1	Vermeerdering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd	Restant lening 1-1	Vermeerdering	Vermindering Aflossing	Extra aflossing	Restant lening 31-12	Rente Te betalen	Rente boekjaar	Restant looptijd
Afgesloten geldleningen																
10.013.434	36		18		18	3	2	1	18		18		0	1	0	0
10.013.859	54		18		36	4	3	2	36		18		18	2	1	1
10.013.964	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.340	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.373	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.777	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.880	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.015.363	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.014.973	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.015.557	0		0		0	0	0	0	0		0		0	0	0	0
10.015.669	113		113		0	5	1	0	0		0		0	0	0	0
10.022.034	360		40		320	18	17	8	320		40		280	16	14	7
10.022.357	360		40		320	17	16	8	320		40		280	15	14	7
10.021.899	600		150		450	32	26	3	450		150		300	24	18	2
10.022.943	800		80		720	38	35	9	720		80		640	34	31	8
10.022.751	1.600		160		1.440	67	62	9	1.440		160		1.280	60	54	8
10.024.369	11.778		1.071		10.707	462	431	10	10.707		1.071		9.636	420	385	9
10.023.081	600		100		500	27	23	5	500		100		400	22	19	4
10.023.180	1.200		200		1.000	51	44	5	1.000		200		800	42	35	4
10.024.194	100.774		0		100.774	5.099	5.099	16	100.774		0		100.774	5.099	5.099	15
10.024.197	24.000		2.000		22.000	888	833	11	22.000		2.000		20.000	814	752	10
10.024.939	16.800		1.200		15.600	713	675	13	15.600		1.200		14.400	662	619	12
10.026.173	3.000		3.000		0	125	31	0	0		0		0	0	0	0
58.183	15.000		1.500		13.500	649	600	9	13.500		1.500		12.000	584	530	8
Totaal afgesloten leningen	177.076	0	9.690	0	167.386	8.196	7.897		167.386		6.577		160.809	7.797	7.572	

Bijlage 6 Staat van personeelslasten en formatie

Afd. nr.	Omschrijving afdeling	Formatie eigen personeel begroot 2016	Salarissen huidig personeel en bestuur	Sociale premies	Overige personeelskosten	Personeel van derden	Totaal personeelslasten
		fte	x €1.000	x €1.000	x €1.000	x €1.000	x €1.000
1000	Algemeen bestuur		131	4	48		183
1010	Rekenkamercommissie		10		5		15
1020	Fractie-ondersteuners		1				1
1100	Dagelijks bestuur		423	1	17		441
2000	Directieraad	3,00	373	69	11		452
2010	Doelstelling formatie	6,27	509	99			609
2100	Concern Control	6,00	458	107	14		580
2600	Kosten Ondernemingsraad				12		12
3200	Afd. Faciliteiten	31,11	1.582	387	462	73	2.504
3300	Afd. Financiën	23,60	1.424	347	46	269	2.086
3600	Afd. Personeel en Organisatie/KAM	17,48	1.692	290	558		2.540
3900	Afd. Bestuurlijke- & Juridische zaken	36,11	2.227	526	74	131	2.958
6100	Afd. Vergunningverlening	28,30	1.556	388	53	18	2.015
6200	Afd. Handhaving	22,50	1.152	290	41	10	1.493
7700	Technologie en Beleid	15,89	1.069	261	37		1.366
7800	Technisch onderhoud	54,07	2.909	729	99	62	3.799
7900	Zuiveren	37,33	2.058	514	73		2.644
8100	Plannen & Regie	39,26	2.727	641	88	127	3.582
8300	Projecten & Uitvoering	60,15	3.873	919	175	3.447	8.414
8400	Beheer & Onderhoud	79,75	4.098	981	136	440	5.655
8500	Advies en Automatisering	65,89	3.789	943	123	426	5.282
	Totaal	526,71	32.059	7.495	2.073	5.004	46.632

Bijlage 7 Financiering investeringsprojecten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020
Rentelasten					
<u>Te financieren vaste activa:</u>					
Boekwaarde activa saldo 1-1	309.694	325.320	341.704	320.155	299.003
Mutaties activa	15.627	16.384	-21.549	-21.152	-19.707
Boekwaarde activa saldo 31-12	325.320	341.704	320.155	299.003	279.296
<u>Financieringsmiddelen:</u>					
Reserves saldo 1-1	31.016	32.565	31.868	31.306	31.427
Mutaties reserves	1.549	-697	-562	121	0
Reserves saldo 31-12	32.565	31.868	31.306	31.427	31.427
Geldleningen saldo 1-1	207.577	243.519	258.043	255.550	241.637
Aflossingen geldleningen	-10.394	-12.506	-13.586	-13.913	-10.800
Geldleningen saldo 31-12	197.183	231.013	244.457	241.637	230.837
Totaal financieringsmiddelen 1-1	238.593	276.084	289.911	286.856	273.064
Mutaties financieringsmiddelen	-8.845	-13.203	-14.148	-13.792	-10.800
Totaal financieringsmiddelen 31-12	229.748	262.881	275.763	273.064	262.264
<u>Financieringsbehoefte:</u>					
Financieringsbehoefte per 1-1	71.101	49.235	51.794	33.299	25.939
Mutatie financieringsbehoefte	24.472	29.587	-7.401	-7.360	-8.907
Financieringsbehoefte per 31-12	95.572	78.822	44.393	25.939	17.032
Gemiddelde financieringsbehoefte	83.336	64.028	48.093	29.619	21.485
Financiering met kortlopende middelen (kasgeldlimiet)	37.000	37.000	37.000	29.619	21.485
Financiering met langlopende middelen (restant)	46.336	27.028	11.093	0	0
<u>Rentelasten:</u>					
Afgesloten vaste geldleningen (zie bijlage 5)	9.262	8.828	8.409	7.897	7.572
Rente kortlopende geldleningen	37	93	93	74	54
Rente af te sluiten langlopende leningen	1.021	689	282	0	0
Totaal rentelasten	10.320	9.610	8.784	7.971	7.626
Ten laste van onderhanden werk (bouwrente)	938	1.406	381	0	0
Netto-rentelasten ten laste van de programma's	9.382	8.204	8.403	7.971	7.626

Bovenstaande tabel geeft inzicht in de financiering van investeringsprojecten en in de financieringsbehoefte naar aanleiding van de inzichten en ramingen zoals opgenomen in de Programmabegroting. De berekening van de rentelasten kan als volgt worden toegelicht:

- Rentelasten op de afgesloten vaste geldleningen: dit is de rente die WSHD dient te betalen in 2016 over de reeds afgesloten vaste geldleningen op basis van de rentepercentages die in de overeenkomst met de geldverstrekker zijn opgenomen.
- Rente kortlopende geldleningen: dit is het resultaat van de kasgeldlimiet en de inschatting op de rente voor kortlopende geldleningen (zie paragraaf 4.7 Financiering).
- Rente af te sluiten langlopende geldleningen: dit is de rente die ingeschat wordt ten aanzien van de in 2016 benodigde af te sluiten geldleningen. Het rentebedrag wordt ingeschat door het totaal van de benodigde af te sluiten geldleningen en een inschatting van het rentepercentage voor de af te sluiten geldleningen (zie paragraaf 4.7 Financiering).

Het totaal van bovengenoemde rentelasten is het totaal aan rente wat is meegenomen in de exploitatie als te betalen rente in het begrotingsjaar.

Bijlage 8a Overzicht geplande investeringsprojecten 2015-2020

Nr.	Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aan- vang	jaar reali- satie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidi- es	Netto inves- tering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020
Waterkeringen														
1	720200006	Vierde toetsronde prim. Waterkeringen	Diverse gemeenten	2017	2017	3.000		3.000			3.000			
2	720220013	Voorz. brede blik waterkeringversterking	Diverse gemeenten	2015	2016	1.064		1.064	400	664				
Totaal Waterkeringen						4.064		4.064	400	664	3.000			
Water														
3	7103100098	Doorspoelpomp vtv + persleiding Tijkenw.	Pernis	2017	2017	170		170			170			
4	7103100103	De reiger	Rotterdam	2015	2015	500		500	500					
5	7103100143	NbwWateropgave R'dam, peilgebied 50-19	Rotterdam	2015	2015	360		360	360					
6	7103100194	Vervang.armco duikrHekelingseweg-Westdyk	Spijkensisse	2016	2016	188		188		188				
7	7103100202	Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht	Zwijndrecht	2016	2017	223		223		200	23			
8	7103100219	Stations enHoofdpst techn.autom.Waterbeh	Hele beheersgebied	2016	2016	1.000		1.000		1.000				
9	7103100227	Plaatselijk verdiepen	Dordrecht	2016	2016	200		200		200				
10	7103100232	Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterbeh	Hele beheersgebied	2016	2016	2.000		2.000		2.000				
11	7103100239	Aanleg nvo met plas/drasbermH.NesseDevel	Zwijndrecht	2016	2017	405		405		380	25			
12	7103100250	Verbreden watergang (plaatselijk)	Barendrecht	2016	2017	60		60		15	45			
13	7103100252	Ondrstations&hoofdpstTechn.autom.watrbeh	Hele beheersgebied	2016	2016	1.000		1.000		1.000				
14	7103100258	Stations&hoofdpst techn.automatWaterbeh	Hele beheersgebied	2017	2017	1.000		1.000			1.000			
15	7103100263	Totale NBW opgave landel. gebied t/m2017	Diverse gemeenten	2016	2017	1.035		1.035			1.035			
16	7103100265	Totaal prioritaire knelpunten	Diverse gemeenten	2016	2017	591		591		300	291			
17	7103100266	B: Ravense Hout	Hellevoetsluis	2016	2017	208		208		104	104			
18	7103100273	DGWPCarlois&Feyen&waterg.Krabbed.str_II	Rotterdam	2015	2015	170		170	170					
19	7103100275	verbreding hoofdwatergang toldijk	Spijkensisse	2016	2017	175		175		50	125			
20	7103100276	FE21 Prior knelp Leiding Valkeniersweide	Rotterdam	2015	2016	280	-140	140		140				
21	7103100281	KRW 2018 - 2021	Diverse gemeenten	2016	2017	1.670		1.670		1.670				
22	7103100282	NBW 2018 – 2027 Jaarschijf 2018	Diverse gemeenten	2017	2018	3.363		3.363			3.363			
23	7103100283	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2017)		2016	2017	175		175		175				
24	7103100285	Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielsemeer	Bernisse	2017	2018	85		85			85			
25	7103100286	Aanleg nvo met plas/drasbermMeer&OudeMol	Ridderkerk	2017	2018	289		289			89	200		
26	7103100287	Overconstructie met verbr. (vieramb.)	Spijkensisse	2017	2018	125		125				125		
27	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas en omleiden afvoer polder Munnikenland	Binnenmaas	2018	2019	5.500		5.500				2.750	2.750	
28	7103100289	De Eendragt	Goeree-Overflakkee	2017	2018	2.300		2.300			300	2.000		
29	7103100301	Aanleg nvo Piershilse Gat&Delta Hoeve	Korendijk	2017	2018	1.930		1.930			330	1.600		
30	7103100302	Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol	Binnenmaas	2017	2018	590		590		90	500			
31	7103100305	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)	(leeg)	2018	2019	175		175			75		100	
32	7103100306	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)	(leeg)	2019	2020	175		175					75	100
33	7103100307	Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2	Cromstrijen	2018	2019	5.400		5.400				5.400		
34	7103100310	Aanpak NBW opgave peilvak 01-53 VP	Westvoornee	2017	2018	653		653			325	328		
35	7103100314	Verlengen persleid.Kreekhuisenplein RDAM	Rotterdam	2016	2017	1.130		1.130		500	630			

Nr.	Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aan- vang	jaar reali- satie	Bruto inves- tering	Bijdragen en subsidi- es	Netto inves- tering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020
36	7103100315	Vervangn persleiding Immanuel Kantstraat	Rotterdam	2017	2018	1.125		1.125			500	625		
37	7103100316	NBW 2018-2027, jaarschijf 2019	Diverse gemeenten	2018	2019	3.363		3.363				3.363		
38	7103100319	Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)	Rotterdam	2016	2016	1.010		1.010		1.010				
39	7103100321	6 Kunstwerken	(leeg)	2016	2016	1.173		1.173		1.173				
40	7103100322	Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61	Voorne Putten	2017	2017	105		105			105			
41	7103100323	Aanpassen profiel en aanplant De Waal	(leeg)	2015	2016	173		173		173				
42	7103100324	Inlaat Fortlaan	Numansdorp	2017	2018	795		795			255	540		
43	7103100325	Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne-West	Voorne - West	2016	2017	359	-359							
44	7103100326	Kreekherstel waterlichaam Groot-Voorne-West	Voorne - West	2016	2017	74	-49	25			25			
45	7103100327	KRW investering conform WHP jaarschijf 2019	(leeg)	2019	2019	858		858					858	
46	7103100328	KRW investering nieuw WHP jaarschijf 2018	(leeg)	2018	2018	180		180				180		
47	7103100329	KRW investering nieuw WHP jaarschijf 2020	(leeg)	2020	2020	925		925						925
48	7103100332	NBW 2018-2027 jaarschijf 2020	(leeg)	2019	2020	3.363		3.363						3363
49	7103100333	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2017	(leeg)	2017	2017	640		640			640			
50	7103100334	Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2018	(leeg)	2017	2018	640		640				640		
51	7103100335	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2017	(leeg)	2017	2017	2.193		2.193			2.193			
52	7103100336	Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2018	(leeg)	2018	2018	2.193		2.193				2.193		
53	7103100337	Peilopzet Oudendijk (peilbesluit De Eendragt)	Oudendijk	2017	2017	120		120			120			
54	7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	Stellendam	2017	2018	792		792			185	607		
55	7103100339	Renovatie Keersluis Toldijk	Heenvliet	2017	2017	373		373			373			
56	7103300067	VergrotenInlaatdebit door automat.Haven	Binnenmaas ('s Gravendeel)	2015	2015	122	-41	81	81					
57	7103300111	Verv.dieselmotor gem.Land van Poortugaal	(leeg)	2016	2017	956		956		245	711			
58	7103300112	Renovat. gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard	(leeg)	2016	2016	125		125		125				
59	(leeg)	Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2020)	(leeg)	2020	2020	175		175						175
Totaal Water						54.806	-589	54.217	1.111	10.498	13.137	21.126	3.783	4563
Zuiveren														
60	7304000049	Vervanging rioolpersleiding Goedereede	Goeree-Overflakkee	2017	2019	210	-210				90	100	-190	
61	7304000052	Rwzi Rdam Dokh.afvalwatertrnsp(bydrRdam)	Rotterdam	2015	2015	6.450		6.450	6.450					
62	7304000054	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	Rotterdam	2015	2015	1.450		1.450	1.450					
63	7304000055	Rwzi RdamDokh:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	Rotterdam	2017	2017	810		810			810			
64	7304000057	Ged. vervanging rioolpersl. Mijnsheerenl	Binnenmaas	2017	2018	1.888	-98	1.790			886	904		
65	7304000059	Rwzi roznburg:afvalwatertrnsp(bydr Rdam)	Rotterdam	2016	2016	258		258		258				
66	7304000060	RWZI Dokh. Afvalwatertr.syst(Bijdr Rdam)	Rotterdam	2016	2016	175		175		175				
67	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	Rotterdam	2017	2019	3.060		3.060			669	1.171	1.221	
68	7304210016	Verwerking residuen Zuiveringsproces	Nvt	2015	2016	290		290	145	145				
69	7304210017	Schakelkasten Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2022	8.000		8.000	50	1.240	1.240	1.240	1.240	1240
70	7304210020	Gassysteem Sluisjesdijk (urgent)	Rotterdam	2016	2016	385		385		385				
71	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	Rotterdam	2017	2019	664		664			100	500	64	
72	7304210022	PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk	Rotterdam	2017	2017	97		97			97			
73	7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	294		294		150	144			
74	7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	Rotterdam	2017	2017	272		272			272			
75	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	226		226		175	51			
76	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	200		200		200				
77	7304210027	Aanleg rondweg Sluisjesdijk	Rotterdam	2016	2017	80		80		50	30			
Totaal Zuiveren						24.809	-308	24.501	8.095	2.778	4.389	3.915	2.335	1240

Nr.	Objectnr.	Omschrijving	Gemeente	jaar aanvang	jaar realisatie	Bruto investering	Bijdragen en subsidies	Netto investering	Netto 2015	Netto 2016	Netto 2017	Netto 2018	Netto 2019	Netto 2020
Wegen														
78	7405130016	F588 Rondje Voorne polder Zuidoord	Bernisse	2015	2016	375	-375							
79	7405210015	Fietstunnel Nieuwe-Tonge te Middelharnis	Goeree-Overflakkee	2015	2016	125		125		125				
80	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	Goeree-Overflakkee	2015	2016	200		200		200				
81	7405210021	F244 Klaaswaal-Westmaas	Cromstrijen	2015	2016	1.430	-1.330	100	-1.300		1.400			
82	7405210031	Bijdr reconstr kruising N217-Stougjesd	Oud Beijerland	2015	2015	250		250	250					
83	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	Goeree-Overflakkee	2016	2016	200		200		200				
84	7405210039	Reconstr. Aaldijk-Kerkhofdijk te Spijken	Spijkenisse	2015	2016	600		600	600					
85	7405210040	Verv.buswisselstr.Industrieweg-Rdamseweg	Ridderkerk	2015	2016	150		150	150					
86	7405210041	Verv. VRI (A15) Rotterdamseweg te Rkerk	Ridderkerk	2015	2016	200	-30	170	170					
87	7405210042	VRI Rdamseweg-Donkerslootweg Ridderkerk	Ridderkerk	2015	2016	250	-100	150	150					
88	7405210043	VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk	Ridderkerk	2015	2016	250	-40	210	-40	250				
89	7405210048	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2014)	Diverse gemeenten	2015	2015	270		270	270					
90	7405210049	Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2015)	Diverse gemeenten	2015	2015	270		270	270					
91	7405210050	Verv. openb. verlichting (jaarschijf2016)	Diverse gemeenten	2015	2016	360		360	360					
92	7405210051	Verv. openb. verlichting (jaarschijf2017)	Diverse gemeenten	2017	2017	360		360			360			
93	7405210052	Verv. openb. verlichting (jaarschijf2018)	Diverse gemeenten	2018	2018	145		145				145		
94	7405210053	Verv. openb. verlichting (jaarschijf2019)	Diverse gemeenten	2019	2019	145		145					145	
Totaal Wegen						5.580	-1.875	3.705	880	775	1.760	145	145	
Algemene beleidstaken														
95	7610000005	Waterschapsverkiezingen 2019	N.v.t.	2018	2019	1.700		1.700				1.700		
Totaal Algemene beleidstaken						1.700		1.700				1.700		
Ondersteuning en bedrijfsvoering														
96	7811500082	Beveiliging 2010	N.v.t.	2015	2015	150		150	150					
97	7811500092	Planmatige vervanging rekencentrum 2019	N.v.t.	2019	2019	1.500		1.500					1.500	
98	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	N.v.t.	2015	2016	540		540		540				
99	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	N.v.t.	2016	2016	350		350		350				
100	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	N.v.t.	2017	2017	350		350			350			
Totaal Ondersteuning en bedrijfsvoering						2.890		2.890	150	890	350		1.500	
Eindtotaal						93.849	-2.772	91.077	10.636	15.605	22.636	26.886	7.763	5.803

Bijlage 8b Toelichting op overzicht investeringsprojecten 2015-2020**Programma waterkeringen**

1. 7202000006 Vierde toetsronde primaire waterkeringen
De vierde toetsronde van de primaire waterkeringen staat gepland in 2017. Een voorstel hiervoor is in de maak. De raming is gebaseerd op de onderzoekskosten van de derde toetsronde. Met deze investering was in de notitie Kadernota rekening gehouden.
2. 7202200013 Voorziening brede blik waterkeringversterking
Een beperkte voorziening voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit bij dijkversterkingen uit het HWBP2, die niet onder de subsidieregeling vallen. Het gaat bijvoorbeeld om het aanbrengen van extra voorzieningen en het verbeteren van de bereikbaarheid. Voorstellen worden separaat aan de Verenigde Vergadering voorgelegd ter goedkeuring.

Programma Water

3. 7103100098 Plaatsen doorspoelpomp vtv + persleiding (Tijkenweg)
Het bestuurlijk besluit door de stuurgroep van het waterplan met deelgemeente Pernis is om voor uitvoering van deze investering eerst de waterkwaliteit te monitoren. Aangezien in 2014 geen overstorten hebben plaatsgevonden, is besloten om de monitoring nog één jaar te verlengen. Op basis van deze monitoring wordt in het 4de kwartaal van 2015 nut en noodzaak voor dit prioritaire knelpunt opnieuw bepaald. Indien besloten wordt om tot realisatie over te gaan, zal dit in 2017 plaatsvinden in verband met herprioritering projecten die in de tijd naar achter schuiven.
4. 7103100103 De Reiger (bijdrage aan derden)
Het betreft een herstructureringsproject van de gemeente Rotterdam in peilgebied 23 D (IJsselmonde, Rotterdam). De gemeente heeft binnen dit peilgebied een deel van de beoogde 0,5 ha waterberging in project De Zwanen gerealiseerd voor de invulling van de huidige wateropgave. Uit berekeningen is gebleken dat naast de huidige opgave er een NBW opgave voor scenario 2050 overblijft van eveneens 0,5 ha. Inmiddels is de inrichting van de buitenruimte en de realisatie van het de waterberging door de gemeente Rotterdam uitgevoerd, zonder overeenkomst. Nadere afstemming zal plaatsvinden over de vervolgstappen, zowel intern als extern, o.a. over de eventuele financiële bijdrage.
5. 7103100143 NBW wateropgave Smeetsland Noord Rotterdam peilgebied 50-19
Onderdeel van Waterplan 2 Rotterdam: Binnen het waterplan 2 Rotterdam heeft het waterschap met de gemeente zoekgebieden aangewezen de wateropgave in te vullen door dit te combineren met de herstructurering. In Smeetsland-Noord is de herstructurering gestart en zal extra water ten aanzien van water-opgave worden gerealiseerd.
6. 7103100194 Vervangen armco duiker Hekelingseweg-Westdijk
De duiker onder de Hekelingseweg ter hoogte van Westdijk in de gemeente Nissewaard staat, samen met de bovengelegen weg, op de nominatie om overgedragen te worden aan de gemeente. Overleg met de gemeente is in gang gezet onder welke voorwaarden de overdracht plaatsvindt.
7. 7103100202 Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht
Dit project komt voort uit stedelijk waterplan H tot Z. De maatregelen zijn noodzakelijk voor het verbeteren van de doorstroming en afvoer van het oppervlaktewater in het stedelijk gebied van de gemeente Zwijndrecht. Het betreft het oplossen van een prioritair knelpunt in de gemeente Zwijndrecht. Nadere afspraken met de gemeente Zwijndrecht over oplossingsrichtingen zijn in gang gezet.

De naam van dit project was voorheen Vergroten duikers 800mm (6g) maar wordt gewijzigd in Gemaal hoofdland en verbetering waterkwaliteit centrum Zwijndrecht.

8. 7103100219 Vervanging onderstations en hoofdpoten technische automatisering waterbeheersing

Binnen het beheersgebied van Hollandse Delta zijn er ongeveer 350 onderstations voor de waterbeheersing in gebruik. Deze onderstations sturen hun data naar hoofdpoten (vanuit de fusie met verschillende systemen). De gemiddelde levensduur van de onderstations en hoofdpoten is 10 jaar en zijn grotendeels aan vervanging toe. Het streven is gericht op vervanging in één keer over een periode van drie jaar. De ICT-ontwikkelingen gaan immers snel. Het verdient de voorkeur dat hoofdstations en onderstations eenmalig door het opbouwen van één systeem, goed op elkaar afgestemd zijn, zodat comptabiliteit gewaarborgd is. Als de werkzaamheden gereed zijn, zijn zeven hoofdpoten en ongeveer 350 onderstations vervangen, waarmee wordt gezorgd voor goed werkende bemalingssituaties waarbij de volledige capaciteiten van de watersystemen weer kunnen worden benut. Bij de investering 'Peilbeheer door middel van stuwen' gaat het om de vervanging van kunstwerken zelf. Bij de investering 'Vervanging van verouderde elektrische besturingssystemen bij gemalen en stuwen' gaat het om de vervanging van de bestaande elektrische schakelkasten van de kunstwerken.

9. 7103100227 Plaatselijk verdiepen

Plaatselijk verdiepen van het waterlichaam is een KRW resultaat plichtige maatregel. In de wijk Stadspolders in Dordrecht is het de bedoeling om lokaal het KRW waterlichaam te verdiepen ter verbetering van de waterkwaliteit.

10. 7103100232 Vervanging onderstations en hoofdpoten technische automatisering waterbeheersing

Binnen het beheersgebied van Hollandse Delta zijn er ongeveer 350 onderstations voor de waterbeheersing in gebruik. Deze onderstations sturen hun data naar hoofdpoten (vanuit de fusie met verschillende systemen). De gemiddelde levensduur van de onderstations en hoofdpoten is 10 jaar en zijn grotendeels aan vervanging toe. Het streven is gericht op vervanging in één keer over een periode van 3 jaar. De ICT-ontwikkelingen gaan immers snel. Het verdient de voorkeur dat hoofdstations en onderstations eenmalig door het opbouwen van één systeem, goed op elkaar afgestemd zijn, zodat comptabiliteit gewaarborgd is. Als de werkzaamheden gereed zijn, zijn zeven hoofdpoten en ongeveer 350 onderstations vervangen, waarmee wordt gezorgd voor goed werkende bemalingssituaties waarbij de volledige capaciteiten van de watersystemen weer kunnen worden benut. Bij de investering 'Peilbeheer door middel van stuwen' gaat het om de vervanging van kunstwerken zelf. Bij de investering 'Vervanging van verouderde elektrische besturingssystemen bij gemalen en stuwen' gaat het om de vervanging van de bestaande elektrische schakelkasten van de kunstwerken.

11. 7103100239 Aanleg NVO met plas/drasberm Gemaaltocht De Hooge Nesse Devel

Dit project komt voort uit KRW-gebiedsproces Ridderkerk, HIA en Zwijndrecht. De maatregel is noodzakelijk voor de ecologische kwaliteit van het KRW-waterlichaam. Het project is gesitueerd in waterlichaam De Hooge Nesse / Devel. Het project houdt de aanleg van 1 kilometer natuurvriendelijke oever in.

12. 7103100250 Verbreden watergang (plaatselijk)

Dit project komt voort uit KRW-gebiedsproces Albrandswaard Barendrecht. De maatregel is noodzakelijk voor de ecologische kwaliteit van een KRW-waterlichaam en omhelst een verbreding van de watergang over een lengte van 500 meter. Het project is gesitueerd in waterlichaam Koedood / Groote Duiker. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.

13. 7103100252 Vervanging onderstations en hoofdposten technische automatisering waterbeheersing

Binnen het beheersgebied van Hollandse Delta zijn er ongeveer 350 onderstations voor de waterbeheersing in gebruik. Deze onderstations sturen hun data naar hoofdposten (vanuit de fusie met verschillende systemen). De gemiddelde levensduur van de onderstations en hoofdposten is 10 jaar en zijn grotendeels aan vervanging toe. Het streven is gericht op vervanging in één keer over een periode van 3 jaar. De ICT-ontwikkelingen gaan immers snel. Het verdient de voorkeur dat hoofdstations en onderstations eenmalig door het opbouwen van één systeem, goed op elkaar afgestemd zijn, zodat comptabiliteit gewaarborgd is. Als de werkzaamheden gereed zijn, zijn zeven hoofdposten en ongeveer 350 onderstations vervangen, waarmee wordt gezorgd voor goed werkende bemalingssituaties waarbij de volledige capaciteiten van de watersystemen weer kunnen worden benut. Bij de investering 'Peilbeheer door middel van stuwen' gaat het om de vervanging van kunstwerken zelf. Bij de investering 'Vervanging van verouderde elektrische besturingssystemen bij gemalen en stuwen' gaat het om de vervanging van de bestaande elektrische schakelkasten van de kunstwerken.

14. 7103100258 Vervanging onderstations en hoofdposten technische automatisering waterbeheersing

Binnen het beheersgebied van Hollandse Delta zijn er ongeveer 350 onderstations voor de waterbeheersing in gebruik. Deze onderstations sturen hun data naar hoofdposten (vanuit de fusie met verschillende systemen). De gemiddelde levensduur van de onderstations en hoofdposten is 10 jaar en zijn grotendeels aan vervanging toe. Het streven is gericht op vervanging in één keer over een periode van 3 jaar. De ICT-ontwikkelingen gaan immers snel. Het verdient de voorkeur dat hoofdstations en onderstations eenmalig door het opbouwen van één systeem, goed op elkaar afgestemd zijn, zodat comptabiliteit gewaarborgd is. Als de werkzaamheden gereed zijn, zijn zeven hoofdposten en ongeveer 350 onderstations vervangen, waarmee wordt gezorgd voor goed werkende bemalingssituaties waarbij de volledige capaciteiten van de watersystemen weer kunnen worden benut. Bij de investering 'Peilbeheer door middel van stuwen' gaat het om de vervanging van kunstwerken zelf. Bij de investering 'Vervanging van verouderde elektrische besturingssystemen bij gemalen en stuwen' gaat het om de vervanging van de bestaande elektrische schakelkasten van de kunstwerken.

15. 7103100263 Totale NBW opgave landelijk gebied t/m 2017

16. 7103100265 Totaal Prioritaire knelpunten

Voor de invulling van de wateropgave (NBW) is uitgegaan van een 'worst case' benadering (aanleggen van waterberging). Door gedetailleerd onderzoek, bijstellen van aannames door optimalisatie databeheer en definiëren en uitvoeren van projecten is een groot gedeelte van de wateropgave ingevuld en geprogrammeerd. Komende jaren zal verdere en gedetailleerdere invulling worden ingepland.

Voor prioritaire knelpunten is een aantal knelpunten uitgewerkt in projecten en apart in de begroting benoemd.

17. 7103100266 B: Ravense Hout

In het Maatregelenplan is als één van de maatregelen ook dit project beschreven. De Ravense Hout is een gebied met ruimte voor natuur en ecologie. Ook water speelt hier een belangrijke rol. Voor het watersysteem in het noordwestelijk deel van de gemeente Hellevoetsluis kan het Ravense Hout een uitkomst bieden in het leveren van voldoende water van een goede kwaliteit. Hiervoor zal het gebied beter moeten worden ingericht. Een betere wateraanvoer is voor de kern Nieuwenhoorn van groot belang in verband met de aanwezigheid van riooloverstorten. De gemeente en het waterschap willen in dit gebied een hoger peil gaan hanteren. Op verschillende plaatsen is de drooglegging echter minimaal, dit zal bij de planvorming de nodige aandacht nodig krijgen.

18. 7103100273 DGWP Charlois en Feijenoord, nieuwe watergang Krabbedijkestraat/Groene Kruisweg
 Project komt voort uit de afspraken die in de stuurgroep Deelgemeentelijk waterplan Charlois en Feijenoord zijn gemaakt en zijn verwoord in een Startnotitie. Een aantal projecten komt voort uit het bestaande deelgemeentelijk waterplan Charlois en Feijenoord (dgwp). De overige maatregelen worden vastgelegd in het geactualiseerde dgwp. Het projectresultaat is een duurzamer watersysteem. Een watersysteem dat beter voldoet aan de kwantitatieve waterbergingsopgave (NBW) en de kwaliteitsopgave (KRW). Daarnaast zal de belevingswaarde van het oppervlaktewater in een groot stedelijk gebied worden verhoogd.

19. 7103100275 Verbreden hoofdwatergang Toldijk
 Het project 'Verbreden hoofdwatergang Toldijk' is gekoppeld aan de Groenzone Spijkenisse/Waterbeheersplan Putten en is gericht op de verruiming van de benedenstrooms gelegen hoofdwatergang vanaf de 'Duiker Toldijk' tot aan de Hekelingseweg. Hierdoor wordt het watersysteem in zuidoost Spijkenisse geoptimaliseerd voor een effectief watertransport naar het toekomstige gemaal Putten. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.

20. 7103100276 FE21 Prioritaire knelpunt leiding Valkeniersweide
 Het betreft de aanleg van een persleiding en pomp in de deelgemeente Feijenoord met als doel de waterkwaliteit in het park Valkeniersweide te verbeteren. De maatregel is geïnitieerd in het dgwp Charlois-Feijenoord. In het kernteam is vorig jaar afgesproken deze maatregel in 2014 te starten. Het waterschap heeft daarom op basis van een goedgekeurde Business Case haar aandeel in de investering op de Programmabegroting 2014-2018 geplaatst. De verdeelsleutel is 50/50 (waterschap/gemeente).

21. 7103100281 KRW 2018 – 2021 (jaarschijf 2018)
 Vanaf 2016 worden de uitvoeringsmaatregelen uit het tweede stroomgebiedplan 2016 – 2021 geprogrammeerd. Deze nieuwe KRW maatregelen worden formeel bekrachtigd door het Rijk in het tweede stroomgebiedplan 2016 – 2021.

22. 7103100282 NBW 2018 – 2027 Jaarschijf 2018
 Vanaf 2017 tot en met 2027 resteert een opgaaf van ca. € 18,5 miljoen voor het aanpassen van de peilgebieden in het stedelijk gebied (conform de Kadernota 2014). Voor Jaarschijf 2018 is rekening gehouden met een investering van €3.363.000.

23. 7103100283 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2017)
 Voor het oplossen van nieuwe prioritaire knelpunten wordt conform de notitie Kadernota rekening gehouden met een investering van € 700.000.

24. 7103100285 Ontwikkeling vispaaiplaatsen Brielse Meer
 Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project realiseert 10 vispaaiplaatsen in het waterlichaam Brielse Meer in de gemeente Brielle. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.

25. 7103100286 Aanleg nvo met plas/drasberm Meer en Oude Mol
 De aanleg van een nvo met plas/drasberm van 750 m lengte betreft een KRW resultaat plichtige maatregel met als doel een verbetering te bewerkstellingen met betrekking tot (onderwater)vegetatie en vissen.

26. 7103100287 Veranderen oeverconstructie met verbreding (Vierambachtenboezem oost)
 Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project ligt in waterlichaam Vierambachtenboezem-Oost in de gemeente Spijkenisse. In het project wordt 400 m oever verbreed en aangepast. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.

27. 7103100288 Maatregelen Binnenbedijkte Maas en omleiden afvoer polder Munnikenland
Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project ligt in waterlichaam Binnenbedijkte Maas in de gemeente Binnenmaas. De maatregel is een samenvoeging van de oorspronkelijke maatregelen 'Afkoppelen St. Anthony polder' en 'invoeren/wijzigen doorspoelen' uit het Stroomgebiedsbeheerplan 1. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.
28. 7103100289 De Eendragt
Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project ligt in waterlichaam Piershilse Gat/Visservliet in de gemeente Korendijk. De maatregel betreft het aanpassen van het peil in het waterlichaam en het verbeteren van de doorspoeling. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017 en uitvoering in 2018.
29. 7103100301 Aanleg nvo Piershilse Gat & Delta Hoeve
Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project ligt in waterlichaam Piershilse Gat/Visservliet in de gemeente Korendijk. Het project is een samenvoeging van de oorspronkelijke maatregelen 'Aanleg nvo Piershilse Gat' en Aanleg nvo Deltahoeve uit het Stroomgebiedsbeheerplan 1. In het project wordt een natuurvriendelijke oever met een lengte van 3250 m gerealiseerd. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017.
30. 7103100302 Verb. inlaat Trekdam met Meer & Oude Mol
Dit project komt voort uit bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. Het project draagt bij aan de waterkwaliteit in de waterlichamen Oostvliet en Meer en Oude Mol in de gemeenten Binnenmaas en Strijen. In het project wordt een verbinding gerealiseerd tussen inlaat de Trekdam en waterlichaam Meer en Oude Mol. De aanvang van dit project is vanwege herprioritering doorgeschoven naar 2017.
31. 7103100305 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2018)
Voor het oplossen van nieuwe prioritaire knelpunten wordt conform de notitie Kadernota rekening gehouden met een investering van € 700.000.
32. 7103100306 Prioritaire knelpunten (jaarschijf 2019)
Voor het oplossen van nieuwe prioritaire knelpunten wordt conform de notitie Kadernota rekening gehouden met een investering van € 700.000.
33. 7103100307 Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2
Gebiedsplan Cromstrijen, fase 2 betreft het amoveren van gemaal Torenstee, het scheiden van aan- en afvoer van het watersysteem Torenstee en renoveren en mogelijke capaciteitsuitbreiding van gemaal Cromstrijen.
34. 7103100310 Aanpak NBW opgave peilvak 01-53 VP
Door de aanleg van extra open water (verbreding watergangen van ca. 485 meter) en ophoging van kritische percelen (ca. 1 ha) wordt NBW-opgave in peilvak VP01-53 gerealiseerd. De ruimte voor aanleg van extra open water in dit peilvak is relatief beperkt en voor de realisatie is medewerking van de betreffende grondeigenaren noodzakelijk. Het project is in april 2015 opgestart en bevindt zich in de voorbereidende fase; die volgens plan verloopt. In 2016 worden de voorbereidingen tijdelijk gestaakt door de herprioritering. De vervolgfase wordt in 2017 hervat.

35. 7103100314 Verlengen persleiding Kreekhuisenplein
 Bij volledige inzet van het gemaal Kreekhuisenplein in de gemeente Rotterdam is sprake van wateroverlast ter plaatse van de aansluiting van de huidige persleiding op het bestaande vrijverval afvoersysteem. Het bestaande vrijverval afvoersysteem is complex en verbonden met de riolering en singels. Het vrijverval afvoersysteem wordt vervangen door een persleiding. Er is onderzocht of het project uitgevoerd kon worden door de gemeente Rotterdam. Dit heeft vertraging in de tijd veroorzaakt. Het project wordt nu in 2016 voorbereid om in 2017 uitgevoerd te kunnen worden.
36. 7103100315 Vervangen persleiding Immanuel Kantstraat
 Gemaal Spinozaweg in de gemeente Rotterdam levert momenteel niet de geïnstalleerde capaciteit onder andere door drukverlies in het laatste deel van de persleiding ter hoogte van de Immanuel Kantstraat. Het laatste gedeelte van de persleiding wordt vervangen door een persleiding met een grotere diameter. In verband met herprioritering van projecten is dit project in de tijd naar achter geschoven. Het project wordt nu in 2017 voorbereid om in 2018 uitgevoerd te kunnen worden.
37. 7103100316 NBW 2018 - 2027 (jaarschijf 2019)
 Vanaf 2017 tot en met 2027 resteert een opgaaf van ca. € 18,5 miljoen voor het aanpassen van de peilgebieden in het stedelijk gebied (conform de Kadernota 2014).
38. 7103100319 Blauwe Verbinding(onder Betuwespoorlijn)
 Het project realiseert een waterverbinding vanaf de Oude Maas tot aan het Zuiderpark. Dit project betreft de aanleg van een bevaarbare watertunnel onder de Betuwelijn (Heulweg). Hierdoor kan voldoende water van een goede kwaliteit naar Rotterdam stromen.
39. 7103100321 Renovatie 6 kunstwerken binnen beheergebied
 Binnen het beheergebied is een aantal kunstwerken geïnspecteerd. Uit deze inspectie is gebleken dat werkzaamheden nodig zijn voor een zestal kunstwerken. Het betreft het renoveren van de volgende kunstwerken:
 1. brug Dwarsweg te Nieuwendijk;
 2. brug in het Trambaanpad te Oudendoorn;
 3. brug in het Trambaanpad te Oudendoorn;
 4. brug Breeweg te Oostvoorne;
 5. duiker Heul Kerkweg te Zuidland;
 6. Brug Langesingel te Brielle.
40. 7103100322 Aanpak wateropgave (NBW) peilvak 01-61
 Voor het peilvak 01-61VP, dat gelegen is ten zuidoosten van de kern van Oostvoorne, is er een wateropgave (NBW) voor het huidige klimaat. Door de aanleg van een nieuwe geautomatiseerde stuw aan de Valweg wordt de opgave in peilvak 01-61 opgelost.
41. 7103100323 Aanpassen profiel en aanplant De Waal
 Dit project komt voort uit het bestuursbesluit KRW. De maatregel is noodzakelijk voor de KRW-doelen. In het project wordt 350 meter natuurvriendelijke oever in het waterlichaam de Waalboezem gecreëerd. De te verwerven gronden zijn voormalige DLG gronden en zijn nu eigendom van de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Economische Zaken.
42. 7103100324 Inlaat Fortlaan Numansdorp
 De inlaat Fortlaan gelegen ten noordwesten van de Torensteepolder in Numansdorp bestaat uit een duiker door de secundaire waterkering. De houten constructie van deze inlaatduiker dient vervangen te worden door een hevel. Tevens wordt het achterliggende watersysteem hierop afgestemd door stuwen aan te passen en een duiker te vervangen.

43. 7103100325 Kreekherstel Steppingstone Groot-Voorne west
 Volgens bestuurlijke afspraken met de gemeenten van Voorne-Putten en de Provincie Zuid-Holland (Kreken Kweken) verzorgt het waterschap de aanleg van het betreffende kreekherstelproject tegen volledige vergoeding (inclusief personele kosten). De opgave is geconcretiseerd in de aanleg van drie steppingstones, 1,1 km natuurvriendelijke oevers en de vervanging van één hoofdwatgang door een nieuwe. Bovendien zijn door deze samenwerking de noodzakelijke gronden reeds verworven voor de start van het project.
44. 7103100326 Kreekherstel waterlichaam Groot Voorne-West
 Dit project komt voort uit het bestuursbesluit KRW (het Stroomgebiedsbeheersplan 2). Deze KRW maatregel omhelst de verruiming en aanplant van 500 m oever in het waterlichaam Groot Voorne-West. Tevens is de realisatie van deze opgave onderdeel van bestuurlijke afspraken met de gemeentes op Voorne-Putten en de Provincie Zuid-Holland (Kreken Kweken). Voor dit project zal het waterschap voor 2/3-deel in de gemaakte kosten worden gecompenseerd. Bovendien zijn door deze samenwerking de noodzakelijke gronden reeds verworven voor de start van het project.
45. 7103100327 KRW investering conform WHP jaarschijf 2019
46. 7103100328 KRW-investering nieuw WHP jaarschijf 2018
47. 7103100329 KRW-investering nieuw WHP jaarschijf 2020
 Onderzoeken en maatregelen moeten worden uitgevoerd om de doelstellingen vanuit de Kaderrichtlijn Water te kunnen bereiken. Deze maatregelen zijn opgenomen in het tweede stroomgebiedplan 2016-2021 en het waterbeheerprogramma 2016-2021 (WHP).
48. 7103100332 Wateropgave 2018-2027 jaarschijf 2020
 Voor de invulling van de wateropgave (NBW), het voorkomen van wateroverlast als gevolg van inundatie, is uitgegaan van een 'worst case' benadering (aanleggen van waterberging). Door gedetailleerd onderzoek, bijstellen van aannames door optimalisatie databeheer en definiëren en uitvoeren van projecten is een gedeelte van de wateropgave ingevuld en geprogrammeerd. Dit krediet is om de resterende opgave op te lossen. Het bedrag is gebaseerd op het uWBP en zal na de nieuwe watersysteembeoordeling in 2018 zo nodig worden bijgesteld.
49. 7103100333 Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2017
50. 7103100334 Wateropgave peilgebied Y11.001 jaarschijf 2018
 In peilgebied Y11.001 (27A) ligt een wateropgave (NBW). Maatregelen moeten genomen worden om de kans op overlast door inundatie te verkleinen.
51. 7103100335 Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2017
52. 7103100336 Wateropgave Zwijndrechtsewaard jaarschijf 2018
 Voor de Zwijndrechtsewaard zal een gebiedsplan worden opgesteld om de wateropgave (NBW) in verschillende peilgebieden op te lossen. De in het gebiedsplan opgenomen maatregelen moeten worden uitgevoerd om de kans op inundatie te verkleinen.
53. 7103100337 Peilopzet Oudendijk (peilbesluit de Eendragt)
 Voor de effectuering van het peilbesluit De Eendragt dient de maatregel peilopzet Oudendijk ten zuiden van Goudswaard en westen van Nieuwendijk uitgevoerd te worden. Om de peilopzet mogelijk te maken, wordt een pomp geplaatst en stuwen, duikers en watergangen aangepast.
54. 7103100338 Renovatie gemaal Stellendam
 Gemaal Stellendam voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd rondom elektrische veiligheid en de aandrijvingen van de pompen zijn verouderd. Het gemaal wordt voorzien van een nieuwe elektrische installatie, de elektromotoren worden vervangen en de bestaande pompen gereviseerd.

55. 7103100339 Renovatie keersluis Toldijk Heenvliet

In het kader van de waterkerende functie moeten werkzaamheden worden uitgevoerd aan de keersluis Toldijk in Heenvliet. De houten sluisdeuren worden aangepast of vervangen. Tevens worden ringen op de deuren gezet, waarmee de deuren geopend en op slot gezet kunnen worden en worden handbediende schuifafsluiters aangebracht.

56. 7103300067 Vergroten Inlaatdebiet door Automat. Haven

Dit project komt voort uit het waterplan 's-Gravendeel. Door het automatiseren van het inlaatwerk in de kern 's-Gravendeel direct achter de primaire waterkering en het aanpassen van een aantal stuwen in het stedelijk gebied is het mogelijk om het inlaatdebiet te vergroten en gericht door het stedelijk gebied te sturen zodat er beter doorgespoeld kan worden na overstorten en voorkomen wordt dat er watergangen met stilstaand water zijn

57. 7103300111 Vervangen dieselmotor gemaal Land van Poortugaal

De dieselmotor in het Gemaal Land van Poortugaal in Pernis is arbeidsintensief en storingsgevoelig. Daarnaast pendelt het gemaal. Er is extra onderhoud nodig en de betrouwbaarheid van het gemaal neemt af. De ondergrondse dieseltank is ook aan vervanging toe. Het gemaal wordt voorzien van een elektromotor in plaats van een dieselmotor. Door deze verandering kan de ondergrondse dieseltank ook verwijderd worden.

58. 7103300112 Renovatie gemaal Oud- en Nieuw Reijerwaard

Gemaal Oud en Nieuw Reijerwaard in Ridderkerk voldoet niet aan de huidige geluidsbelasting. De eerder uitgevoerde maatregelen vanuit regulier beheer waren niet voldoende en daarom wordt het gemaal nu voorzien van inpandige geluidsisolatie aan de wanden en het dak. Daarnaast dienen er bouwkundige aanpassingen uitgevoerd te worden om deze isolatie mogelijk te maken.

59. nieuw Prioritair knelpunt jaarschijf 2020

Problemen in het watersysteem die de zorgplicht direct in gevaar brengen worden opgelost door het nemen van maatregelen onder de titel 'prioritaire knelpunten', zoals opgenomen in het waterbeheerprogramma.

Programma Zuiveren

60. 7304000049 Vervanging rioolpersleiding Goedereede

Het eerste gedeelte van de rioolpersleiding Goedereede bestaat uit het materiaal asbestcement en dateert uit 1955. N.a.v. een leidingbreuk heeft onderzoek uitgewezen dat de oorspronkelijke wanddikte met 40% is afgenomen. Gezien de leeftijd, afname van wanddikte en de opgetreden leidingbreuk moet dit leidinggedeelte vervangen worden. Volgens de vigerende kostenverdelingsovereenkomst (Unie/VNG-nota) draagt de gemeente Goedereede 100% bij in de exploitatie- en investeringskosten van deze leiding. Conform deze overeenkomst zal bij leidingvervanging/vernieuwing deze bijdrage in een keer als investeringsbijdrage met de gemeente worden afgerekend.

61. 7304000052 Rioolzuiveringsinstallatie Rotterdam Dokhaven: afvalwatertransportsysteem (2013)

62. 7304000054 Rioolzuiveringsinstallatie Rotterdam Dokhaven: afvalwatertransportsysteem (2014)

63. 7304000055 Rioolzuiveringsinstallatie Rotterdam Dokhaven: afvalwatertransportsysteem (2016)

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemalen en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en dientengevolge de bijdragen)

strekken zich uit over meerdere jaren.

64. 7304000057 Gedeeltelijke vervanging rioolpersleiding Mijnsheerenland
 De rioolpersleiding, met een lengte van ruim 3.000 meter, bestaat voor het grootste deel uit asbestcement (AC) en dateert uit 1965. Vanaf 1993 hebben zich diverse leidingbreuken voorgedaan. Uit onderzoek is gebleken dat op sommige plaatsen de wanddikte van de leiding significant is afgenomen. Deze leiding ligt deels in de berm van provinciale weg N489, die gereconstrueerd gaat worden. De definitieve scope van deze reconstructie is nog niet vastgesteld door de provincie. Inmiddels is een variantenstudie uitgevoerd ter bepaling van het meest optimale persleidingtracé. Als gevolg van herprioritering van projecten wordt voorgesteld dit project uit te stellen tot 2017. Dit heeft naar verwachting geen invloed op de bedrijfszekerheid van de leiding.
65. 7304000059 Rwzi Rozenburg: afvalwatertransport (bijdrage Rotterdam)
 Door de gemeente Rotterdam wordt het rioolgemaal Rozenburg gerenoveerd. Met de gemeente Rotterdam zijn afspraken gemaakt over de bijdrage van WSHD aan de renovatie.
66. 7304000060 Rwzi Dokhaven Afvalwatertransportsysteem (bijdrage Rotterdam) (2015)
 Zie de toelichting bij nr. 7304000052.
67. 7304100708 Dokhaven bellenbeluchting B-trap
 De vervanging van de puntbeluchting in de B-trap van rwzi Dokhaven door een bellenbeluchttingsinstallatie betekent een (her)investering van ca. € 2,9 miljoen. Hiermee kan een besparing worden bereikt in het energiegebruik van 3.000.000 kWh per jaar. Een dergelijk besparing levert een grote bijdrage (ca. 5 % van het jaarverbruik van het programma zuiveren) aan het bereiken van de doelstellingen in het MJA3 programma. Bij het opstellen van de business case was deze sluitend en kon de investering in ca. 7,5 jaar worden terugverdient. Echter doordat de energieprijzen de afgelopen periode verder zijn gedaald moet de business case opnieuw worden bezien. Iets dat eind 2015 dan begin 2016 zal worden uitgevoerd.
68. 7304210016 Verwerking residuen Zuiveringsproces
 Bij het zuiveringsproces komen naast zuiveringsslib ook andere afvalstromen vrij. De verwerking hiervan kan naar verwachting goedkoper en doelmatiger wanneer dit ook aan HVC wordt gegund. Om dit mogelijk te maken moeten bij diverse RWZI's aanpassingen worden doorgevoerd.
69. 7304210017 Schakelkasten Sluisjesdijk
 Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Dit project heeft een grote relatie met het project "Vervangen van kabels". Dat project wordt op dit moment voorbereid. Mogelijk leidt dit nog tot aanpassing van de scope van onderhavige project. Om deze reden wordt het vrijmaken van het project uitgesteld tot eind 2015. Als gevolg hiervan zal het project later gereed zijn.
70. 7304210020 Gassysteem Sluisjesdijk (urgent)
 Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Door een herprioritering van projecten zal het project pas in 2016 kunnen starten. Noodzakelijke werkzaamheden in het kader van de veiligheid worden opgepakt in de reguliere werkzaamheden tot het moment waarop dit project wordt uitgevoerd.
71. 7304210021 Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)
 Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het heeft geen directe urgentie en zal dan ook pas in 2017 worden gestart.
72. 7304210022 PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk
 Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het heeft geen directe urgentie en zal dan ook pas in 2017 worden gestart.

73. 7304210023 Slibindikking, slibontwater, Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Om te kunnen starten met dit project moeten nog een aantal zaken worden uitgezocht. Naar verwachting zijn deze zaken eind 2015 afgerond en kan het project begin 2016 starten.

74. 7304210024 Deelstroombehandeling Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Het heeft geen directe urgentie en zal dan ook pas in 2017 worden gestart.

75. 7304210025 Terreinaanpassingen Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Gezien de logistieke problemen op het terrein moet nog onderzocht worden hoe deze situatie kan worden verbeterd. Naar verwachting zullen deze werkzaamheden in 2016 worden uitgevoerd. Bezien zal moeten worden of grond aankoop voor deze aanpassing noodzakelijk is.

76. 7304210026 Verwerving grond Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Gezien de logistieke problemen op het terrein van Sluisjesdijk zal mogelijk grond moeten worden aangekocht.

77. 7304210027 Aanleg rondweg Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. Gezien de logistieke problemen op het terrein van Sluisjesdijk zal mogelijk een nieuwe rondweg moeten worden aangelegd.

Programma wegen

78. 7405130016 F588 Rondje Voorne polder Zuidoord

Er is nog sprake van een ontbrekende schakel in het Rondje Voorne, de fietsverbinding rondom Voorne. Met het fietspad 'Polder Zuidoord' wordt deze laatste schakel gerealiseerd. Het fietspad is onderdeel van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de provincie Zuid-Holland aangaande het provinciaal fietspadenplan (D&H besluit 26 maart 2013) en wordt daarmee ook door de provincie gefinancierd.

79. 7405210015 Bijdrage fietstunnel N215 Nieuwe Tonge

80. 7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Dit project komt voort uit de wens van de streek om de verkeersveiligheid op de N215 in het algemeen en de oversteekbaarheid voor fietsers ter hoogte van Nieuwe-Tonge in het bijzonder te verbeteren.

81. 7405210021 F244 Klaaswaal-Westmaas

Dit project komt voort uit het provinciaal fietsplan 2008. De maatregel bestaat uit de aanleg van een fietspad en is noodzakelijk voor een stevige intensivering van recreatief fietsverkeer en het bevorderen van de verkeersveiligheid. Tussen Westmaas en Klaaswaal is geen rechtstreekse fietsverbinding aanwezig. Fietsers dienen een grote omrijdafstand af te leggen als ze op een verkeersveilige manier van Klaaswaal naar Westmaas willen. Wanneer ze kiezen voor een minder lange fietsroute dienen ze gebruik te maken van de bestaande wegen waar veelal geen fietsvoorziening aanwezig is. De netto investering bedraagt € 100.000.

82. 7405210031 Bijdrage reconstructie kruising N217-Stougjesdijk

De omleiding Stougjesdijk heeft een wijziging van de bestaande aansluiting Stougjesdijk te Oud-Beijerland noodzakelijk gemaakt. Met deze investering wordt de bijdrage van het waterschap in deze reconstructie gefinancierd.

83. 7405210036 Bijdrage verkeerscirculatie N215 Dirksland - Melissant te Dirksland
 Met de provincie en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de verbetering van de verkeersveiligheid op en rond de N215 ter hoogte van Dirksland/Melissant. Deze investering betreft de bijdrage van het waterschap in een pakket aan maatregelen, variërend van nieuwe parallelwegen langs de N215, omvormen van bestaande kruispunten in rotondes, een nieuw tracé van de N215 door de Polder Nieuw-Kraaijer en verwijderen van bestaande aansluitingen op de N215.
84. 7405210039 Reconstructie Aaldijk-Kerkhofdijk te Spijkenisse
 De constructie van de weg is slecht, voornamelijk ontstaan door zettingen van de dijk. Met deze investering beoogt het waterschap een constructief goede weg te realiseren geschikt voor het beoogd gebruik van deze weg.
85. 7405210040 Vervanging van buswisselstrook Industrieweg - Rotterdamseweg Ridderkerk
 86. 7405210041 Vervanging VRI (A15) Rotterdamseweg te Ridderkerk
 87. 7405210042 VRI Rotterdamseweg-Donkerslootweg te Ridderkerk
 88. 7405210043 VRI Vlietlaan-Rotterdamseweg Ridderkerk
 De bestaande verkeersregelinstallaties op de Rotterdamseweg hebben hun technische levensduur bereikt. Na vervanging van deze installaties staan er weer moderne en betrouwbare verkeersregelinstallaties waar het waterschap geen bovenmatige onderhoudsinspanning voor hoeft te verrichten en het verkeer beter kunnen verwerken. Het waterschap geeft hiermee invulling aan haar doel 'veilige wegen' en zorgt voor een goede doorstroming.
89. 7405210048 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2014)
 90. 7405210049 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2015)
 91. 7405210050 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2016)
 92. 7405210051 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2017)
 93. 7405210052 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2018)
 94. 7405210053 Vervanging openbare verlichting (jaarschijf 2019)
 Het areaal aan openbare verlichting is in het kader van het Wegenbeheerprogramma geïnventariseerd. Daaruit is naar voren gekomen dat er sprake is van achterstallig onderhoud (leeftijd masten > 40 jaar, leeftijd armaturen > 20 jaar). Daarnaast zijn doelstellingen opgenomen met betrekking tot de besparing op energiekosten en het verwijderen van overtollige verlichting. Deze aanpak vraagt voor de periode 2014 – 2018 een investeringsopgave van € 1.405.000. Voor 2016 betekent dit een opgave van € 360.000.

Programma algemene beleidstaken

95. 7610000005 Waterschapsverkiezingen 2019
 In 2015 worden de waterschapsverkiezingen gelijktijdig met de verkiezingen voor Provinciale Staten gehouden. De bestuursperiode bedraagt vier jaar. In 2019 worden de eerst volgende verkiezingen gehouden. Hiertoe is een investeringskrediet van € 1,7 miljoen opgenomen.

Bedrijfsvoering

96. 7811500082 Beveiliging 2010
 Er is een onderzoek uitgevoerd naar de status van de informatiebeveiliging bij WSHD. Wat de verder te nemen stappen zijn wordt op dit moment gezien. Het krediet is bestemd voor de realisatie van uitwijkvoorziening data opslag.
97. 7811500092 Planmatige vervanging rekencentrum 2019
 De technologische ontwikkelingen op het gebied van ICT staan niet stil. Om gebruik te kunnen maken van de voordelen van de nieuwe 'proven' technologieën die in het algemeen kosten besparend zijn, wordt aangeraden om eenmaal per 5 jaar de technische ICT-infrastructuur van WSHD te herzien.

98. 7811800019 Materieel civiel en cultuurtechnisch onderhoud 2015

99. 7811800020 Materieel civiel en cultuurtechnisch onderhoud 2016

100. 7811800021 Materieel civiel en cultuurtechnisch onderhoud 2017

Het materieel dat wordt ingezet voor het regulier onderhoud aan watersystemen, waterkeringen en wegen heeft een beperkte levensduur en moet periodiek worden vervangen. Met een tijdige vervanging wordt het materieel op een aanvaardbaar technisch niveau gebracht.

Bijlage 9 Lijst van afkortingen

ALM	Asset Lifecycle Management
ANNAMOX	ANNAerobic AMmonium OXidationBBP
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Arbo	Arbeidsomstandigheden
AWA	Activeren, Waarderen en Afschrijven
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAW	Bestuursakkoord Water
BBVW	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BBK	Besluit bodemkwaliteit
BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg
BEC	bio-energiecentrale
B&W	Burgemeester en wethouders
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHV	Bedrijfshulpverlening
Bor	Besluit omgevingsrecht
BRTN	Beleidsvisie Recreatietoervaartnet
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
Burap	Bestuursrapportage
BWK	Bestuurlijk Akkoord Waterketen
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
C2C	cradle to cradle
CBL	Cross border Lease
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
CENIRELTA	Cost-Effective NIitrogen REmoval from waste water by Low-Temperature Anammox
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit
CPB	Centraal Planbureau
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CU	ChristenUnie
DAS	Dynamisch Aankoop Systeem
DBFMO	Design (ontwerp), Built (bouw), Finance (financiering), Maintain (onderhoud) en Operate (exploitatie)
D&H	Dijkgraaf en heemraden
DGWP	Deelgemeentelijk Waterplan
DOB	Duurzaam onkruidbeheer
DR	Directieraad
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden
DIV	Documentaire Informatievoorziening
E&C	Engineering & Construct
EEP	Energie Efficiency Plan
(e)- HRM	Electronic Human Resource Management
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie
EU	Europese Unie
Excl.	Exclusief
EZ	Economische Zaken
GBKN	Grootchalige Basiskaart Nederland
GEP	Goed ecologisch potentieel
GWW	Grondweg- Weg- en Waterbouw
GI	Geografische Informatie
GO	Goeree-Overflakkee
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha.	hectare

HDN	Hollandse Delta Natuurlijk
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HIA	Hendrik-Ido-Ambacht
HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
IBC	Initiële Businesscase
IBO	Inspectie Beheer & Onderhoud
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKB	Individueel KeuzeBudget
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISA	Integrale Samenwerking Afvalwaterketen
KAM	Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
km	kilometer
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kaderrichtlijn Water
kwh	kilowattuur
Led	Light emitting diode
LNC	Landschap, natuur en cultuur
m	meter
MBH	Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
MD	Management Development
MES	Maatschappelijk efficiënt en solide
MLV	Meerlaagsveiligheid
Ministerie van BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
MJA	Meerjarenafpraak energie-efficiency
MJBP	Meerjarenbeleidsplan
Mln.	Miljoen
mm	millimeter
Mor	Ministeriële regeling omgevingsrecht
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
n.v.t.	niet van toepassing
NBd	Nationale Bewegwijzeringsdienst
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NEN	Nederlandse norm
nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
NVO	Natuurvriendelijke oever
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
NWP	Nationaal Waterplan
OAS	Optimalisatie Afvalwater Studie
OTO	Opleiden, trainen en oefenen
OV	Openbare verlichting
PDCA	Plan Do Check Act
P&C	Planning en control
PEHS	Provinciale Ecologische HoofdStructuur
PFO	Portefeuillehoudersoverleg
PI	Prestatie-indicator
PK	Personeel en organisatie en kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
PM	Pro memorie
PRINCE	Projects In Controlled Environments
PvdA	Partij van de Arbeid
PVV	Partij voor de Vrijheid
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBVW	Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen

RI&E	Risico-inventarisatie en - evaluatie
Rinew	Rotterdam Innovative Nutrients Energy and Water
RoSa	Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen
ROSSA	Resource Oriented Sanitation Services in Adama
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAW	Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
SGP	Staatkundig Gereformeerde Partij
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNIP	Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten
SOHW	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard
SSC	Shared Service Centre
SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
SVB	Slibverwerkingsbedrijf
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
T-2	Huidig jaar minus 2 jaar (terug)
UvW	Unie van Waterschappen
uWBP	Uitwerkingsprogramma Waterbeheerplan
VBC's	Visstandbeheercommissies
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
V&W	Verkeer en Waterstaat
v.e.	Vervuilingseenheden
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Voorne-Putten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRI's	Verkeersregelinstallaties
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VV	Verenigde Vergadering
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verkenningfase 3 ^e toetsronde
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAC	WaterschapsActieCentrum
Water	Commissie Waterhuishouding en Waterzuivering
WBP	Waterbeheerprogramma
WCK	Waterschapsbrede controlekamer
wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WHD	Waterschapspartij Hollandse Delta
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WM	Wet milieubeheer
WN	Water Natuurlijk
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WP	Waterplan
WS	Watersystemen
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
WSRL	Waterschap Rivierenland
WGC	Watergovernance
WCMS	Water Crisis Management systeem
Wtw	Waterwet
WWV	Commissie Waterkering, (Vaar)Wegen en Vergunningverlening
ZB	Zuiveringsbeheer
ZHEW	Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden
Z-Info	Zuiverings Informatiesysteem

ZTW
ZUIS

Zuiveringstechnische Werken
Zuiverings Informatiesysteem

